

Bačko klasijsje

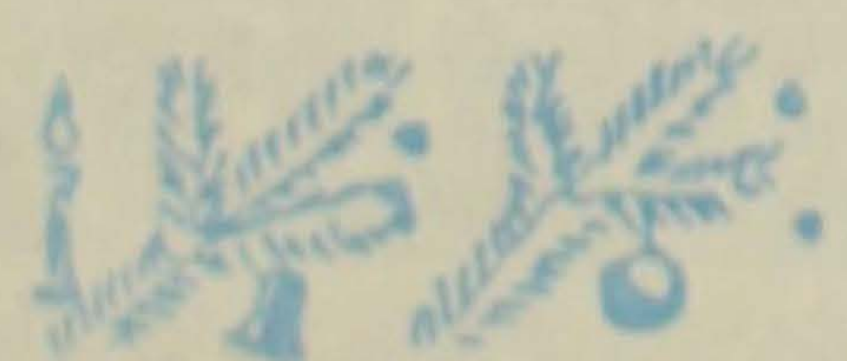
VJERSKO-INFORMATIVNI LIST
GOD. XXII. BR. 6 (72)
listopad-studeni-prosinac 1992.
CIJENA: 600 dinara

Svim čitateljima i
dobročiniteljima
SRETAN BOŽIĆ
I BLAGOSLOVLJENU I
MIRNU
NOVU 1993. GODINU

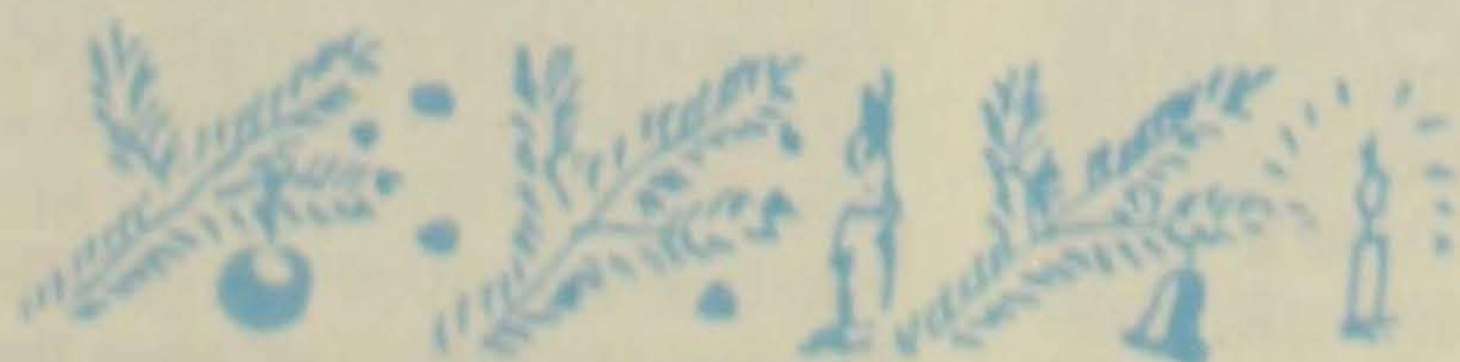
želi uredništvo

INSTITUT „IVAN ANTUNOVIĆ“
Br. 1/96. ZP
SUBOTICA
KNJIŽNICA „IVAN KUJUNDŽIĆ“

SVIM

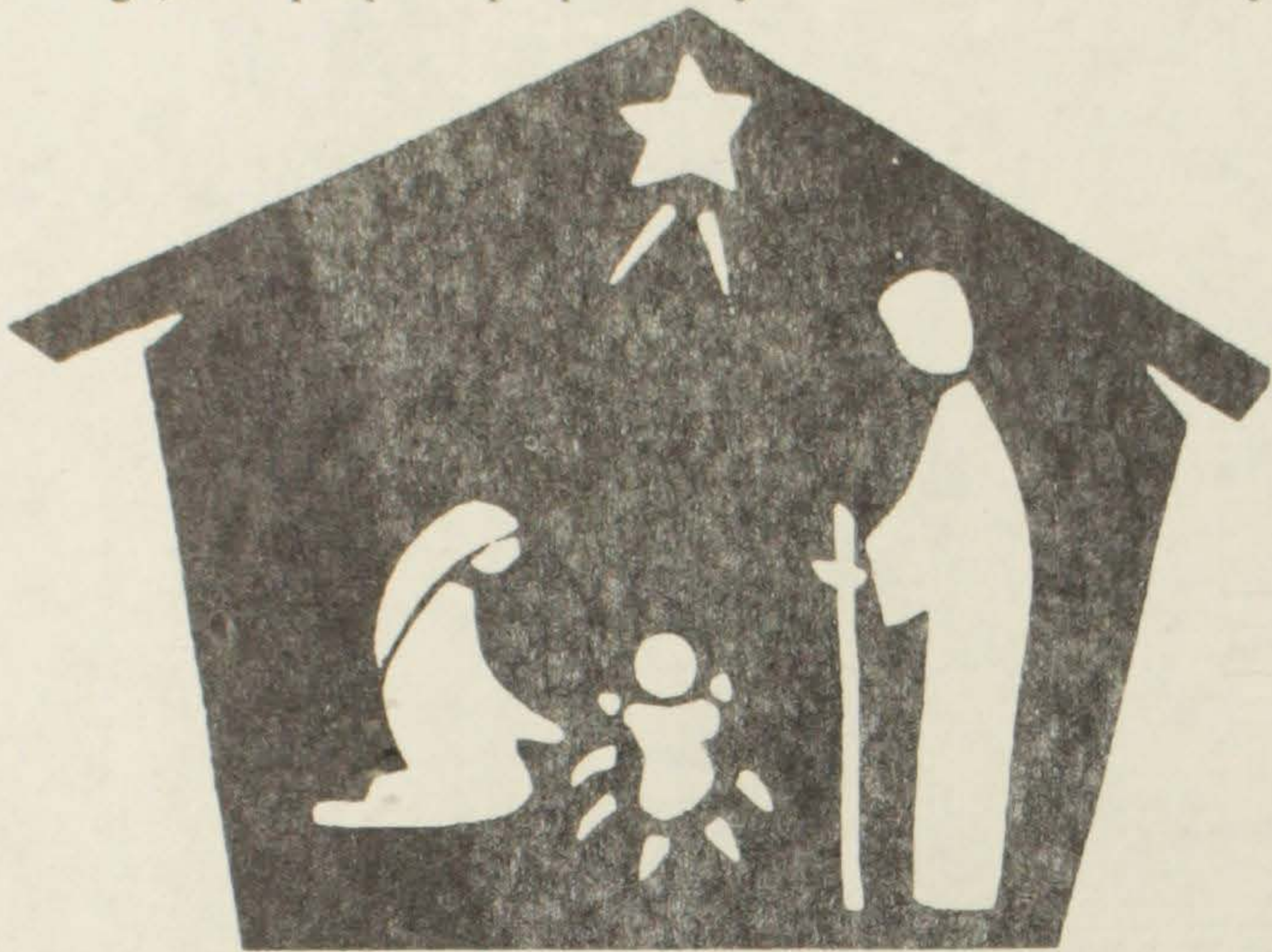
NA ZEMLJI MIR, VESELJE...

zkh.org.rs

OZBILJNI POZIV OVOG RATNOG BOŽIĆA

Ratni vohor još ne pokazuje ozbiljnije znakove smirivanja, iako se potpisanim primirjima već ni broja ne zna. Rijeke prognanika i izbjeglica iz koncentracijskih logora iz ratom i razaranjima zahvaćenih područja, teku preko Hrvatske u smjeru Europe i velikog svijeta, kao da time naznačuju mogući smjer razvitka nemilih zbivanja, koje se Europa i svijet skanjuju efikasno zaustaviti. Mi, pak u Bačkoj, zapadamo u sve dublju ekonomsku krizu i samo je pitanje trenutka kada će ove zime, i na naša vrata zakucati istinska glad i neimaština a sa njima sva ona prateća zla koja ih obično slijede. O budućnosti i onomu što nas čeka teško je išta razumna i dobra prognozirati. Nama vjernicima, još uvijek ostaje jedan izlaz, a to je vjera u Boga, gospodara povijesti i usmjeravatelja zbivanja na ljudskoj pozornici, kako je to poslijednji put vidljivo pokazao i 1989. godine, kada je naočigled svijeta srušio jedan do zuba naoružani sistem, takorekuć bez ispaljena metka, osim u Rumunjskoj, u cijeloj srednjoj i istočnoj Europi, sve do Vladivostoka. Tako nas eto vrijeme sili, ili se osloniti na Boga, ili se potpuno prepustiti tijeku ovih tamnih zbivanja,

koje nas nose kao nabujala voda orahovu ljusku. Ako logično razmišljamo, onda vjera nije oslonac čovjeku samo u bezizlaznim situacijama, nego bi trebala ravnati našom svakidašnjicom, a ovakve prigode trebaju nam samo posvjedočiti, da je naš vjernički izbor uistinu mudar. Zar nas ovaj rat nije tako gorko poučio koje su prave i istinske vrijednosti? Materijalna dobra, kuća, radione, automobili, vikendice, dapače materijalna dobra koja služe za viša i duhovna dobra čovjeka, kao bolnice, dječji domovi, škole, knjižnice, arhivi, pa i same crkve, sve je to ovaj nemili rat omeo ispred sebe, kao silna oluja prašinu. A to su bili naši idoli, naša kriva božanstva kojima smo podređivali sve i žrtvovali svoje najbolje sile i vrijeme i što je još gore žrtvovali smo i svoj vlastiti život i život tolikog nerodenoga djeteta, a sve pod firmom "višeg standarda", "boljeg života". Stvarnost nam pokazuje da smo krivo bili postavili stvari. Slutili smo mi i ranije da ne idemo dobrim smjerom. Sve je više bilo praznih salaša i kuća, sve manje djece, a sve više nadgrobničkih spomenika, sve više nezbrinutih staraca, sve više razbijenih obiteljskih gnijezda, sve više nezadovoljnika i sve veći broj samoubica. O tome su bjelodano svjedočile matice, ali smo pred tim zatvarali oči i o tom nismo željeli ni govoriti, a svi smo bili uvjereni, ili smo se u to uvjeravali, da je to nezaustavivi proces i da je to cijena "visokog standarda" koju svi moramo platiti. Sada kada u te naše kuće useljuju strance, kao da nam se otvaraju oči, da je u njima bio naš sin ili kćer, očito se nitko ne bi mogao useliti, dakle moglo se i drugačije, ali mi smo više vjerovali sotonu - ubojici, nego Bogu životodavcu! Kada nam se sada otvaraju oči i spoznajemo, kako su zapravo sve te materijalne vrijednosti relativne i prolazne, okrenimo se Bogu da vidimo koje nam to znakove daje Bog.

Prije šest godina oci karmelićani iz Sombora, osjetili su se potaknuti Duhom Svetim, da pokrenu proces za proglašenjem blaženim i svetim, prvog hrvatskog karmelićanina, sina bunjevačkih đurđinskih salaša o. Gerarda Tome Stantića, koga su Somborci od milja zvali "otac Grga". Čudesan je to lik naše novije crkvene i narodne povijesti. Karmelićanin pustinjačkog stila koji je živio svega tridesetak kilometara od svojih salaša, a gotovo se ne pamti da je kao redovnik kada na njima bio. Bio je kontemplativac, sav uronjen i zaljubljen

u otajstvo Isusova djetinjstva, koje je širio po cijeloj Bačkoj, pod geslom štovanja "Praškog djeteta Isusa". Možda će se nekome učiniti smiješnim, ako ne suludim, isticati jednog starog redovnika zaljubljenog u otajstvo Isusova djetinjstva, kao rješenje naše suvremene narodne i crkvene problematike. No činjenice upravo u tom smislu govore. Taj redovnik zaljubljen u otajstvo Isusova djetinjstva već za ovih par godina, gotovo bez ikakve veće propagande, postaje sve veći pomoćnik u nevoljama i bolestima upravo male djece i brojna su njegova milosna uslišanja i intervencije u korist malenih. To je sasvim logično, jer ako se otac Grga za nešto u nebu moli za svoj narod, onda je to sigurno, da se moli da taj njegov narod ne izumre! Jer ako ova grana hrvatskog naroda izgine uzaludna je i njegova kanonizacija, jer mrtvom narodu ne trebaju kanonizirani sveci. Usudujem se tvrditi da je upravo ovaj kanonski proces izazov i Nebu i nama, da po zagovoru sluga Božjega i na njegovu intervenciju, ovaj narod spoznavši svoju dosadašnju zabludu, obrativši se civilizaciji života, preživi ovu ozbiljnu krizu, što bi bilo i Grgino najveće čudo i put do kanonizacije, ali i osmišljenje njegovog proglašenja svetim, za nas ovdje u Bačkoj, a to je vjerojatno i Božji plan, kada je nadahnuo pokretanjem ovog procesa za proglašenje blaženim i svetim.

Jedan drugi, na oko neznatni, događaj zbio se ovoga ljeta, kada je u jednoj dobroj katoličkoj obitelji, pod posebnim uvjetima, umrlo od raka jedno petogodišnje dijete. Veliko je mnoštvo ljudi molilo za njegovo ozdravljenje, baš ocu Gerardu, ali predani u volju Božju, da su spremni prihvatiti i njegovu smrt, ako Bog to ushtjedne. To petogodišnje dijete je nešto više od godinu dana bolesti toliko uzraslo u milosti, da je herojski podnosilo teške bolove najprije terapije (citosstatike) bez ijednog jauka i zatim bolesti, a umirući je tješilo i milovalo svoju majku, jer on ide Isusu. Smrću toga djeteta gotovo spontano rodila se misao da se oformi "Fond malog Marina" koji je stavljen pod posebnu zaštitu sluga Božjega Gerarda Tome Stantića. Misao su prihvatili sami roditelji toga djeteta, a spontano im se pridružilo veliko mnoštvo osobito mladih obitelji, otvorenih životu, koji su i sami spremni prihvatiti život, ali pomoći razvoju života i njegovoj zaštiti gdje god se on pojavi. Taj fond se spontano širi, među ljudima kojima je stalo do budućnosti Crkve i našeg naroda na ovim prostorima. Kada se taj život koji je spontano krenuo toliko razvije da ustreba naku organizacionu formu, stvorit će se i ona. Do tada svatko, tko osjeća da mu je ova stvar na srcu, može se još pridružiti molitveno, moleći molitvu o. Gerardu Tomi Stantiću, da se naš narod sve više otvori kulturi života i civilizaciji ljubavi. Svatko, bez obzira na dob, stalež ili spol, može se pridružiti toj akciji, šireći svuda misli o potrebi i prednosti života, pred civilizacijom samo materijalnog napretka i potvrđujući to konkretnim djelima.

Zašto je ovaj uvodnik posvećen upravo ovoj temi? Mislim da nema teme, koja bi bolje odgovarala ovogodišnjem Božiću u Bačkoj. Božji sin se upravo radi toga rodio i došao na ovaj svijet, da posveti i osigura rađanja tolikima, koje će njihovi roditelji prihvatiti upravo iz ljubavi prema Njemu, kako bi on mogao nastaviti živjeti i slaviti Oca u tolikim novim ljudskim bićima, ovdje na zemlji, a koji će se i poslije ovozemaljskog života pridružiti broju svetih i kroz svu vječnost pjevati hvalospjev trojedinomu Bogu. A to su ideali koje ne može srušiti nijedna bomba ili granata. To su istovremeno oni ideali koji mogu ispuniti jedan ljudski život puninom, jer nema većega dara kojega čovjek može dati drugomu čovjeku, nego što je dar života. Sve druge vrijednosti čovjek si može pribaviti i sam (diplomu, kuću, imanje), ali život ne može. Zato je veliki i odgovorni privilegij roditelja, na koje ih potiče sam Isus govoreći: "Tko prima jednog od ovih malenih, mene prima!" U tom će nas smislu potaći i skromna svečanost u franjevačkoj crkvi u Subotici, gdje će biti postavljena umjetnička slika o. Gerarda Tome Stantića, kao poticaj za molitvu za njegovu beatifikaciju, ali i istinsku obnovu našeg Naroda i Crkve u njemu.

Neka ovaj sumorni Božić, pobudi u nama ozbiljna razmišljanja o smislu našeg postojanja i poslanja, a konkretne dobre odluke bit će istovremeno i zalag jednog ljepšeg sutra obasjanog sjajem upravo ovog Božića. Neka nam u tom pomogne zagovor sluga Božjega Gerarda Tome Stantića, čiji je život osmišlilo i posvetilo otajstvo Kristova rođenja i djetinjstva.

BEZGREŠNA MAJKA I SVETI ZARUČNIK

- zaštitnici života i uzori ljubavi -

Božić je višestruko sadržajan za kršćansku obitelj, ali i za svakog pojedinog vjernika, tako da je razmatranje pojedinih aspekata Božićnog događaja prava mala teologija: na pr. Utjelovljenje, Rođenje, obiteljski život, toplina doma; ili zaručnički i bračni život, sa svim nijansama ljubavi i svetosti; pa onda sam život kao vez s Bogom Stvoriteljem i ljubav koja je dar i žrtva, osjećaj i plod zajedništva.

Svi ovi aspekti u nazaretskoj obitelji ostvareni su onako kako ih je Bog zamislio, a nama otvaraju pogled prema dubljem smislu zemaljskih stvarnosti. Tako na pr. jedinstvo i sklad obitelji u Nazaretskoj obitelji nije ugroženo posljedicama grijeha, od kojih je prva sumnjičenje i nevjernost bračnom drugu, i zato je svetost ovih supružnika-zaručnika toliko privlačna. Zatim briga oko zaštite života od rođenja, preko mladosti, pa do staračke agonije, nije podložna utjecaju glasina i ljudskog obzira, nego ih u svemu vodi Anđeo Božji.

Stoga svi članovi današnje obitelji: djeca, otac, majka, nalaze u Bezgrešnoj Majci, svetom Zaručniku i u Isusu Sinu Božjemu i Marijinom sinu, pravo nadahnuće i uzor. Svaki muškarac, zaručnik ili muž naći će u liku svetog Josipa pravu vjernost uza sve kušnje, herojsku bračnu čistoću i vjernost; poštovanje i čašćenje upućeno majci djece, suosjećanje za razne obiteljske brige i nedaće, kao i predanje u ruke Božje u svim poteškoćama života, a posebno na smrtnom času. Isto tako svaka žena, zaručnica ili majka, naći će u Mariji svoj ostvareni lik: da bude samostalna i jednakopravna, voditeljica i duržica. U Mariji svaka žena nalazi nadahnuće kako da bude otvorena prema svima sa svojim vrlinama, na pr. sposobnošću da se žrtvuje, bogatvom duše što joj daje nutarnju sigurnost, dubljom osjetljivošću za Božje stvari, prirodnom potrebom da se izdigne iznad prosječne svakidašnjice, kako bi zablistala toplinom, ljepotom i čistoćom. A sva djeca koja su vječno u teškoj neodumici kako da se ostvare kao samostalna generacija koja otvara posebno poglavlje u životu, a s druge strane da ostanu u pravom jedinstvu i uravnoteženoj poslušnosti roditeljima, naći će u Isusu primjer ali i podršku da budu samostalni i poslušni.

Jesu li sve ovo samo lijepe želje i nedostižni uzori? S Božjom pomoću i malo dobre volje, ipak nisu. Zadivio me primjer Pape Pavla VI. kako nakon izdavanja enciklike "Humanae vitae" koja obrađuje problem odgovornog roditeljstva, opisuje s koliko brižljivosti je odvagnuta svaka tvrdnja prije objavljivanja teksta enciklike. Kaže u svom govoru na audijenciji 31. VII. 1968. godine: "... morali smo biti strogo razboriti. Poznate su nam diskusije koje su se s toliko strastvenosti i autoriteta rasplamsale o toj prevažnoj temi. Slušali smo bučne glasove javnog mišljenja i tiska: prisluškivali smo i one tanahnije glasove koji su duboko prodirali u naše očinsko i pastirsko srce... čitali smo znanstvene izvještaje, poduprte studijama stručnjaka... Koliko puta smo imali dojam da smo, takoreći pritisnuti, tom gomilom dokumentacije. I koliko smo puta, ljudski govoreći, zapažali nedoraslost naše siromašne osobe, strahovitoj apostolskoj obavezi, što se moramo o toj stvari izjasniti. Koliko smo strepili da se ne bismo olako priklonili uz mišljenja koja kolaju, ili uplašili ljudskog obzira, ili proizvoljno naložili pretežak teret bračnom životu... Pojedinačno smo konzultirali mnogo osoba koje uživaju velik mo-

ralni, znanstveni i pastoralni ugled; zazivajući svjetlo Duha Svetoga, stavili smo se u savjesti potpuno slobodno na raspolaganje glasu istine... Priznali smo bračnim drugovima njihovu odgovornost, i njihovu slobodu u svojstvu da budu sluge Božjega plana o ljudskom životu, tumačenog od crkvenog Učiteljstva... I kao što smo mi nastojali to pitanje prostudirati sa svom istinitošću i izložiti sa svom ljubavlju, tako od vas svih očekujemo da ga ushtjednete promotriti s poštovanjem... i ostvariti... u širokim okvirima kršćanskog života..." (Humanae vitae, Dokumenti 18, str. 30-31).

Izranja iz ove brižljivosti, proučavanja i iznošenja, lik onoga koji je, kako kaže Rimski liturgija, "postavljen od Boga glavom njegove obitelji...". Takav je bio Papa Pavao VI. Svoju zadaću izvršava ponizno, zauzeto, u svojstvu sluge a ne gospodara - sličan sv. Josipu.

Obradovao me je, također, i ovaj tekst jedne majke koja životom svojim želi biti slična Mariji. "Liječnik nam saopćava da iz rendgenskog snimka proizlazi da bi muž mogao imati ozbiljnu bolest. Trebalo bi izvršiti operaciju koja uključuje rizik... Doživljavam šok, muž je naprotiv vedar. Odlučuje se podvrgnuti toj operaciji. Najbolje što možemo učiniti jest da se prepustimo Božjoj volji, sigurni

da je u svemu prisutna Njegova ljubav. On je Liječnik koji može voditi umom i rukom liječnika. On je Otac naše dječ, On mi je bliski Prijatelj u ovim trenucima. Ujutro na misi sve povjeravamo Isusu. Muž je napisao testament. Ispočetak sam vedra, ali ipak mi dolazi da plačem. Ostavljam muža. Ulazim u vlak. Osjećam se sama. Može se dogoditi da ubuduće muž više neće biti pored mene... Osjećam da reagiram drugačije nego prije.

Ne mogu se više osloniti na njga. Svaku odluku moram donijeti sama. Moram se sama suočiti s djecom.

Ovaj osjećaj "samoće" koji me prožima cijeli dan, podsjeća me na osobe koje se posvećuju Bogu - u djevičnstvu. Nemaju se na koga drugoga osloniti, osim na Boga. One su vjenčane s Bogom, Bog je jedino dobro njihovo. Ali taj odnos je građen na izvanjskoj "samoći". Sada razumijem bolje Mariju 'Osamljenu' - 'Dezolat'...' (cit. iz A.Z. Dan za danom, bolješke jedne majke, Ljubljana 1991.).

Pomalo i meni, svećeniku, postaju jasnije ove riječi: oslonac u Bogu nije mala stvar. Ponekad mi kažu: kako možete živjeti cijeli dan sam i još u tako velikoj kući? Opravdano pitanje, ali treba sagledati dubinu tajne života za Boga: nije to ni čudno niti otuđivo: naime, cijeli dan sam ispunjen momentima Boga - radim, trpim, učim, pišem, posjećuje itd. I uvijek tu pronalazim Boga. Osim toga, zaista sam uvijek okružen mnoštvom ljudi, žena, djece, mladih, pa bih ponekad čak i poželio biti sam. Tajna je u tome: svaki susret u Bogu.

I tako, razmatrajući Božićne tajne i likove Marije i Josipa otkrivam ih i u sebi: mnogima sam postao duhovna majka, a nekima sin; mnogima sam duhovni otac i to ne samo po ispovijedi, nego i po primjeru vlastitog života; mnogima sam brat, sluga ili prijatelj. Božićno otajstvo i sveti likovi Marije, Josipa i Sina Božjega su zaista primjereni svakodnevnom životu kršćana i uzori svakog kršćanskog staleža.

S PAPOM IVANOM PAVLOM II.

Iako stalno dolaze prigovori na ovu rubriku, od stanovitih krugova u našoj Crkvi, da ova rubrika ne donosi nikakvih novosti, jer da su sve te činjenice već poznate putem sredstava društvenog priopćavanja, stojimo na stanovitištu da jedan katolički list pa i onaj lokalnoga ili regionalnog karaktera ne može bez jedne rubrike koja prati Papinu djelatnost. Tim više jer živimo u sredini sa veoma skućenom slobodom svih sredstava priopćavanja u izrazito neprijateljskom ozračju s obzirom na Papu i Sv.Stolicu uopće, pa bi reduciranje ove rubrike bilo prava izdaja i voda na mlin onima koji drvljem i kamenjem zasipaju osobu sv.Oca i središnje urede Crkve. Bojati se da te kritike ne proizlaze upravo iz tih krugova i njihovih suradnika!?

PAPIN PUT U SANTO DOMINGO

Zdravlje sv.Oca toliko se popravilo da je početkom listopada mogao otputovati u Santo Domingo na središnju proslavu 500. obljetnice otkrića Amerike i sa time povezanim počecima evangelizacije toga kontinenta, čije pučanstvo danas tvori gotovo polovicu katoličanstva cijeloga

svijeta. Program njegova boravka na tom kontinentu je nešto skraćen, radi teške operacije i gubitka sila koje sa tim suvise. No predviđeni program završnice slavija početka evangelizacije obavio je izvrsno u svom stilu. Vjeran svom geslu koje je proklamirao u svom nastupnom govoru prije četrnaest godina: Otvorite širom vrata Isusu Kristu! bila je misao vodilja koja je nadahnjivala sve njegove nastupe u Santo Domingu. Blagoslovio je Kolumbov svjetionik, postavljen na onom mjestu gdje se Kolumbo iskrcao sa svojom posadom a koji bi trebao biti simbol nove evangelizacije toga kontinenta, koji iznova treba biti obasjan svjetlom Kristova evanđelja. Radi toga je Papa, na sam dan obljetnice, 12. listopada otvorio četvrtu Konferenciju latinsko - američkog episkopata o novoj evangelizaciji tog dijela svijeta, kao početak te nove evangelizacije. U svojim govorima sv.Otac je poticao cijelu Crkvu na tom kontinentu, da se otvori Isusu Kristu, a biskupima, kao najodgovornijima za tijek evangelizacije preporučuje da stvaraju kulturu života. Ovo je također jedna od omiljenih tema današnjeg Pape, stvaranje civilizacije ljubavi i kulture života, jer svijet i sile tame stvaraju civilizaciju mržnje, koja izgleda kulminira, ovaj tren, upravo na našim prostorima u ovom ratu koji kao da želi pokazati svu silu ljudske mržnje. A misao o stvaranju civilizacije života, koju Papa

želi pretvoriti u kulturu života, jest želja da ljudi prihvate ideale života kao vrijednosti za koje će živjeti i raditi: za djecu, za zdravu okolinu, za kulturu življenja a ne umiranja. A to je ono što je i nama ovdje u Europi, a napose nama Hrvatima u Bačkoj, potrebno, jer ako to ne shvatimo, za dvije generacije će nas nestati sa ovih prostora, kao kulturnog etnikuma usprkos našoj slavnoj prošlosti na ovim prostorima. Zato nam valja slušati što to Isus, jedini pravi Pastir, poručuje svojoj Crkvi i svijetu po svom zamjeniku ovdje na zemlji!

OTVARANJE RIMŠKE SINODE

Sveti Otac je još 17.svibnja 1986.godine otvorio pripravne radove za Sinodu rimske biskupije, kojoj je Papa biskup. Nakon punih šest godina intenzivnog rada tolikih teoloških stručnjaka i zauzetih pastoralnih radnika, Papa je 3.listopada ove godine otvorio rad rimske biskupijske sinode, koji će se odvijati u 9 skupina tzv. generalnih kongregacija da bi Sinoda završila slijedeće godine na navečerje Duhova usvajanjem završnog dokumenta, koji će usmjeravati daljnji život i pastoralni rad rimske biskupije. Sinode su crkveni skupovi, koji redovito nakon izvjesnog vremena i osobito nakon velikih događaja ili promjena u Crkvi, nastoje proučiti stanje u konkretnoj Crkvi i daju smjernice kako riješiti postojeće probleme. Naša mjesna Crkva u Bačkoj imala je svoju posljednju sinodu prije pedeset i šest godina i osjeća se velika potreba, da se suočimo sa stravičnom postojećom situacijom, koja je dijelom izazvana objektivnim poteškoćama i posljedicama najprije II Svjetskog rata, zatim pedesetogodišnje komunističke diktature te posljedicama sekularizacije koja je zahvatila sve slojeve društva, ali i stanje u samim crkvenim redovima mnogo je doprinijelo tome. Sadašnje stanje stvari u našoj Crkvi i našem društvu, onemogućavaju, nažalost, i pomisao na jednu novu sinodu u Bačkoj.

PAPINE SMJERNICE CRKVI U HRVATA

Biskupski pohodi "ad limina" koji se prema crkvenom pravu obavljaju svakih pet godina, zauzimanjem pape Ivana Pavla II sve više postaju povlaštene milosni trenuci jedne regionalne ili narodne Crkve sa vidljivom glavom Crkve. Međutim ta svijest još nije prodrala dovoljno, ni u svijesti sredstava društvenog priopćavanja, a ni samoga nižega klera. Ti Papini govori, koje tom zgodom izgovara biskupima, tek u posljednje vrijeme objavljuju se u domaćem crkvenom tisku, ali još nisam čuo, da su oni bili predmet meditacije ili rasprave klera ili vjernika na kakvim skupovima. Ako ispravno vjerujemo u Petrovu karizmu, onda njegov govor pojedinoj narodnoj Crkvi ima posebno pomazanje Duha i poruku za Crkvu u dotičnom narodu. 9.studenoga ove godine sv.Otac je primio hrvatske biskupe i održao im značajan govor u kojem je iznio smjernice za rast i nastojanja Crkve u Hrvata. Iako je govor upućen hrvatskim biskupima iz Republike Hrvatske, osim pojednosti koje se odnose na prilike i teritorij same Hrvatske, cijeli govor je intoniran cijeloj Crkvi u Hrvata, bez obzira na kojim se prostorima nalazila.

Prije svega Papin govor ogleda izvanredno poznavanje stanja stvari, kako u Hrvatskoj, tako i u Bosni i

Hercegovini i drugim dijelovima gdje živi Crkva u Hrvata. Nakon što je dozvao u svijest, da je Bog silno u posljednja vremena zahvatio u tijek zbivanja u svijetu, a na poseban način u istočnoj Europi, opisuje se bolju teško stanje u kojem se je našla Crkva i narod Hrvata. No u nekoliko navrata potiče i pastire i stado na kršćansko praštanje i pomirenje, što je veoma važno, jer time demantira sve laži adresirane na njegovu osobu i Sv. Stolicu uopće. Papa silno potiče biskupe na pastirsku zauzetost osobito na polju katehizacije i "kapilarnog obiteljskog pastoral". "Od vas se traži da iz bogate kulturne baštine, povezane s vašom stoljetnom kršćanskom predajom, znadete crpsti onu limfu koja će vas osposobljavati da u sadašnjem trenutku odgovorite na zahtjeve što proizlaze iz okvira evangelizacije novih naraštaja i inkulturacije Evanđelja u promjenjene društvene uvjete", glasi Papina poruka Crkvi u Hrvata. Zatim govori, kako u duhu crkvene socijalne nauke treba odgajati katoličke svjetovnjake, a kleru stalno dozivati u svijest potrebu vlastitog identiteta, kako bi bili sposobni za novu evangelizaciju, koja kao zadatak stoji pred cijelom suvremenom Crkvom, a napose pred Crkvom u Hrvata, koja na gotovo svim područjima, poslije ovih stravičnih razaranja, mora početi sasvim ispočetka. Baš u toj činjenici, kao i u velikom milosnom pologu stečenom velikim trpljenjima, žrtvama i krvlju tolikih članova ove Crkve, Papa vidi šansu jednog novog milosnog proljeća naše Crkve. Dao Bog da se to milosno proljeće proširi na cijelu Crkvu u našem narodu, kao i na Crkvu naših susjednih naroda, te cijelu Europu i svijet.

No Papa upozorava i na teške zadaće koje stoje pred našom Crkvom, a to je prije svega ekumenski dijalog sa ostalim nekatoličkim zajednicama i na poseban način sa Srpskom pravoslavnom crkvom, što nipošto nije laka zadaća. Upozorava također i na zadatak dijaloga sa ostalim nekršćanskim vjerskim zajednicama i sa svijetom građanskog društva, kroz svoje raznolike ustanove. Papa nam živo pripominje veliku misijsku zadaću, kako bismo pomogli evangelizaciju naroda do kojih još nije došlo svjetlo evanđelja. Kakva li zadatka! No imam veliki strah da će taj Papin programerski govor, barem za našu pokrajinsku crkvu, ostati tek pročitani tekst, ili niti čuvena stvarnost. Na taj način jedna mjesna Crkva polako umire, jer do njezinih životnih stanica ne dopire životni sok iz korijena i stabla.

Uz ovaj veliki dar, Papa je u proteklom razdoblju nizom konkretnih poteza razveselio našu Crkvu: time što je dr Josipa Benvina imenovao rektorom Hrvatskog papinskog zavoda sv. Jeronima u Rimu, što je dr Ivana Goluba uvrstio u članstvo Međunarodne teološke komisije. Ali kako mu istom zahvaliti za tolike intervjue u korist zaustavljanja rata i razaranja u Bosni i Hercegovini, na javnim vjerničkim skupovima, kao i na tolikim svjetskim političkim forumima? To se već ni pobrojiti ne da, ali na našu veliku žalost, ti apeli, poruke i prosvjedi, kao da ne nailaze na odjek u svjetskim međunarodnim krugovima, jer se do sada pokazuju nezainteresirani ili čak nemoćni, da tu prijetuću invaziju barbarstva zaustave, sve dok se ona ne nađe pred njihovim vratima, a svijet nakon pada komunizma je očekivao novo razdoblje mira i plodnog suživota, kako u Europi (koja je na pragu svoga ujedinjenja!) tako i u svijetu. No Petar naših dana čini sve što je u njegovoj moći, kako bi se te strahote rata zaustavile i kako bi se počelo sa ozbiljnom izgradnjom jednog ljepšeg sutra - ujedinjenog svijeta, kako je to Isus zaželio na svojoj posljednjoj večeri.

LIK

ČESTITO SAM MATERICE

*Božićni su to blagdani
Materice kad dohode.
Podoh i ja u pohode
Ko i lani, na grob nani.*

*Idem nani u pohode,
Ponio sam svete vode.
Uz grob kleknem, križ cjelivam,
Svetom vodom grob zalivam.*

*Izlih vodu iz bočice,
suze klize niza lice.
"Hvaljen Isus, nane moja,
Čestitam vam Materice!"*

*Evo, nane, vašeg sina,
Sam samuje pet godina,
Nema nigdi nikog svoga
Osim groba naninoga.*

*Moja nane! Teško za me!
Tražih srca u rodbine.
Svak se od njih za se brine
Da još štogod s mene skine.*

*Tražih ljubav i u Kate,
Moja nane, al' da znate:
Misto da me nježno ljubi,
Još mi rane dublje budi."*

*Grob uzda'ne moje nane:
"Moj Ivane... Moj Ivane!
I iz groba tebe nana
Prati srca uzdrhtana..."*

*Usputna si voćka sama,
Nadohvat ti svaka grana,
Pa ih lomi ko kad hoće,
Trgajući sa njih voće.*

*Zlih je puno, dobrih malo...
Otprije se to već znalo,
Samo ti to nisi znao
Pa zato si smalaksao.*

*Ti ne žali zemne štete,
U Boga su dvi monete...
Dvi monete kojim plaća.
Jedna zemna - ta je kraća.*

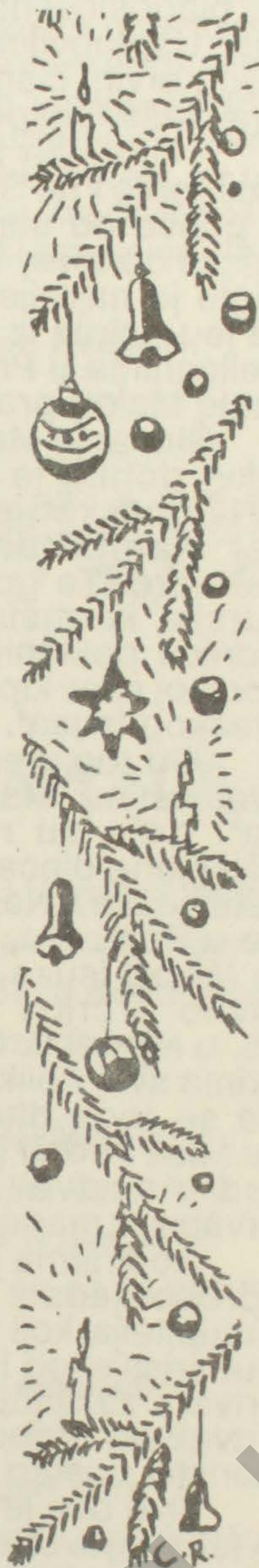
*Druga rajska - ta je vična.
Tu zemaljsku ko ti nosi
Od srca mu ti je prosti -
Bit će veća u vičnosti!*

*Samo, sinko, Boga moli,
Pod teretom ti ne kloni.
Bog će brisat tvoje boli -
Ima ko i tebe voli!*

*Briši suze, nasmij lice,
Čestito si materice!
Dragi Bog se za te brine,
Živ i zdrav mi bio sine!"*

(1946.)

Ivan Prčić, Tavankut
(iz zbirke "Zrnca biserja" Subotica - Tavankut, 1981. 169.-
170. str.)

ŽIVOTNI PUT O. GERARDA TOME STANTIĆA

10.) OKUPLJANJE OKO DJETETA ISUSA

Posebnu pažnju na pastoralnom radu o. Gerarda zaslužuje štovanje Djeteta Isusa pod nazivom "Mali praški Isus".

U Božićnoj noći 1913. god. u karmelićanskoj crkvi u Somboru blagoslovljen je kip Malog Isusa i svečano je izložen na štovanje vjernika.

Na Božić 1914. god. redovnička karmelska zajednica u Somboru se obavezuje posebno štovati Malog Isusa i u tu svrhu odlučuje da će svaki dan izmoliti "Slava Ocu" uz zaziv "Božansko Djetete Isuse, blagoslovi nas". Ta tradicija je ostala sve do danas. Ustanovljena je Bratovština "Malog Isusa", a među prvim članovima su bila djeca iz sirotišta sestara Naše Gospe u Somboru.

Ovaj čin štovanja "Malog Isusa" zapravo je proširenje i na Sombor pobožnosti karmelićana, koja potiče od samog početka karmelićanske terezijanske obnove, 1562. god. Ovo štovanje Malog Isusa stiglo je najprije u Prag. Princeza Lobkovitz dobila ga je u miraz iz Španjolske. Po daru toga kipa karmelićanima u Pragu, to štovanje je dobilo ime "Štovanje Malog praškog Isusa".

Štovanje Malog Isusa u somborskoj karmelskoj crkvi dobilo je svoj definitivni oblik u studenom 1917. god. kad je poglavar samostana bio o. Gerard. Te godine je đurska karmelska zajednica poklonila somborskoj crkvi kip "Malog praškog Isusa".

Od tog vremena u Bratovštinu "Malog Isusa", gdje su najprije učlanjena djeca iz sirotišta sestara Naše Gospe u Somboru, štovanje Malog Isusa postaje javno u crkvi svakog 25. u mjesecu. Ono poprima svoj oblik u tome da se toga dana služi sv. Misa i održi propovijed na dva jezika, hrvatski i mađarski.

Godinama je o. Gerard na taj dan slavio sv. Misu i propovijedao. Predstavljao je Isusa vjernicima "kao otkupitelja koji visi na križu", kao "uzor života", kao euharistijskog Isusa "koji je u Euharistiji neprestana žrtva" i zaključuje da i "mi trebamo biti neprestana žrtva", da "trebamo biti korisni kao Isus koji je u Euharistiji postao najmanjom mrvicom".

Sve ovo je tek mali dio od svega što je te dane o Isusu govorio o. Gerard i to je razasuto u nebrojenim njegovim zapisima.

Posebno je važno istaknuti da je 25. u mjesecu postao prilika za brojne ispovijedi i pristupe sv. pričesti. Tako je svaki 25. u mjesecu postao dan značajnog sakramentalnog života. Samostanska "Spomenica", dok ju je on pisao, bilježi kako je 25. u mjesecu prisutan priličan broj vjernika koji sudjeluju kod sv. Mise i pristupaju sakramentima ispovijedi i pričesti.

On je neprestano upućivao vjernike pa i pravoslavce Malom Isusu i ganutljivo je bilo gledati kako su mu dolazili pravoslavci. Oni nisu znali gdje trebaju tražiti pomoć. Cesto je govorio: "Sve dobro dolazi od Isusa, a zlo od nas. Zlo je ono što mi pokvarimo."

Na njegov poticaj, a u tome je imao suradnju i svoje sestrične Janje Prčić, štovanje "Malog praškog Isusa" je prošireno u Subotičkoj biskupiji pa je u

mnogim župnim crkvama bio javno postavljen kip "Praškog Isusa".

U zapisima u "Spomenici" somborskog samostana, dok je o. Gerard vodio zajednicu, on ne zaboravlja staviti na kraju svake godine zaštitu Malog Isusa nad somborskom zajednicom. Naziva Isusa "poglavarom i kraljem zajednice, koji vlada nad zajednicom kao providnost u nestašicama". On upravlja da se nađe što je potrebno za život posebno u vrijeme prvog svjetskog rata.

11.) UTEMELJITELJ SVJETOVNOG KARMELSKOG REDA

Uz štovanje "Praškog Isusa" i njegove bratovštine, na inicijativu o. Gerarda utemeljen je takozvani "Treći red", a to je svjetovni karmelski red.

Bilo je to 19. srpnja 1913. god. za vrijeme drugog poglavaranskog mandata o. Gerarda. Kad su dobili suglasnost biskupa, sastao se toga dana samostanski kapitul i odlučio je uspostaviti Treći red.

Poslije primitka dekreta o uspostavi Trećeg reda, što je podijelio general karmelićana u Rimu, 8. kolovoza 1913. god., svečano je Treći red počeo sa radom na Malu Gospu 1913. godine.

Uz dužnost prvog voditelja Trećeg reda Sluga Božji o. Gerard se pobrinuo da članovi te ustanove, koji su hrvatske narodnosti, mogu imati prikladan priručnik, koji je već postojao na mađarskom jeziku. Osobno se zauzeo za prijevod tog mađarskog priručnika na hrvatski jezik i objavio ga je 1913. god.

Treći red je postao sredstvo za promicanje dubljeg kršćanskog života. On je rastao brojčano i kvalitativno tako da je imao svoj utjecaj na vjerski život u Somboru.

Uz rad oko vlastitog duhovnog života trećoredci su vršili i neke karitativne djelatnosti. To se posebno očitovalo novčanom pomoći sirotima i pohađanje bolesnika.

U somborski karmelski Treći red pristupile su i neke pobožne osobe iz drugih mjesta u Bačkoj, posebno iz Subotice, Apatina i iz drugih okolnih sela, koja okružuju Sombor.

Nije beznačajno istaknuti da su članovi Trećeg reda bili pripadnici raznih narodnosti. Uz Hrvate bilo je Mađara i Njemaca.

Nije poznato da je bilo međunacionalnih trvenja ili nesnošljivosti. Smatram da je to zasluga o. Gerarda, koji je već tada slovio kao Božji čovjek, za koga su bile važne samo duše. Steta što je dnevnik ove ustanove spaljen kada su Jugoslaviju zauzeli komunisti. Bojali su se da se ne otkrije tko je pripadao Trećem redu i tako bude šikaniran.

- K R A J -

Ante Stantić, karmelićanin
vicepostulator

ENCIKLIKA "STOTA GODINA" (4)

PREMA DANAŠNJIM "NOVIM STVARIMA"

Ovim poglavljem Ivan Pavao II ulazi u samu suvremenu problematiku socijalnih problema, kako ova enciklika ne bi imala samo prigodničarski i komemorativni karakter obilježavanja stote obljetnice izlaska enciklike "Nove stvari" ("Rerum novarum") Lava XIII. Ponovno ističe činjenicu da je politički i društveni prevrat, koji se zbio na prijelazu iz 1989. u 1990. godinu, zapravo u stvarnosti dao stopostotno pravo svemu onomu što je Lav XIII prije sto godina pisao, iznoseći negativne posljedice na političkom, društvenom i ekonomskom planu, iako je tada "socijalizam" bio samo jedno filozofsko viđenje i radničko usmjerenje. On je već tada ukazao na sve opasnosti koje takve ideje u sebi nose. To se kasnije potvrdilo, kada su te iste ideje svim sredstvima prisile u moćnim državama takozvanog "realnog socijalizma" provodili. Papa Lav XIII, vjerojatno nije imao posebnog proročkog dara da je mogao predvidjeti zbivanja koja će neminovno uslijediti, nego je polazio od jasnih razumskih načela i još više od osnovnih istina koje znamo iz Objave Božje. U potvrdu toga citira jedno mjesto iz enciklike "Rerum novarum" (o "Novim stvarima"): "Da bi uklonili to zlo (nepravednu raspodjelu bogatstva i bijedu proletera) socijalisti potiču siromašne na mržnju protiv bogatih te smatraju da treba dokinuti privatno vlasništvo, te da posjed svakoga pojedinca mora biti zajednički sima... : no ta teorija, osim što ne rješava pitanje, samo ide na štetu samih radnika, a nepravedna je s mnogih motiva, jer je protiv zakonitih prava zakonitih vlasnika, patvori funkcije države i razbija društveni poredak." (br.99) a sadanji Papa komentira da je jedva moguće bilo bolje naznačiti sva ona zla koja će poslije na temelju tih načela biti ostvarena u zemljama socijalizma.

OBEZVREDNENJE ČOVJEKA

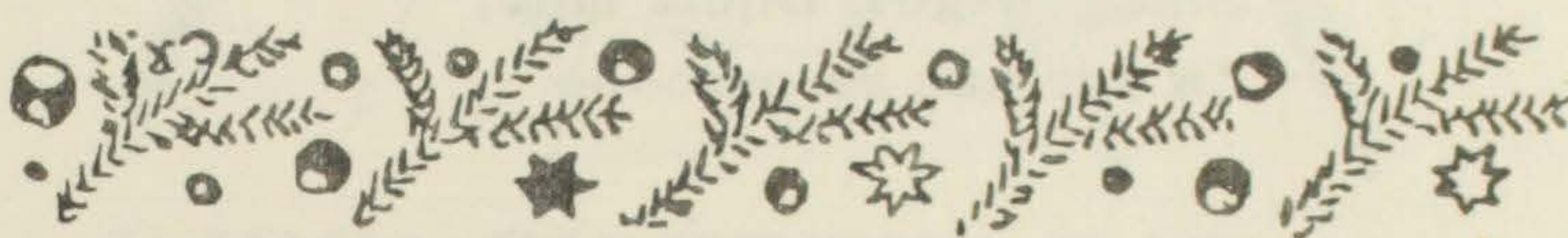
Ivan Pavao II smatra da je izvor svega ovoga zla u krivoj slici čovjeka, koju je na temelju ateističkog gledanja na svijet stvorio socijalizam. Čovjek je u socijalizmu "jednostavan element i jedna molekula socijalnog organizma", a "dobro pojedinca posvema je podređeno funkcioniranju ekonomsko-društvenog mehanizma... i to se može ostvariti bez slobodnog izbora toga pojedinca... Tako se čovjek svodi na niz društvenih odnosa, te nestaje pojam osobe kao slobodna subjekta." (br.13). Nadalje piše Papa: "Čovjek, naime, lišen svega što bi mogao "nazvati svojim" i mogućnosti da sebi uzdržava život svojom inicijativom, postaje ovisan o društvenom stroju i o onima koji njime upravljaju: to mu vrlo otežava da prepozna svoje osobno dostojanstvo te mu smeta u hodu prema izgradnji autentične ljudske zajednice." (br.13). Uništenjem te subjektivnosti čovjeka, taj je sistem uništio i sama sebe. Izvor ovoga razčovječenja radnika leži u nijekanju Boga, jer bez Boga čovjekova osobnost lišena je svog jedinog i najdubljeg temelja, a kakve to posljedice ima u konkretnom životu, to nažalost vidimo u ovim zvjerskim klanjima, masakriranjima, gonjenjima čovjeka sa njegovih vjekovnih korijena, kojih smo mi svjedoci kao najstravičnije posljedice toga sistema i shvaćanja.

ZABLUDA "KLASNE BORBE"

Crkva je realist. Ona dobro zna da u međuljudskim odnosima, pa i među samim kršćanima ima i bit će problema koje će trebati rješavati. Zato, ako je ta "klasna borba" "borba za socijalnu pravdu" i ako se ona "suzdržava od nasilničkih šina i osvetničke mržnje i pretvara se malo - pomalo u častan razgovor, utemeljen na traženju pravde", kako to preporuča Pio XI u svojoj enciklici "Četrdeseta godina" (br.213), onda

je takva borba prihvatljiva i od strane Crkve. No, nažalost povjesno iskustvo ovih posljednjih 75 godina, od kako je izvedena prva socijalistička revolucija, jasno nam govori koliko je nedužne krvi proliveno od onih prvih čistki buržoaskih elemenata carističke Rusije do posljednjih klanja ljudi, koji su putem demokracije zbacili sa sebe jaram socijalizma, a sve to pod firmom "klasne borbe" i za dobrobit radničke klase, ali nažalost i u njezino ime i još više preko njezinih leđa do današnjeg dana. Nek samo još malo vrijeme odmakne i neka se otvore nedostupni dosijei, pa će se vidjeti koliko je krvi i zločina u svijetu proizišlo iz ove besmislene i bezbožne misli. Tu misao ističe sadanji Papa "umjesto traženja pravedne ravnoteže različitih nacija (ili klasa!), zahtijeva da se vlastita strana odmogne apsolutne prevage razaranjem otporne snage suprotne strane i to svim sredstvima, ne isključujući upotrebu laži, terora protiv civilnih osoba, oružja istrebljenja, a i tu su isti korijeni: ateizam i prezir ljudske osobe, što čini da načelo sile prevlada načelo razuma i pravde." ("Stota godina", br.14)

Lazar Ivan Krmpotić

TAMBURICA KAD ZAPLAČE

*Tamburica kad zaplače usred noći, mirne noći,
bunjevačko srce puca sve od bola i od tuge;
tiho škrinu pendžer mali, cura čeka da će doći
mili dragi iz daleka u jesenske noći duge.*

*Tamburica kad zaplače u osvit na Materice,
bunjevačko srce puca, stara majka sina čeka
i otvara širom vrata. Tužno cvile tanke žice:
Čekaj, majko, sina svoga, vratit će se iz daleka.*

*Čekala je majka sina, zaručnica zaručnika,
dok se nisu umorile dvije žene nesretnice.
Sin se nije povratio, curi nije došo dika,
sad zatvara majka vrata, cura svoje pendžerice.*

*Tamburica kad zaplače, plače svaka duša mlada.
Svi bi kola momačkoga i bećarca, krvi jače.
Popucaše tanke žice od žalosti i od jada...
Nema pjesme, nema kola. Muk... I srce samo plače.*

Jakov KOPILOVIĆ

(Iz zbirke "Daleko od zavičaja"

Zagreb, 1944. 20. str.)

SVIM NA ZEMLJI MIR, VESELJE

Svim na zemlji, mir, veselje,
Budi polag Božje volje!
To sad nebo navješćuje,
I glas s neba potvrđuje.

Dobre bolje svaka duša
Grijeha neka već ne kuša,
Nego hvali, diči Boga
Što je poslo Sinka svoga.

Sinka svoga, Boga moga,
S Ocem, Duhom jednakoga,
Duhom Svetim začetoga,
Od Marije rođenoga.

O grešniče, sad promisli
što učini Otac višnji:
Sinak njegov, Dijete mило,
Za sve nas se porodilo.

"I NA ZEMLJI MIR LJUDIMA"

"I odjednom se anđelu pridruži silna nebeska vojska, hvaleći Boga i govoreći: Slava na visinama Bogu - i na zemlji mir ljudima - miljenicima njegovim" (Lk 2,13-14). Pjesma "Svim na zemlji..." u prve dvije kitice savršen je prepjev ovog andeoskog slavopoja nad Betlehemom. U isto vrijeme ona je prepjev "Slave" što se nakon pokajničkog čina pjeva u svim svećanim misama. Prije liturgijske obnove II. vatikanskog koncila spadalo je na biskupa ili svećenika da zapjeva prvi dio slavopoja: "Slava Bogu na visini", a kor bi prihvatio sa: "I na zemlji mir ljudima...". Stoga ova naša pjesma počinje sa "Svim na zemlji mir, veselje!"

Božić - Dan mira

Riječ Mir, hebrejski Šalom, grčki Eirene, latinski Pax u biblijskom jeziku mnogo je bogatija no u našem. Mir nipošto nije samo odsutnost rata, kako je primjetio sv. Augustin, nego je u neku ruku skup svih dobara. Suoznačuje napredak, boljitak, blagostanje... Stoga i ova naša pjesma želi mir, veselje...

Po Izaiji budući je Mesija mironosac. Njegov se božićni proglas čita kod polnoćke, i to odmah nakon slavopoja: "Svim na zemlji mir, veselje!" Izaija naviješta oslobođenje Božjem narodu iz ropstva: "Teški jaram njegov... šibu njegova goniča slomi (Bog)... Da, sva bojna obuća, svaki plašt krvlju natopljen izgorjet će, bit će ognju hrana". Taj se Izaijin navještaj mira konkretizira u prorokovanom Djetetu: "Dijete nam se rodilo... Ime mu je: ... Knez mironosni, nadaleko vlast će mu se sterat, i miru neće biti kraja" (Iz 9,3-6).

Jod je smjeliji Izaija kada u drugom jednom proročanstvu o Mesiji piše: "Isklijat će mladica iz panja Jišajeva, izdanak će izbit iz njegova korijena", pa nastavlja: "Vuk će prebivati s jagnjetom - ris ležati s kozličem - tele i lavić zajedno će pasti - (...) nad rupom gujinom igrat će se dojenče - sisanče će ruku zavlčiti u leglo zmijinjje..." (Iz 11,1.6-8). Ta smiona Prorokova slika uklesana je u kamen u našem poznatom "Motovunskom bestijariju" gdje iz istih jasala jedu vuk i janje. I da nam tu viziju mira nije poručio sam Bog po svom Proroku, tko bi se usudio vjerovati da bi to ikada moglo uspjati. Pa i

nakon svih tolikih Božića, kako li smo još daleko od toga i takva mira. Očito, mir je više zadaća nego posjed. Ali, i samo zasaditi tu želju i obećanje u čovječanstvo, već znači ohrabrenje, već budi nadu. A kada se Bog svojoj riječi zarekao jamcem, obistinut će se zasigurno. Piše u onom prvom proročanstvu: "Privržena ljubav Jahvina učinit će to" (Iz 9,6). Kada? Naše je sve učiniti da to bude u našem naraštaju.

U Besjedi na gori Učitelj je proglasio: "Blaženi mirotvorci, jer će sinovima Božjim biti prozvani" (Mt 5,9). Tako je na mirotvorstvo Krist obvezao svakoga svoga učenika. Svaki se kršćanin osjeća pozvanim i Kristu obvezanim da bude graditelj mira: u samom sebi, u svom domu, s ljudima s kojima ga život povezuje... Za djelo mira svijet je veliko prostranstvo. I svaki mu čovjek može biti i primalac i davalac. "U koju god kuću uđete, zaželite joj mir... neka mir vaš side na nju... neka se mir vaš k vama vrati" (Mt 10,12-13). Značajne su ove riječi: mironosac poklanja mir svoj. Stoga je dužan - da bi mir mogao razdavati - da mir u sebi njeguje i da ga u sebi, ali ne samo za sebe, čuva.

Put mira

I evo, naša nas pjesma uči tome miru. Upućuje nas kako se stiče, kako se čuva. "Svim na zemlji mir, veselje - budi polag Božje volje!" Neka nas ne smeta taj zastarjeli oblik "polag Božje volje", tj. u skladu sa Božjom voljom. Umijmo uživati u starim oblicima svoga jezika i čujmo što to pjesma kazuje susljednim hrvatskim pokoljenjima. Uči nas velikoj vrijednosti, uči nas miru što izvire iz sklada s Božjom voljom. No pjesma nije gotova s poukom i porukom. I dalje, u drugoj kitici, ona nas miru uči: "Dobre volje svaka duša - grijeha neka već ne kuša - nego hvali, diči Boga...".

Taj izraz "dobre volje" ima svoju povijest. I danas se još spore prevodioci kako točno prevesti andeoski slavopoj s grčkog izvornika. Prvo je pitanje, da li je ta andeoska želja dvodjelna ili trodjelna. Stari latinski prijevod, Vulgata, shvatio ga je dvodjelno. Stoga po latinskom obično prevodimo: "Slava Bogu na visinama - i mir na zemlji ljudima dobre volje!" Oni koji smatraju da je trodjelni oblik bliži Lukinu izvorniku, prevode: "Slava na visinama Bogu - i na zemlji mir ljudima, - miljenicima njegovim". U svom trećem dijelu, po izvorniku, evandeoski hvalospjev ne izriče toliko svojstvo koje ljudi treba da njeguju, nego želi reći tko su odsada ti ljudi kojima se želi i donosi mir: oni su Božji miljenici, pa stoga i uživaoci Božjega mira.

No u hrvatskom je, osim toga, izraz "dobre volje" i dvoznačan. "Dobre volje" su ljudi pri vinu. Dakako, o tom ovdje nije riječ. Grčka rije "eudokia", koju je latinac preveo sa "dobra volja", doslovce znači "blagonaklonost" ili "dobrohotnost". Našim suvremenim jezikom mogli bismo to izraziti sa - otvorenost, otvorenost Bogu i ljudima. Dakle, čovjek mirotvorac nije zatvoren u se, nije sebičan, nije sebeznao. On hoće drugoga, on želi drugoga, on je potreban drugoga. On nije egoist, on je altruist. Drugome se dariva, i ne sustaje dok ne pronade način suživota s drugima koje stalno unapređuje.

Igra riječi "Mir ljudima dobre volje" postaje još ljepša i značajnija ako uvažimo da po izvorniku nije jasno, da li se time prvenstveno ističe Božje svojstvo naspram ljudi ili svojstvo samih ljudi naspram Boga i jednih naspram drugima. Ako je riječ o Božjem svojstvu, "ljudi Božje naklonosti" uživaju mir jer su "miljenici Božji". Stoga, njegovanje prijateljstva s Bogom - klasično bismo rekli: život u milosti - preduvjet je mira u ljudima i mira s ljudima. Na to upozorava pjesma u drugoj kitici: "Dobre volje svaka duša - grijeha neka već ne kuša". Grieh ugrožava mir i s Bogom i s ljudima. Ako je pak naglasak više na svojstvu samih ljudi, tko god hoće da bude graditelj mira, neka njeguje otvorenost Bogu i njegovoj riječi kao i otvorenost prema svakome čovjeku.

I jedno se i drugo dobro dade spojiti. Danas, na Božić, Bog je - zbog čiste svoje blagonaklonosti i dobrohotnosti - svim ljudima darovao mir. Koliko je do njega, on je otvorio eru mira. No samim tim darom Bog ljude pozivlje i obvezuje da i oni sami u svojom suodnosima nasljeđuju njegovu bla-

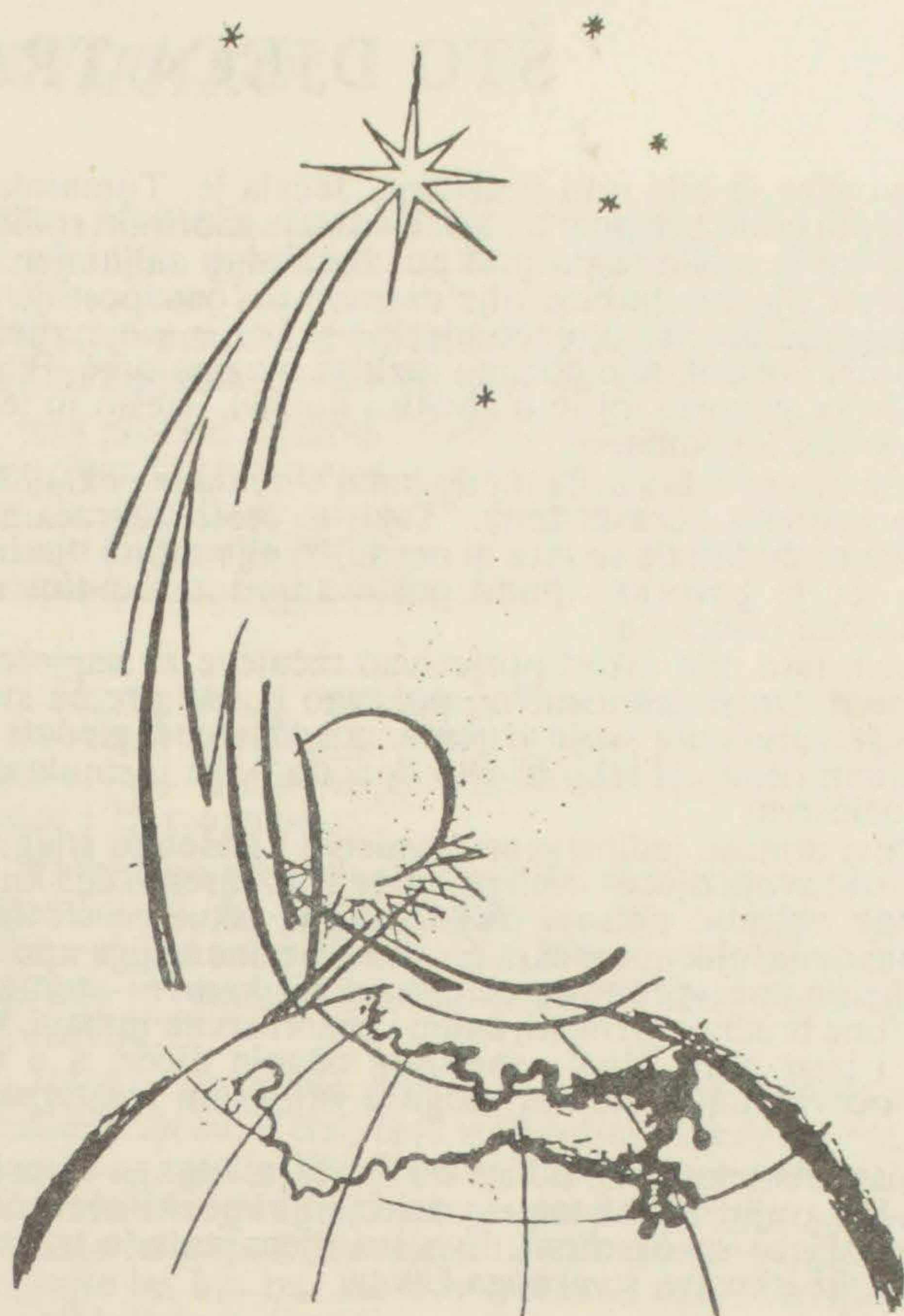
gonaklonost i dobrohotnost i tako postanu graditelji mira. Tako se ova andeoska i evandeoska želja mira stapa s onim vapajem Očenaša: "Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima svojim". U Očenašu se moli, više negativno, da bismo bili velikodušni u otpuštanju dugova, u Slavi se to želi pozitivno: da se uzajamno darivamo mirom Božjim. Kao što danas Bog nama dariva svoj mir, taj Božji mir treba da i mi nosimo jedni drugima.

I opet mala vjeroispovijest

Treća kitica pravi je biser čistoga dogmatskog izričaja. I kako je "ožeta", a bremenita u tih nekoliko kratkih sitihova! "Sinka svoga, Boga moga - s Ocem, Duhom jednakoga - Duhom Svetim začetoga - od Marije rodenoga". Kao da smo pred koncilskom definicijom. Uistinu, može li se reći nešto kraće, čišće i jednostavnije, a tako duboko dogmatski. I to u ovako zanosnoj pjesmi. Šteta bi bila da se ta kitica izostavi, kad je već i skladateljima trebala da dobiju na glazbenom zamahu, koliko li je važnija za pun vjernički zamah.

Četvrta nas kitica "Oj grešniče, to promisli..." ponovno pozivlje na božićnu metanoju. Pred takvim Božjim djelima ne bismo smjeli ostati hladni i nehajni. Božić je blagdan novih zanosa u Božjem djelu.

/Iz knjige: Bonaventura Duda, SVIJETA RAZVESELITELJ - HRVATSKI BOŽIĆ, KS, Zagreb 1990., str. 94 - 99)

DJECA SU UKRAS SVIJETA - DJECA SU ŽRTVE RATA

Ima jedna dječija pjesma koja kaže "djeca su ukras svijeta". Djeca, u svakom slučaju, jesu ukras svijeta, ali ovdje, kod nas, na ovim prostorima gdje se vodi rat, djeca su ujedno i nevine žrtve rata. Svakog dana ginu tako da je kod nas takvih ukrasa sve manje, jer je već do sada nastradao veliki broj djece pred kojima je stajao život. Taj život im je prekinut na najokrutniji način - smrću. Zgrozio sam se kad sam na radiju čuo da je u Slavonskom Brodu izginuo čitav jedan razred djece, njih 26 i da ih je oko 150 ostalo bez oba roditelja ili jednog roditelja. To su onda bili samo trenutačni podaci, a ne znači da se taj broj ne može povećati (ne daj Bože). To su podaci samo za Slavonki Brod, a što je sa ostalim mjestima u Hrvatskoj gdje su se vodile borbe. Koliko ih ima i koliko će ih biti u još krvavijem ratu u Bosni i Hercegovini, ne smijem ni pomisliti.

Pronašao sam jedan podatak da je u prva četiri mjeseca rata u Bosni i Hercegovini 20.000 djece ostalo bez jednog od roditelja, a 1500 djece izgubilo oba roditelja. Mislim da su ovi podaci zastrašujući i da su izlišni svaki komentari. U ratu ginu djeca koja ne nose nikakve uniforme i ne bore se ni na jednoj strani. Ginu djeca u ovim teškim vremenima. Imaju malo vremena između pauza kada neumorne nišandžije topova tenkova i ne znam ti ja kojih sve ne dalekometnih oruđa, prave pauzu da se iscrpljeni i umorni od nišanja malo odmore, okrijepe, da sa uživanjem pojedu svoj obrok i onda opet na posao ubijati i rušiti. To je za njih isto kao i otići u kafić i popiti jedno piće. Dotle djeca koriste taj predah da bi se igrali ili koriste priliku da izađu malo van iz skloništa da vide bijeloga dana i možda po koju pticu. Možda i požele da su u tom trenutku ptice i da mogu odletjeti daleko, daleko gdje se ne puca, gdje se može normalno živjeti kao čovjek, a ne kao krtica ispod zemlje stalno se skrivajući od vrijednih nišandžija dalekometne artiljerije i snajperista.

Te strahote stalnog granatiranja izazivaju kod ljudi i djece psihičke promjene i posljedice, tako da nakon dugotrajnih granatiranja ljudi i djeca umjesto da bježe u skro-

višta, oni bježe van u nadi da će tamo naći smrt da bi na taj način prekinuli muke. Koliko se male djece rodilo po skrovištima, po mokrim i vlažnim podrumima koji nisu pogodni za duži ljudski boravak u njima. Koliko je djece podludjelo u tim podrumima od stalnih detonacija. Kažu da je u Vukovaru bilo djece od 5-6 godina koji su već skroz bili sijedi zbog strahota rata. Da li se nekada i jedan od nišandžija upitao kako je moguće psihički izdržati vrištanje male djece kada počne granatiranje. Što će reći povijest, gdje je savjest onih ljudi koji su bacali bombe u obliku igračkaka, koje su u svakom slučaju bile namjenjene za ubijanje male djece. Koji normalan čovjek može gađati porodilište kao što je to bio slučaj u Sarajevu? Poslije svega ovoga normalan čovjek nema što da kaže, ne preostaje mu ništa drugo, nego da samo šuti, šuti i šuti.

Ovaj neraskidivi lanac zla prema ljudima i prema djeci izgleda nema kraja. Kraj će biti kad nas ne bude bilo. Nas koji po ne znam kojem kriteriju nemamo pravo da živimo. Ako je ovim ratoljubicima želja da čovjek ne smije biti živ, po kojemu kriteriju dijete nema pravo na život što ga je tek započelo. U ovom trenutku izgleda da je glavno geslo: Samo mrtvo biće neprijatelja je uspjeh bez obzira na spol, uzrast, starosnu dob.

Ona djeca koja su imala tu sreću da budu evakuirana iz ratnih područja i nisu imala prilike doživjeti pravi ambijent rata, ipak su odvojeni od roditelja. Oduzeta im je neophodna roditeljska ljubav, koja izaziva psihičke poremećaje i traume i to uglavnom u dosta slučajeva traje do kraja života.

Scenaristi i sprovoditelji ovog suludog i nepotrebnog rata na kraju dvadesetog stoljeća, gdje vam je savjest ako ni zbog koga drugoga, onda zbog nedužne djece, kojima ste prekinuli bezbrižno djetinjstvo? Vi nemate djecu ili unuke? Imate, imate, samo ste ih sklonili na sigurno. Pravda je spora, al' je i dostižna, pa će i vas jednoga dana sustići zbog silnih nedužnih žrtava rata među kojima su i djeca.

STJEPAN KALMAN

ŠTO DJECA TRAŽE OD SVOG TATE?

Djevojčica je bila vrlo snuždena. Jecala je. Tumarala je po kući, te bi često briznula u plač. Kad su je zabrinuti roditelji pitali što joj je - bila je po prvi put beznadno zaljubljena, a da predmet njezine ljubavi nije ni znao da ona postoji. Na kraju njezin je otac sjeo, uzeo njezine ručice u svoje, nježno ju ispitujući sve dok nije doznao razloge njezine tuđe. Blago, jednostavno, govorio joj je o životu i ljubavi. Tješio ju je. A bilo joj je tek 6 godina.

"Nikad nisam zaboravila taj događaj" - rekla je nekadašnja djevojčica, danas odrasla žena. "Tako se često vraćam na to i uvijek se čudim da se tata ni nasmijao nije mojoj djetinjoj ludosti, već je govorio s puno poštovanja i zabrinutosti za moja duboka osjećanja."

Njezin tata nije nikad posjećivao tečajeve za uspješnost roditeljstva. On je jednostavno pokazao ljubav prema svom djetetu, žrtvujući mu svoje vrijeme, pokušavajući gledati svijet njezinim očima. Teško bi bilo doći do bolje formule uspješnog očinstva.

"Očevi donose jedinstveno prisustvo i posebnu snagu za usješan rast svoje djece" - veli psiholog R. Guarendi čija knjiga "Povratak obitelji" opisuje dugogodišnje iskustvo stotinjak uspješnih današnjih američkih obitelji. Njezina knjiga upućuje na tradicionalne vrednote, oslonjene na kamen - temeljac međusobne bračne vjernosti, istine i bezrezervne ljubavi, koje su bile i jesu pravi ključ uspješnog odgoja djece, a u tom pravcu očevi imaju naročitu ulogu u instinksom roditeljskom odgoju.

Očinski instinkt teško dolazi do izražaja, zato ga valja kultivirati. No, trajni uspjeh takvog nastojanja i pozitivni rezultati u odgoju djece su ogrmioni. Evo što djeca najviše traže od svog tate, iz iskustva stvarnoga života:

1. NEKOGA TKO IMA LJUBAVI PREMA NJIMA

Jedan poznati psiholog kaže da najčešće izražena želja djece glasi: "Zeljela bih takvog tatu koji bi mi rekao i pokazao da me stvarno voli." S vremena na vrijeme, pa i često, svećenici, psiholozi i obiteljski savjetnici koji se najčešće susreću s tom tematikom - kažu, da djeca, pa čak i odrasli, čeznu za izražajnom ljubavi od strane svojih očeva. Jedna spisateljica i odgojiteljica veli: "Nikad nisam posumnjala u očevu ljubav, ali sve do današnjeg dana ne mogu se sjetiti da me je ikad zagrlio, poljubio ili pak rekao da me voli."

Izražavanje ljubavi, osobito djelom, daje djetetu sigurnost i ohrabrenje. Jedan stručnjak za odgoj i motivaciju potvrđuje to u obratnom smislu. Naime, jednog dana kad je pokušavao montirati tricikl, koji je kupio svom četvorogodišnjem sinčiću, otac je postao sve nervozniji u nemogućnosti da upasira osobinu koja je trebala - prema skici - proći između A i B. Skoro je odustao od posla, kad njegov sinčić, koji je sve to promatrao, najednom reče: "Tata, ja te sigurno volim!" Bilo je nepotrebno da bilo što kaže, otac je mirno završio sastavljanje tricikla.

R. Guarendi nalazi za istinu, da u strogim obiteljima, otac koji ima problema da izrazi ljubav, treba učiniti poseban napor da to izrazi, i nastavlja: "Oni koji nisu kadri izraziti to riječima, nek to napišu u pismu, na kartici ili bilješki na poledini dječjeg crteža itd. Neki otac vičan u muzici skomponirao je melodiju svom djetetu, da izrazi kako ga voli."

Poznavajući nelagodnost svoje djece zbog javnih ispoljavanja osjećajnosti, izgradila je svoj pravilnik poznat samo njejoj djeci. Kad bi koji od njih učestvovao u nekom sportu, pa doživio neki uspjeh, ona bi jednostavno stisnula djetetu ramena, što je za njih značilo "Volim te".

Vrlo važna "zamjena" na koji će način otac saopćiti djetetu svoje osjećaje jest način na koji on saopćava osjećaje prema svojoj supruzi. Guarendijeva studija ponovno pokazuje da otvoreno izražavanje osjećanja između muža i žene - jest jedan od najsigurnijih i najtemeljitijih elemenata u pravom odgoju djece.

2. DJECA TREBAJU NEKOGA TKO ĆE VRIJEME PROVESTI S NJIMA

Ljubav i vrijeme posvećeno djeci dvije su najvažnije stvari koje jedan otac može pružiti svojoj djeci. U tom su očevi najmanje darežljivi. Postoje časovi kad dijete jednostavno želi tatu, ne nikakav nadomjestak. Guarendijeva veli: "Ono što djeci najviše ostane u sjećanju, kad je riječ o očevima, jeste jednostavno njegova prisutnost. Neka od najvažnijih iskustava što djeca drže o svojim tatama nastaju iz rutinskih mome-

nata u obiteljskom životu." A druga jedna spisateljica se sjeća ljetnih časova prije sutona kad sam kao malena slijedila svog tatu u vrt, razgovarajući s njim sve dok nas mama nije zvala na večeru. Ja nikad nisam čula oca da kaže: "Ostavi me na miru. Vidiš da radim!"

Drugi roditelj se sjeća: "Ono što mi je i sad' milo kad se prisjećam na svoga oca, jest to da me je uvijek vodio na šetnju. On nije bio sklon atletici, ali to je bio način da budemo zajedno. Obično nismo putem puno pričali, ali to je bio provod, zajedno u šumi."

Nisu potrebni veliki i skupi izleti. Treba samo malo vremena posvetiti djeci.

3. NEKOGA TKO MOŽE VIDJETI SVIJET KROZ DJEČJE OČI

To pravilo odgoja oci najčešće previdaju. Sjetimo se samo svoga djetinjstva pa ćemo početi shvaćati zašto su mnoge stvari bile misteriozne, zastrašujuće ili možda komične jednom djetetu. Očevi, koji zaboravljaju stvari gledati dječjim očima, ostaju često zbunjeni. Na primjer, kad kupe svojim kćerkicama neku skupocjenu lutku tek da vide kako će se ona satima igrati s kutijom u kojoj je bila lutka - naime, kao da to nije kutija, nego neki zamak. Ili nek se samo sjete tate kako je njihov auto stvarno bio poštanska kočija, a njihov krevet sve-mirski brod.

Djeca često postaju navezana na datosti ovoga svijeta, ali kako ga oni vide, i oci bi to trebali imati na umu.

Jedan profesor se sjeća kako se jednom šetao parkom sa svojim sinom očekujući da će se dobro sprovesti gledajući narednu utakmicu jednog poznatog kluba. Nakon kraćeg vremena, međutim, sin će tati: "Dosta je bejzbola, želio bi kući!" Otac je mislio da će mu sin ništa manje nego biti oduševljen slavoljubom, ali je to bilo pogrešno. Vozeći se kući tata spazi natpis - Muzej - i sjeti se kako mu se sin radovao prošli put kad su bili ovdje. Odamah ga je spopala želja da opet pođe u muzej. Dijete je išlo od izloga do izloga i svaki put bi pronalao nešto novog. Pozvao je tatu da se pridruži njegovom ushićenju. Odlučio je da je najbolje napustiti svoje snove o tome kakve bi stvari trebale biti i gledati svijet očima djece.

4. NEKOGA TKO ĆE POSTAVITI GRANICE

Roditelji koji nemaju snage i volje da discipliniraju svoju djecu, zaboravljaju na intuiciju koju djeca imaju u pogledu discipline i slobode. Jedan tata se sjeća kako mu je kćerka jednom rekla kako djeca stvarno preziru one nastavnike koji ne mogu održati red u školi. Razmišljajući o tome kako djeca gledaju na ograničavanje njihovog ponašanja, on zamišlja dijete koje sjedi na stolici usred mračne sobe. Tek kad dijete pronade gdje se nalaze zidovi, graničnici prostora, tek onda može shvatiti gdje se nalazi te postaje radoznao i bez straha.

Disciplina je tvrdi i riskantni oblik ljubavi, budući da dijete često odbija onoga tko se njim služi. Ali kad se ona dobro izvodi, s ljubavlju, djeci je uvijek na korist i tako govore o njoj.

Oci koji se "ne usude" disciplinirati svoje dijete, završit će konačno samo sa kažnjavanjem, a to je onda najgora stvar. Jer kažnjavanje je nešto što se čini djetetu. Disciplina je pak nešto što se čini za dijete. I u ovom slučaju može doći do kažnjavanja, ali sa jasnim razlogom i ciljem da se djetetovo ponašanje ispravi. Guarendijeva veli da je "disciplina jedna od najpoželjnijih i najtrajnijih darova koji roditelji mogu dati djetetu." I bilo da se radi o "poučavanju" djeteta tokom odgoja ili posežući za fizičkim kaznama - disciplina koja se vrši iz ljubavi ima uvijek za cilj da se izvuče neka dobra pouka.

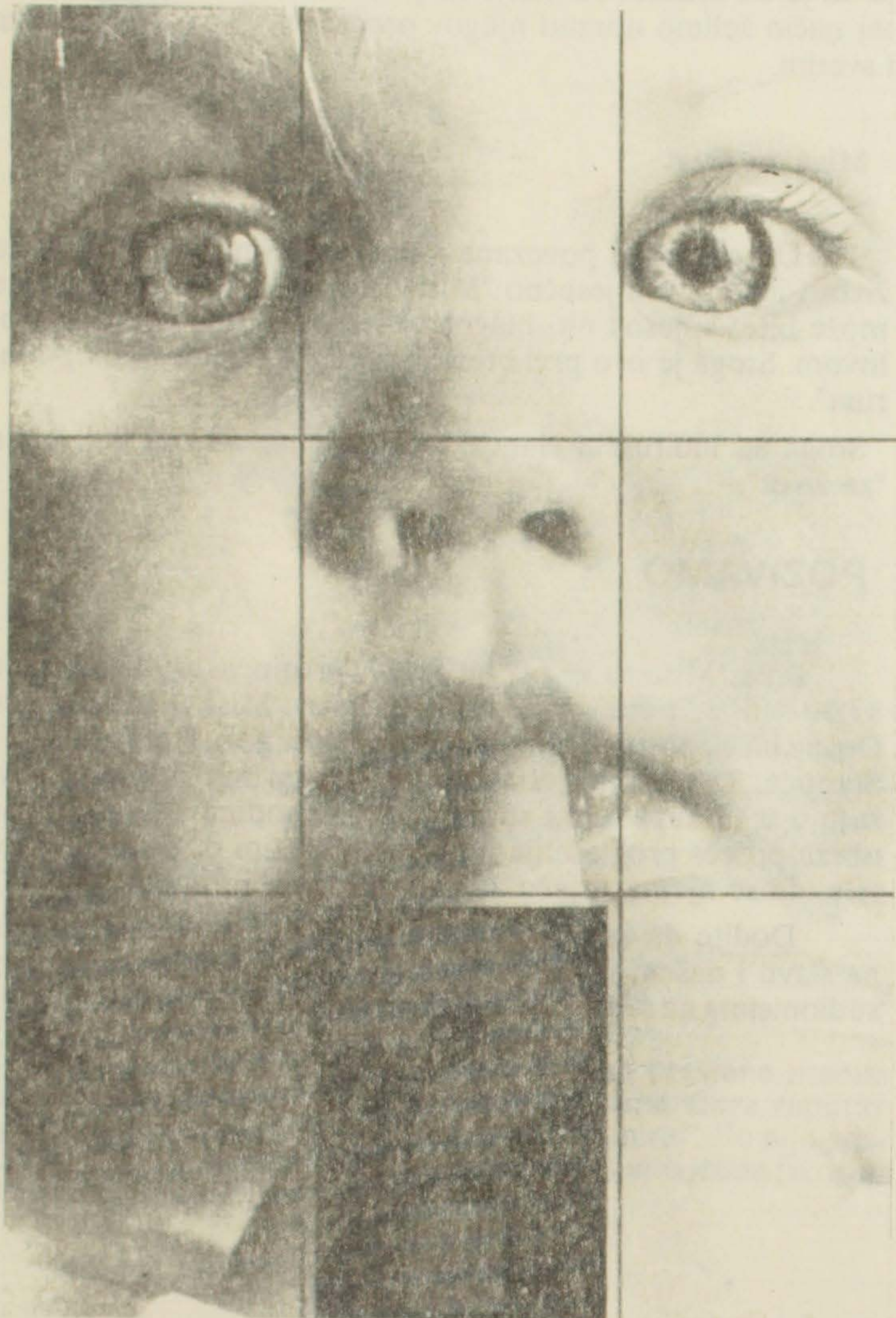
A koja je uloga očeva u svemu tome?

Ne može se kvantitativno odrediti, ali ih djeca prepoznaju. Jedna majka, koja radi u bolnici na dječjem odjeljenju, to ovako zapaža: "Mnogo puta kad su djeca teško bolesna ili blizu smrti, oni traže svoje očeve. Nedavno je jedan dječak pred kraj svog života rekao svojoj majci da bi jako volio vidjeti tatu. Volio je svoju majku, ali je želio i očevu zaštitu.

Guarendijeva naglašava: "Unatoč svega što majke pružaju, djeca se osjećaju sigurnima i zaštićenima - tek kad je tu i otac. Promatrajte to kako hoćete, ali nitko ne može promijeniti dječju žudnju i potrebu za ocem."

JA SE ZOVEM "NIKAKO"

Dragi prijatelji Života!

Danas se moje misli usmjeravaju na svu onu djecu koja su, istina, ugledala svjetlost dana, ali nisu ogrijana suncem ljubavi. To su djeca koju su roditelji napustili ili ostavili u kanti za smeće ili pred nečijim pragom ili ih jednostavno predali nekoj ustanovi.

Na to me je potakla knjiga Saše Aleksića: "DEČAK NIKAKO" (Dečje novine, 1991.). Ovu knjigu napisao je dečak čiji su roditelji rastavljeni, a mama je jednog dana rekla (kako je zapisao Saša): "Teško živimo. Idemo svako na svoju stranu". Tako se Saša našao u Domu za nezbrinutu djecu u Pančevu. Imao je tada sedam godina. Tada je i započelo pisanje ove knjige. Najprije krvlju, a potom crnilom (kako ističe njegov odgojitelj Zoran Skoko).

"Dečak Nikako" natojao je zapisati sve ono što mu je bilo "u krvi": svu bol napuštenosti i razočaranja, ali i rast do svijesti da je on ipak "Netko" ("Dečak Jakako").

Njegova bol izražena je riječima: "Mene su mama i tata napustili", i njegovim krikom: "Ja neću ostati sam - neću!!!" Vapaj je to i želja za srećom i radošću, za nježnošću.

Svoje ogorčenje "Nikako" izražava na slijedeći način: "Ja najviše u svetu mrzim moju majku. I uzalud mi donosi drangulije. Jer, mrzim je besprekorno!... Ja svakog volim osim majke...".

A onda je Nikako u svom odgojitelju sreo prijatelja i počeo se mijenjati. Sunce ljubavi i njega je ogrijalo. On počinje shvaćati da će biti "nekako"; da nije sve tako crno. On počinje vjerovati, vjerovati da može i majci oprostiti. Stoga piše o sebi: "Dečak Nikako je tih i nežan. Njegov glas je nota, njegovo grlo violina. Nikako je tihi dečak krupnih očiju. Tih je zato što su mu svi tihi kao starinski ormani koji više ne služe

čovjeku. Nežan je zato što mu je majka nežna i blaga. Svi, koji ga znaju, govore isti si kao tvoja majka. Dečak Nikako se tada okrene, krije osmeh". On počinje tragati za majkom: "Naše staro ognjište se još davno ugasilo, ali mi nismo. Nikako traga za majkom, njemu je stalo do nje".

On postaje svjestan značenja ljubavi u ljudskom životu. Tako piše: "Zatvorite oči i zamislite život bez imalo ljubavi. Srce da vam bude prazno i providno". Ili: "Srcem upravlja drugo, manje srce. Prvo srce je srce života. Drugo srce je srce ljubavi. Kucaju naizmenično".

Mislim da je ovo dosta. Dosta da svi shvatimo da je čovjek rođen za sreću, za ljubav... Tako mi je stalo da nijedno dijete ne pati - a kolika djeca danas trpe zbor rata u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini...

Htjela bih vikati svakoj majci i svakom ocu: nemojte se igrati životom. On je tako dragocjen. Ne svadajte se, na rastavljajte se, ostanite zajedno radi djece; djeca će Vam strašno patiti ako se rastavite, ako ih ostavite... Oni, kao i Vi, čeznu za ljubavlju...

Htjela bih svima poručiti: Ako imate prilike, usvojite napuštenu djecu. Učinit ćete veliko djelo, djelo koje zaslužuje Nobelovu nagradu "za dobrotu"! Obradujte male siromahe i napuštene svojim darovima ili posjetom takvoj djeci u ustanovama za napuštenu djecu ili djecu bez roditeljske skrbi. Pokušajte im biti bar sat-dva vremena očevi i majke. Divno bi to bilo djelo ljubavi.

Približava se Božić. Blagdan Djeteta! Puninu radosti ovog blagdana doživjet ćemo budemo li znali susretati s ljubavlju one najmanje među malenima: tužne, siromašne, ostavljene...

Dok sam ovo pisala spontano sam se sjetila "Tri susreta s malim beskućnikom" Alekse Kokića, s divnom porukom. Ovdje je kratko prenosim.

Svaki te dan susrećem, beskućniče mali,
uvijek te na ulici pozdravljaju zvona,
stalno si jednako pokidan i neopran,
reci mi, maleni družo, imaš li majku
i gdje ti je ona?

...

Majka... promuca... a tko je to majka...
i opet nastaje tišina nijema.
Čulo se samo uzbudljivo kucanje srca
i suza se klizala uprašenim licem,
suza je govorila, da on majke nema...

/2. Bez majke kroz tužan život/

Dodi mi, neznani družo, pruži mi ručicu svoju,
jutros je svanuo tmuran sivilom zastrti dan;
sumorna čela su ljudi i nitko ne misli na to
kako stojiš kraj ugla napušten, blijed, pokidan.

Pruži mi drhtavu ruku, da je bar malko zgrijem,
ne boj se, ne ću ti reći: "Nosi se... lijen si i tat..."
za ovaj neznani darak, što dajem hvaliti nemoj,
ne daje tebi gospodin, nego te daruje brat.

...

Još ću ti kazati nešto (zašto me promatraš čudno?),
zemljom je hodao davno Poslanik Božji, Isusom zvan,
srce je imao meko, svima je činio dobro...

/3. U sumorni dan/

A u pjesmi "U noći adventskoj" svima poručuje:

...
I kad vam sred noći studene i mračne
Netko pokuca na vrata skoro nečujno,
Boječ se, da se nezvan ne narine,
Bio to prosjak, siromašak, starac,
Ili putnik bijedni iz zemlje daleke,
O, primite ga, dajte mu večeru toplu
I krevet čisti - bez stanarine!

...

Možda ćete, draga braćo,
Tu malu pomoć i neznatnu ljubav
U ovo vrijeme adventsko
Iskazati Kristu Gospodinu...

Jesmo li spremni učiniti takvo iskustvo. Subotičani mogu možda poći u "Kolevku" i uzeti jedno dijete da im bude "položaj" na Badnjoj večeri... Tim činom - vjerujte - čast bi iskazali Isusu...

Sretan Vam blagdan Djeteta! Silno zabrinuta i "zaljubljena" u svu tužnu i napuštenu djecu, srdačno Vas pozdravlja Vaša:

Durđica - Čudašce

RAĐA SE "FOND MALOG MARINA"

Ako ste pomislili da se radi samo o skupljanju novca za siromašne i brojne obitelji, krivo ste pomislili. Fond "Malog Marina" je više od toga.

Već dva puta se u kući malog Marina okupilo dvadesetak muževa i žena - prijatelja Života - da razgovaraju što učiniti za širenje "proživotnog" mentaliteta u našem narodu. Činjenica je da nam budućnost najviše ovisi o djeci. Ako ih ne bude, neće biti ni nas.

Ovaj "Fond" okuplja sve prijatelje života. Sve one koji misle da mogu na bilo koji način pripomoći u zaštiti svakog života; u podržavanju već rođene djece - osobito u brojnim, siromašnim obiteljima kao i u poticanju mladih bračnih parova da prihvate veći broj djece, bez obzira na sve poteškoće... Stoga POZIVAMO sve zainteresirane za takvu vrstu apostolata: javite se: ANDRIJI I IVANKI IVANKOVIĆ, Petra Horvackog 16, 24000 Subotica, ili ANDRIJI ANIŠIĆU, Trg žrtava fašizma 19, 24000 Subotica, tel. /024/ 21-769. Oni će Vas obavijestiti o vremenu sastanka i eventualnim akcijama.

Oživjeti štovanje o. Gerarda

Prvi prijedlog i prva akcija Fonda "Malog Marina" je:

Oživjeti u našem narodu štovanje Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića. On se i u svom životu, a i kao kandidat oltara pokazao osobitim skrbnikom malenih. Njemu su se mnogi utjecali molitvom za zagovor u trudnoći (osobito ako su imali kakve poteškoće!) i za ozdravljenje bolesne djece. Poznato je da je on hrabrio roditelje da prihvate veći broj djece... Na taj način želimo ubrzati njegov proces proglašenja blaženim i svetim.

Misa za život

Druga akcija povezana s onom prvom jest molitva za život i jedanput mjesečno "Misa za život". Nijedna akcija ne može biti uspješna niti blagoslovljena ako nije praćena molitvom. Stoga je ovo prvi i temeljni korak Fonda "Malog Marina".

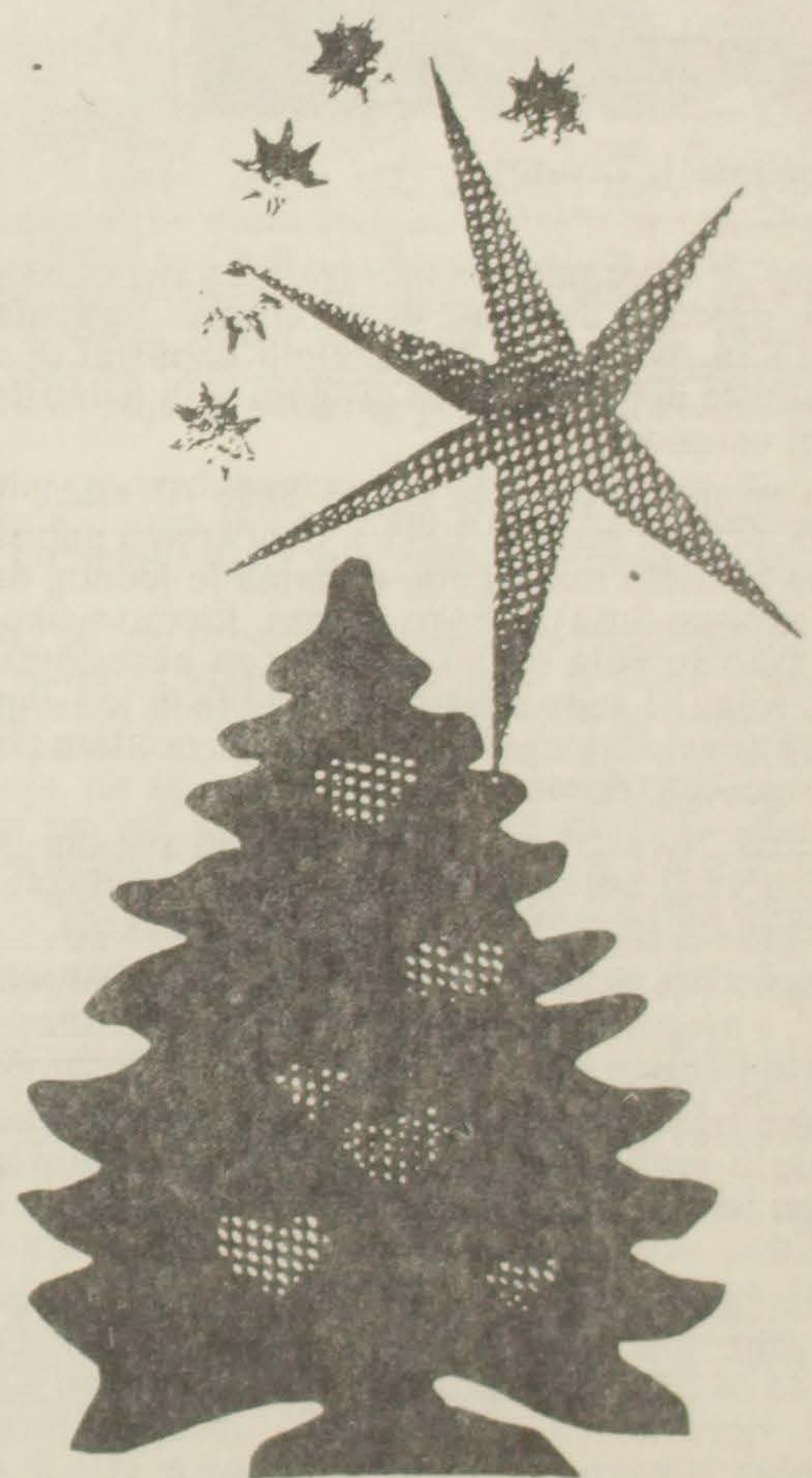
Stoga su indirektni članovi ovog Fonda svi oni koji mole "za život".

POZIVAMO

Prva "Misa za život" bit će 27. prosinca 1992. godine u 17,30 sati u Franjevačkoj crkvi. Prije sv. Mise u kapeli Crne Gospe bit će postavljena slika Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića. Ta bi slika trebala biti poticaj svima koji rado navraćaju u tu kapelu, da se pomole Gospodinu i Gospi da se ubrza proces proglašenja blaženim i svetim o. Gerarda i još više, da se njemu utječu za zagovor u svojim potrebama!

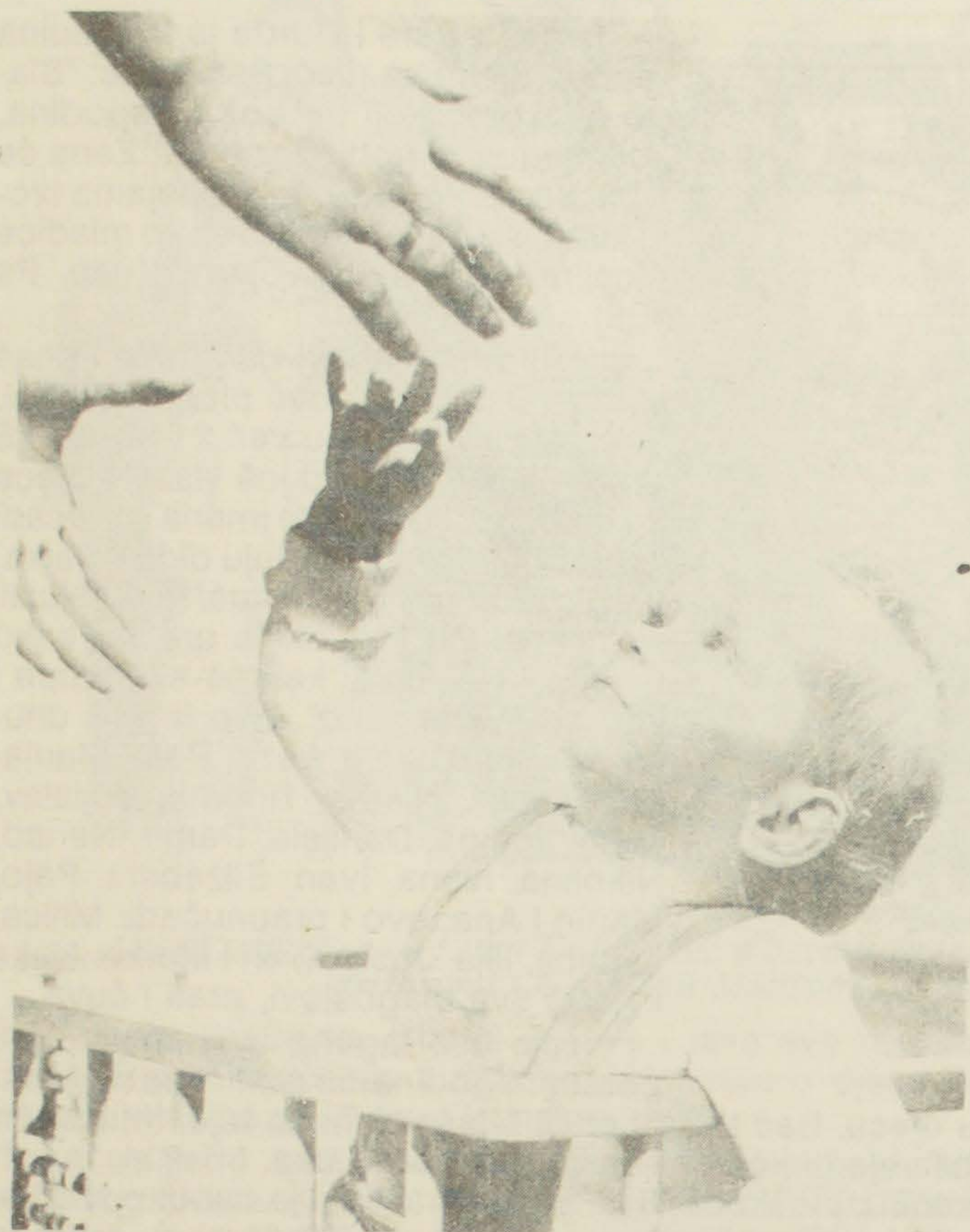
Dodite da zajedno učinimo nešto lijepo i veliko Bogu na slavu i našem Narodu na korist. Bit će to sigurno i svim sudionicima na radost i poticaj za trajni rast u dobroti i ljubavi.

Uređuje: Andrija Anišić

ODGOJ DJELO LJUBAVI (15) RASTANAK S MAMINIM RAJEM

Kao što se svako dijete jednog dana prestane hraniti majčinim mlijekom, isto se tako jednog dana mora zaputiti u samostalnost, ostavljajući iza sebe "mamin raj". To nije prekid toplom i milog odnosa s majkom, nego samo jedan iskorak iz neprestane njezine zaštite.

Mama oženit ću se s tobom

Djeca u četvrtoj godini, a neka i ranije, počnu shvaćati obiteljske odnose. Polako uviđaju da mama ne pripada samo njima. Kad dijete shvati da je mama s tatom i ostalom djecom u vezi postaje ljubomorno. Stoga su nerijetko prepirke među djecom: mama je samo moja, tvoja nije... I dječak i djevojčica shvate da se odnos mame i tate naziva s tatine strane "oženiti se", a s mamine strane "udati se": tata se oženio s mamom, a mama se udala za tatu. Za dijete ti izrazi znače jednostavno: voljeti. Voljeti je najveća riječ dječjeg života!

Dječja ljubomora u ovom razdoblju očituje se borbom protiv tate za mamu koja je na neki način dosada ispunjala sve obzore dječjeg života. Ljubomora je dobar znak. Dokaz je to da je djetetu ljubav prva vrednota.

Drugi stupanj ulaska u obiteljske odnose očituje se tako da djevojčica zavoli tatu, a dječak još jače mamu. Djevojčica se na taj način lakše oslobodi "maminog raja" prešavši u "tatin raj". Tako se dvije suprotne želje ukinu. Tata je od konkurenta postao "drugi tata". Dječak se naprotiv nanovo vraća još jače u "mamin raj". Tatu doživljava sada dvostruko više kao protivnika.

Istina je da djeca ne znaju što se sve skriva iza riječi "oženiti se" i "udati se", ali kćerikica će reći svom tati, kao što je to rekla jedna mudrica: "znaš, tata, mama je već stara, ja ću se udati za tebe!"

Dječak se teže povjerava, ali dublje osjeća, pa će on mami predložiti na primjer ovo: "Mama, tatu ćemo baciti van iz kuće, pa ćemo biti sami. Ja ću se oženiti s tobom, mama!"

Kako se ponašati pri takvim izjavama?! Dobročudni smijeh i tatin i mamin jedini je pametni odgovor na takve izjave. I tata i mama trebaju biti veseli što su im djeca u teškoj borbi da od vulkana želja, želja usredotočenih oko sebe, pstanu srca ljudi koja znaju pregoriti ljubomoru. Neka ih ne ismijavaju i ne izigravaju: što je u povjerenju rečeno, nek tako i ostane.

BRAČNIM DRUGOVIMA ZA OSVJEŽENJE

Moja tvrdnja da bunjevački Hrvati kad očituju ljubav znaju reći "Volim Te prikoviše" izazvala je različite reakcije. Uglavnom negativne, odnosno, prokomentirane su s podsmjehom. Tako netko reče: "Bunjevci ne kažu ni 'volim Te' a kamoli 'volim Te prikoviše'". Netko drugi reče: "Pa to se u braku ne govori nego samo prije braka, u braku se to osjeća, vidi, očituje na drugi način" (rekoh: daj Bože!). Treći je pak ustvrdio: "Smiješno bi to bilo kad bih ja svojoj ženi morao svaki dan reći 'volim Te'". A jedna supruga (valjda se šalila) rekla je: "Da, ko tog mož volit..." (a živi s njim).

Jako sam se zamislio nad ovom činjenicom. Pred nekima sam spontano reagirao govoreći: "Pa zato su mnogi i nesretni u braku jer to više jedno drugom ne govore!". Nije li upravo i zato tako mnogo rastavljenih, razorenih brakova?!

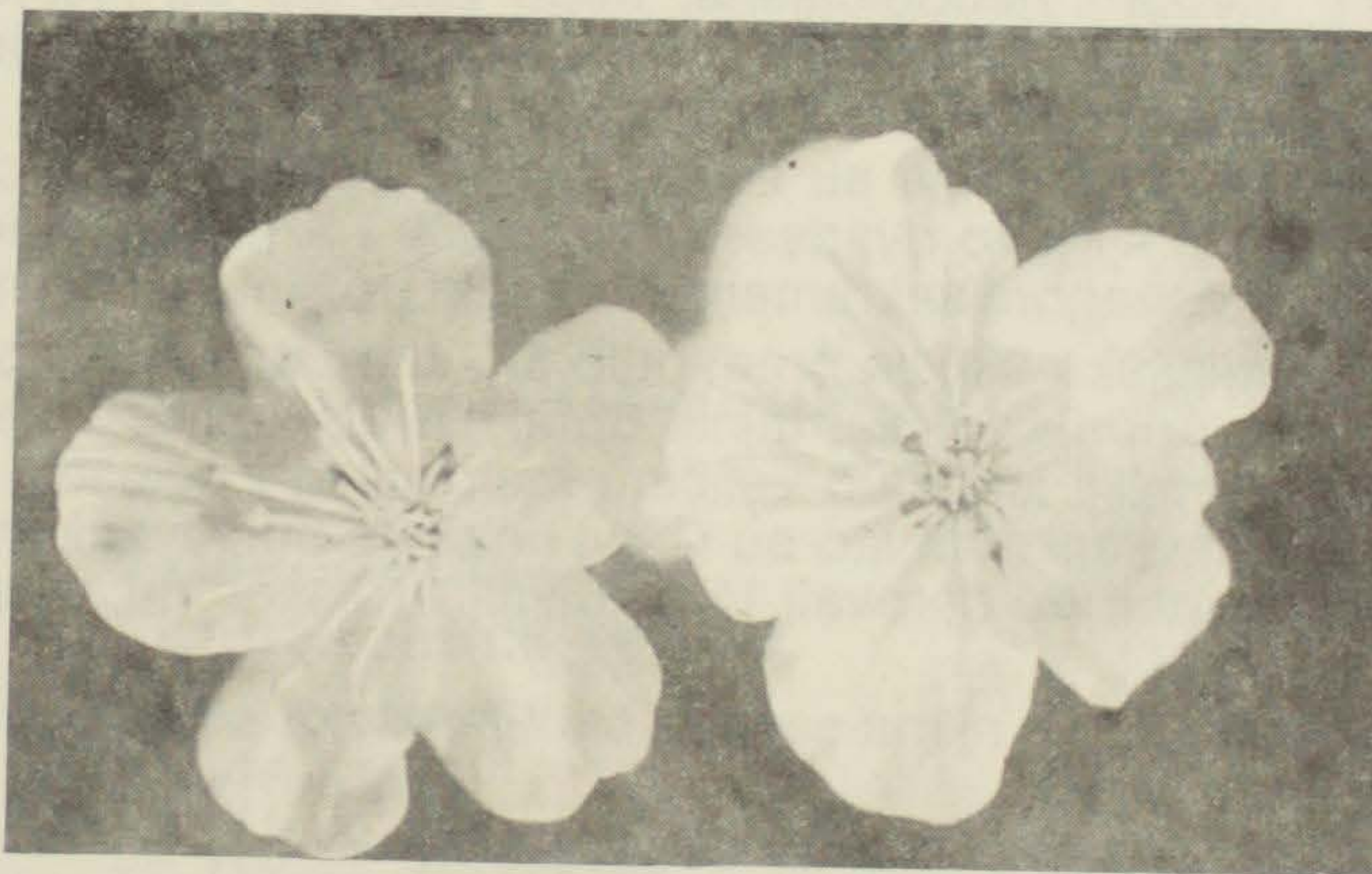
Bilo je i onih koji su mi potvrdili da se to, doduše, rijetko govori, ali da je to jako važno. I ja mislim tako. Evo što su o tom rekli još neki.

- "Nježnost koja treba reći 'volim Te' ujedno čini da sama ljubav jača i raste" (B. Liss). Dakle, reći "Volim Te" znak je istinske, duboke, unutarne ljubavi. Bojim se da malo istinski ljube oni bračni drugovi koji jedno drugom ne znaju reći ili ne govore "Volim Te".

- "Riječ je predanje jednom 'Ti'. Riječi mogu od srca k srcu nositi ljubav i mržnju, radost i tugu. Riječi mogu usrećiti i liječiti; one mogu raniti i ubiti..." (J. Heinzmann).

- Riječi "Volim Te" bračnom drugu su: lijek u bolesti, odmor u umoru, radost u tuzi, (a u radosti udvostručuju radost), mir u nemiru, melem na ranu...

Uređuje: Andrija Anišić

adventska minijatura

magla se nije dizala
cijeloga dana
nečija topla ruka
ispružena u čekanju
a magla koja se
ne diže cijeloga dana
skriva
osjećam
- nekoga -
zebe ruka
ispružena u čekanju
ovog maglovitog
decembarskog predvečerja
dodi

ljubica

BROJNA OBITELJ - SRETNNA OBITELJ

U nedjelju, 25. rujna 1992. godine pod sv. misom u 10 sati vjernici đurđinske župe sv. Josipa Radnika bili su dio rijetkog slavlja. Rijetkog, ne zato što su "zlatna vjenčanja" rijetka i neuobičajena, nego zato što su rijetko "zlatni mladenci" roditelji petnaestero djece, a još rjeđe je to slavlje povezano i s krštenjem.

Naime, toga dana su Luka i Marija Dulić slavili svoj "zlatni pir", a njihovo dvadesetprvo unučće - Ana Matković - postalo je snagom sakramenta Krštenja Božjim djetetom.

Euharistijsko slavlje predvodio je - u odsutnosti župnika - vlč. Andrija Anišić, tajnik Subtičke biskupije. On je u svojoj homiliji istaknuo veličinu majčinstva i očinstva i zahvalio slavljenicima što su Crkvi i našem bunjevačkom hrvatskom narodu darovali 15 najdivnijih "bisera" na svijetu.

U razgovoru s njima saznao sam još neke pojedinosti iz njihovog života.

Luka Dulić, rodio se 24. rujna 1918., a Marija Horvacki 25. svibnja 1923. godine. Oboje u Đurđinu. Pogledi su im se sreli, a srca jače zakucala prigodom jedne vježbe pjevanja u župi. Nakon par mjeseci vjenčali su se u Subotici, u ckrvi sv. Roka, 24. rujna 1942. godine.

Živjeli su skromno na đurđonskim salašima, ali se nisu plašili života. Duboko su vjerovali Bogu. Riječi koje su u Očenašu često ponavljali: "Oče budi volja Tvoja" nisu za njih bile formalnost, ni inače, a pogotovo ne glede djece. Nisu oni planirali koliko će imati djece, nego su jednostavno svako djete prihvatili iz Božje ruke, kao plod svoje uzajamne ljubavi. Tako su svjetlo dana ugledali: Pere, Lozika, Ivan, zatim Stipe, Pajo i Anica - koje je Gospodin kao malene uzeo k sebi, da kao "anđelčići" mole za svoje roditelje i braću i sestre; a onda Lazo, Kata, Anđelka, Amalija i Josip (koji je prije dvije godine izgubio život u saobraćajnoj nezgodi), pa Bernardica, Marija, Anica i Đurđa.

Između Pere i Đurđe je 27 godina razlike. Sjetih se riječi Psalmiste: "Blago svakome koji se boji Gospodina, koji njegovim hodi stazam!... Žena će ti biti kao polodna loza u odajama tvoje kuće; sinovi (i kćeri) tvoji ko mladice masline oko stola tvojega" (usp. Ps 128).

Iz plodne ljubavi bać Luke i snaš Marije niknule su nove plodne ljubavi. Tako oni sada imaju već 21 unučće i 6 praunučadi - a imaju još vlastite djece na studiju... Nabrajam imena i unučadi i praunučadi da se raduju dida i majka, pradida i pramajka čitajući ih. Zaslužili su tu malenu radost, ta oni su, kako rekoše, "Najsritniji kad se svi okupe i kad su svi zajedno". Evo imena unučadi: Tilka, Marica, Lazo, Pajo, Marijana, Branka, Nikola, Tihomir, Vojislav, Mate, Josipa, Danijela, Damir, Nenad, Nikolina, Ivana, Ivan, Elizabeta, Pajo, Martin i Ana; evo i praunučadi: Milica, Ljubica, Ilija, Josip, Ivan i Marko. Neka ih Bog sve blagoslovi, prati i čuva...

Nije bilo lagano u onim ratnim i poratnim godinama podići na noge toliku djecu. Bać Luka i snaš Marija to ni ne tajе. "Muka" im je bila vjerni kolega - kako kaže bać Luka. Imali su raznih životnih poteškoća. Bać Luku zdravlje nije osobito služilo. Bio je i u zarobljeništvu u Šopronju (Mađarska), radio je osim zemlje i druge poslove samo da bi priskrbio za život svojoj obitelji. Gospodin ih nije poštedio ni roditeljske boli - sahranili su četvoro djece. Josip je stradao već kao mladić, pa nije ni čudo da njegovu smrt ističu kao najteži i najtužniji događaj u svom životu.

S ponosom ističu kako nikad nisu bili gladni i nikada nisu morali jesti kukuruzni kruh. Uvijek je bilo na stolu "bilog kruva". Iako "odilo baš nije bilo uvik osobito" djeca im nikad nisu hodala ni gola ni bosa. Bog se brine za svoje!

Snaš Marija ne taji da nije bilo lako podnositi tegobe trudnoće i muke rađanja 15 puta, ali ističe da se zadnjem djetetu radovala jednako kao i prvom. I još nešto je rekla,

Draga uspomena - Luka Dulić (treć s lijeva u drugom redu) s đurđinskim križarima i župnikom Matišom Zekanovićem

što je vrlo značajno. Bila je zdrava i jaka sve do starih dana. Dakle, trudnoća i rađanje petnaestoro djece nisu narušili njezino zdravlje. I to nešto znači!

Zabilježio sam i jedan smiješan i zanimljiv detalj iz njihovog života. Naime, nakon 35 godina braka, usposta-

vilo se da oni nisu "vjenčani". Kako se to otkrilo. Bać Luka je prilikom pravljenja osobne karte napisao u formularu da je oženjen. Međutim prilikom provjere podataka u SUP-u su utvrdili da to nije točno, jer nigdje nije zabilježeno da se vjenčao. Stoga je bio pozvan k sucu za prekršaje zbog laži. Tako se uspostavilo, ističu oni, da imamo petnaestoro vanbračne djece. Nije bilo drugog nego, nakon 35 godina braka, uzeti ženu pod ruku i u gradski kuću na vjenčanje. I bi tako... Svašta se događa u čovjekovom životu...

Bać Luka i snaš Marija, duboko pobožni ljudi, bili su uvijek usko vezani s Crkvom. Ondje su se i upoznali... Bać Luka je bio gotovo 40 godina član Pastoralnog vijeća u đurđinskoj župi. Molitva i sv. misa bili su im izvor snage za život.

Napustio sam njihovu kuću veseo, ohrabren... Obitelj u kojoj se život tako velikodušno prihvaća i ljubi sretna je obitelj. Ona zrači mirom i radošću, vjrom i nadom, a ljubav je temelj svemu, jer bez ljubavi nema života... Ozračje raja je ondje...

Vraćajući se u Suboticu, putem mi se učvrsti nada: Nećemo nestati, nećemo propasti... Potomci plodne ljubavi bać Luke i snaš Marije Dulić - rastu...

Andrija Anišić

NAŠIM MAMAMA I MAJKAMA ZA MATERICE

Hvaljen Isus, naše mame i majkice,
Čestitam vam svima danas Materice.

Drago Bog je dao dočekati nama
Ovaj lipi blagdan naših dragih nana.

Vaša dica vama čestitaju danas
I zahvalna mole dragog Boga za vas.

Hvala što ste nama život darovale,
Hvala što ste ruke sklappale da mole.

Vi ste nam u srca viru zasadile,
Opraštale kada nismo dobre bile.

Hvala što se za nas ustrajno molite,
Hvala jer majčinskim srcem nas volite.

Znam da imate samo jednu želju
Da nas dovedete sve Spasitelju.

O Isuse, daruj svoj mir svima nama!
Živila nam svaka i majka i mama!

Subotica, 1991.

Kata Ivanković

PUT ŠINŠOKA

Priko dižona
lozane milana sežane
erduta lemeša
i bajmaka
za jedne materice
u aptikama
na salaš stigo
sustanut još od puta
a nana već s praga
čega si se dite
uželio
kaži derane divani
ta već jedared gukni
krezavo sam se u slime
čiste sobe zagledo
pa onako iz dubine lanio
riči lipi riči
i zerdelija zeleni
sam se nane
zdravo zaželio
a iz očivi
šinšok mi izbio.

Vojislav Sekelj

(zbirka "Rič fali", Rijeka - Subotica, 1991.
10.str.)

PRIJATELJSTVO - HARMONIJA ŽIVOTA

PREDGOVOR

Željela sam napisati ovaj seminar o prijateljstvu jer je ono za mene silno važno. Iskusila sam i doživjela njegovu ljepotu i snagu. Prihvatila sam se ovog ne baš laganog zadatka (čovjeku je teško izreći ono što je duboko skriveno u njemu) osjećajući kako to dugujem svojim prijateljima koji moj život čine bogatim i sretnim. Zato svaki trenutak razmišljanja i pisanja, te svaki napisani redak darujem njima, mojim dragim prijateljima.

UVOD

Živimo u svijetu hladnoće i duhovnog siromaštva. Phil Bosmans u svojoj knjizi "Životu reći DA" kaže: "Našim svijetom proširila se golema tuga, gotovo neizlječiva tuga. Živimo u velikoj pustinji. Pustinja je zemlja u kojoj više ništa ne raste, zemlja bez radosti i ugodnosti, zemlja u kojoj ljudi više ne žive jedan za drugoga." (Phil BOSMANS, "Životu reći DA", KS, Zagreb, 1990. str. 5)

Suvremeni čovjek se nalazi u situaciji da sve ima, sve posjeduje, raspolaže najsuvremenijim tehničkim dostignućima i opremom, ali je u svojoj nutрини nezadovoljan i nesretan. Razlog ove nesreće je u njegovoj osamljenosti. Mnogi mladići i djevojke žale se da su osamljeni i da nemaju prijatelja, ima i onih koji u svom razočaranju i osamljenosti počine samoubojstvo. U braku muž i žena postaju teret i muka jedan drugome jer se nisu naučili jedno drugome biti prijatelji. Posvuda susrećemo stare i osamljene ljude kojima nema tko pružiti toplu ljudsku riječ i pogled jer više nemaju prijatelja. Ljudi su gladni prijateljstva.

I. ŠTO JE PRIJATELJSTVO?

Prijateljstvo je najuzvišeniji i istodobno jedan od najbitnijih oblika ljudskog zajedništva, sustavni dio rasta i razvoja svake osobe i preduvjet uspješnog i sretnog života. Kao i ljubav prijateljstvo je subjektivno zajedništvo. Druga se osoba voli i prijatelj nam je upravo stoga što je ono što jest. U prijateljstvu se ima uvijek neki viši cilj, ono ne egzistira samo radi sebe.

Izvor prijateljstva je čovjekova afektivna energija. Ona je po svojoj naravi indiferentna, u svakom čovjeku kvantitativno i kvalitativno drugačije prisutna. Ljudi mogu ostvariti različite oblike zajedništva (bratska ljubav, erotska ljubav, kolegijalnost) ovisno o tome kako raspolažu svojom osjećajnom energijom. Bitno je naglasiti da svaki čovjek posjeduje ovu osjećajnu energiju i svaki čovjek može graditi prijateljstvo, ali je to lakše onim osobama koje su afektivno bogatije. Njihova prijateljstva su čvršća i ljepša dok afektivno siromašnije osobe teže ostvaruju i pronalaze prijatelje. Međutim, prijateljstvo je bezuvjetno potrebno za dozrijevanje vlastite osobnosti i stoga je sposobnost za trajne prijateljske odnose jedan od najboljih dokaza osobne zrelosti.

(nastavit će se)

Svjatlana Kopunović

ČOVJEK - LJUBAV

"Ako si kamen, budi ljubak;
ako si biljka budi osjetljiv;
ako si čovjek, budi ljubav!"

(V. Hugo)

Čovjek si - a jesi li ljubav?!
Budi ljubav i bit ćeš čovjek!
Bit ćeš čovjek istinski, pravi
onakav kakvog Te je Bog zamislio, kad Te je stvorio na svoju sliku.

Bog je ljubav i stvorio te je zato da budeš ljubav;
da gdje god bude čovjeka bude i ljubavi.

Bez ljubavi, naime, ništa ne vrijedi. Nijedna stvar, nijedno djelo ništa ne vrijedi. I čovjek je bezvrijedan bez ljubavi.

Ljubav, pak, svemu i svakomu daje izvrstan začim i predivan mimomiris.

Stoga - budi ljubav!

Ako si u kući - budi ljubav.

Ako si u školi - budi ljubav.

Ako si na radnom mjestu - budi ljubav.

Ako si na ulici - budi ljubav.

Ako se odmaraš, zabavljaš... - budi ljubav.

Ako si u crkvi - budi ljubav.

...

Kako ćeš znati da si čovjek?

Kako ćeš znati da si ljubav?

Poslušaj sv. Pavla! (usp. 1 Kor 13). On će ti pokazati da ljubav nije apstraktan pojam, pojam iz svijeta mašte. Pokazat će ti da su konkretna djela - ljubav, da je to život. Ljubav je život.

Zato - ako si čovjek, ako si ljubav, onda si:

velikodušan i dobrotiv;

onda ne zavidiš nikom ni na čemu;

ne hvališ se, niti se nadimaš;

ne uznosiš se pred drugima.

Ako si čovjek - ljubav,

onda nisi nepristojan,

i ne tražiš svoje dobro, nego tražiš dobro bližnjega;

i nisi razdražljiv;

ne pamtiš zlo;

žalosti te nepravda, a raduje istina!

Ako si čovjek - ljubav,

onda pokrivaš tuđe grijehe i ispričavaš ih;

i sve svima praštaš;

Ako si čovjek - ljubav, onda si i čovjek vjere.

Onda sve vjeruješ - i vjerom "brda" premještaš.

Ako si čovjek - ljubav, onda si i čovjek nade.

I nadaš se protiv svake nade, boljoj budućnosti;

i očekuješ uvijek bolje i ljepše sutra;

i nosi Te nada vječnog života.

Strpljivo i s ljubavlju podnosiš sve nevolje i sve životne poteškoće

- to je tvoj križ koji te vodi u nebo!

Ako si čovjek, ako si ljubav, onda ti već živiš svoje nebo, svoju vječnost

- jer ljubav, prava ljubav, nikad ne prestaje.

Istina, to je tek blijeda slika stvarne vječnosti.

Radosti neba ovdje doživljavamo tek djelomice.

Ovdje - u nebu na zemlji - Boga gledamo tek kroza zrcalo,

Jozip Pašić: KRV SE SUŠI

(nastavak 2.)

Lajčo je onomadne otišao iz Masne Čoše i naglo i upadno. A nikom nije kazao ni zašto, ni kuda. Majci na postavljeno pitanje: s kim i kad želi pred oltar, nije odgovorio. Ali teta Ruži ni nije trebalo ništa tumačiti. Njegova šutnja, njegovo držanje, i zatim njegov nagli odlazak i previše joj je jasno kazao što Lajčo misli o Jelici, a što o Katici. Nije bila načisto, kako je daleko Lajčo otišao s Katicom, ali je predosjećala nezgodan razvoj. Bojala se bure. Poznavala je svog Nikolu. Od te ženidbe ne će nikad biti ništa. Ni ona ne bi pristala za Katicu. Zar da joj radnica bude snaja? Sav bi joj se svijet rugao. Kud bi pristala s njom? Kad bi se pojavila s njom u crkvi prstom bi za njima pokazivali. Ali ona se to Nikoli ne usuđuje ni spomenuti. Kuću bi zapalio od vike i galame. I da stvar raspnete, dok se još ni nije posve uplela, mislila je, najbolje će biti, da Katicu čim prije udalji ispred Lajčinih očiju. Cura je i previše naočna i jedra. Moglo bi još doći i do nesreće. A sirotu curu prevariti i upropastiti, to ne bi bilo za blagoslov. To se ne smije dogoditi.

Uz to joj i sama Katica tjerala vodu na mlin. Ona joj je prva spomenula da želi otići sa salaša. Neka nađu drugu na njeno mjesto. Rekla joj je to Katica prije nego je teta Ruža i dospjela da joj ona što kaže. A želi čim prije otići. Ako je moguće, volila bi odmah sutra. Ovdje se, kaže, vrlo dobro osjeća. Sa svima je zadovoljna. I žao joj je otići. I teško joj je i na samu pomisao da više ne će tu biti. Ali misli, da će tako biti bolje. Teta Ruža je upita za razlog. No djevojka je mjesto odgovora briznula u gorki plač.

Tu se nije imalo što dalje misliti.

I kad se gazda Nikola to veče vratio kući, teta Ruža mu iza večere spomene, da Katica želi otići sa njihovog salaša. Začudio se čovjek. Kako? Pa svaka ovamo želi. Ona je prva koja bježi. Da joj se nije što dogodilo? Zar joj se žega i blato više sviđa nego naš bijeli salaš?

- Tu mora da nije sve u redu. Ja sam sa curom bio vrlo zadovoljan. A mislim i Lajčo. Ili imaš možda ti nešto protiv nje?

- Meni se dopada baš kao i tebi. Nego mislim da će ipak biti bolje da čim prije ode. Ima tu jedna stvar radi koje mislim, da će tako biti najbolje.

- Ha, na koncu kako hoćeš. To su tvoje stvari. Samo mi nemoj dovesti koju, koja će mi svojim bagavim nogama dvor pred sobom mesti. A bilo bi ipak dobro da malo pričeka. Recimo do jeseni. Dok ne dođe Jelica. Katica pozna našu kuću, a i stvorena je zato, da u ovoj kući učini svakoga sretnim. A i dobro je, da mlado čeljade imade u kući nekoga, ko će ga razumjeti. Ove ćemo ga jeseni svakako oženiti. Nek se dotle strpi. Pa kad se Jelica tu kod nas malo svikne, ako joj se baš toliko ide, onda nek ide. Mora da je i ona našla kakog dragana.

- Nikola, ja bih ipak želila da Katica već sutra ode. Čemu zadržavati čeljade u kući kad ono želi ići? Od onog

što se preko volje radi redovito ima najviše samo štete.

- Ma nije joj valjda vatra pod nogama. Ipak to ne razumijem. Šta je toj curi najedamput? Gdje je? Ded je vikni, da vidim šta je? Ne volim, da su mi ljudi nezadovoljni. Da mi iza leđiju mrmrljaju. To se dalje širi ko po njivi zavaljeni korov. Treba ga odmah do korijena iščupati. Vikni je!

- Ostavi je. Malo prije sam s njom govorila. Plače. Možeš kasnije. Sutra.

Katica je onu noć poslije razgovora s Lajčom u vrhu šljivika, probdjela. Bila je vrlo uznemirena. San joj nikako nije došao na oči. Lajčo joj neprestano sjedio u glavi. Vrtila se po krevetu. Okretala se. Ustajala. Stiskala oči. Šetala. Opet legala. Ali sna nije bilo pa nije. U glavi joj ko u mlinu zujalo.

Zamišljala se kao gazdarica. Na mjesto teta Ruže. Kraj Lajče. Ne će morati raditi na polju. Bit će gazdarica. Zvat će je svi "mlada gazdarica". Ona će zapovijedati. U crkvi će sjediti u prvoj klupi. Uz Lajču će pristajati kao ruzmarin na kumovim prsima. Pravila je nacрте kako bi cio salaš po svom preuredila. Slamu bi stavila između staje i svinjca. I kokošinjac bi premjestila. Sve joj se pričinjalo kitnjasto i ružičasto. S tom je mišlju konačno skrhan i zaspala. Bilo je to već nekako pred zoru. Čula je još i drugo kukurikanje pijetlova. A tad je zaspala. O Lajči je sanjala. I o sebi. Sjedi ona s Lajčom navrh tornja subotičke crkve. A crkva pod njima ide i idu na vjenčanje. Najednom se od nečeg trgla. Crkva se zaljuljala. Ona krikne i da će se prihvatiti za Lajču, ali Lajče nema. Ona ljosne o zemlju. I - svijet se sjatio i - pljuje na nju. Na nju besramnicu, kud se popela čak na vrh tornja.

Probudila se. Bila je sva oznojena.

Glava joj je užasno bolila.

Prisluškivala je. Ništa se nije čulo. Srce je prestrašeno kucalo. Nije smjela otvoriti oči. Ni micala se nije. I dah je prigušivala. Ništa se nije čulo. Ni najmanji šum. Čuje kako Milkov pred vratima reži. Napne uši. Jest Milkov je, pozna ga. Opipa kraj sebe. Zid. Dobro je. Otvori oči. U svojoj je sobi. Pokrivač je pao s nje i ležao je na zemlji.

Opet se javile sinoćne misli.

Dolazilo je u pamet sve što je u zadnje vrijeme mislila i činila. Pričinjalo joj se, da je i ćoravi ćuran morao opaziti kako ona za Lajčom trči. Lajčo joj nije nikad rekao. Jako je dobar s njom, ali on je sa svima isto tako dobar. Njega svi vole. Zar ona može išta od njega posebno očekivati? Stidila se sebe i svog ponašanja. Što on o meni misli? Sigurno sam mu se već na vrh glave popela. Neprestano sam oko njega trčkarala: Lajčo! Lajčo! Lajčo! Dobro da me još nisu odvijali odavdje. A zar je moguće, da teta Ruža nije ništa opazila? Nikad nije ništa spočitavala. Ali sad se Katica teta Ružino ponašanje sasvim drukčijim pričinjalo. Sad je u svakom pokretu, u svakom pogledu, u svakoj riječi vidjela ukor.

Katica se ponovo znojila.

Kako sam bila blesava.

Katica je plakala. Plakala je radi svog dosadašnjeg ponašanja. Plakala je što je osjećala, da nakon svega mora čim prije odavdje pobjeći. Ali osjećala je, da je to sad još jedino pošteno što može načiniti. Ne bi joj obraz mogao podnijeti da i dalje tu bude. Plakala je, što je ona tek sirota radnica. Plakala je, što je osjećala da mora kidati sve niti lijepoga sna. Plakala je, jer je morala srcu reći: kuš! Ona je tek sad vidjela, koliko ona Lajču voli. Da ona njega drukčije voli nego druge momke. Voli ga onako, kako još nikada nikog nije volila. Zato što dalje od njega. Što prije.

Otići će! To je odlučila kad je ustajala iz kreveta. A to ju je bolilo. Zato je plakala. Već je četvrti put umivala oči, da sakrije plač. Ali suze su uvijek iznova i iznova zalijevale lice.

Slomila je i svoju volju i svoje srce i svoj jezik kad je u jutro sreća teta Ruža i kazala joj, da želi otići. A tad nije mogla dalje. To je još i izgovorila nekako. A onda je briznula u plač i pobjegla. Cio dan nije ništa okusila.

Lajčo je, kako je i obećao ocu, došao pred večer u Masnu Čošu.

Večerali su pod vedrim nebom. Njih troje sami. Teta Ruža, gazda Nikola i on. Iza večere ih gazda Nikola pozove u sobu. Ne moraju - rekao je - svi vrapci čuti o čemu se radi. A kad se stvar svrši, onda mogu upravo baš i oni po svim krovovima do mile volje o tom čučikati.

- Lajčo - počeo je gazda Nikola namještajući se na klupi u pročelju - ti si i sam već davno spominjao ženidbu. A zbilja i vrijeme je. Godine prolaze. Čovjek se mijenja. Treba i na to misliti. I ja davno o tom mislim. Samo nije lako naći odgovarajućeg para. I misleći sve sam u jednu smislio. Mislim da će se teško naći bolja od Jelice Goriceve. Govorio sam joj s babom. On ne mari. Još smo o Marindanu ugovorili, da ćemo mu nas troje sutra u goste. Pa mogu odmah biti i zaruke. Čemu odlagati? Što se mene tiče, ja ne branim da svatovi budu, eto, čim se ovrši. Svakako prije Svih Svetih. Čim malo posao odahne. Što veliš, Lajčo o tom?

Lajčo prvo nije ništa odgovorio. Bio je izvaljen na klupi o naslonjač. Obadvije mu ruke bile u džepovima od hlača. Gledao je u gornji lijevi ćošak sobe.

Tajac.

Teta Ruža je drhtala.

Lajčo se namjesti na klupi i počne:

- I ja sam, bačo, za ženidbu. Samo ne znam, ta mi se drugarica nekako slabo sviđa. Doduše, treba kazati istinu, slabo je i poznam. Svega sam je jednom vidio. Nego samo, za Boga milog, bačo, pa to je dijete. Nije da bi mi mogla baš kćer biti, ali skoro pa tako nekako. Kud ću ja s njom! Ni u kolo, ni pred svijet. A čini mi se da ni zdrava nije. Ja ipak ne kažem: Ne ću. Vi dobro znadete, da sam svaku Vašu poštivao kao Božju. Nego, eto, ipak će trebati da i ja o tom razmislim. A prije svega trebat će se raspitati kako stoji s njenim zdravljem.

- Što se zdravlja tiče, izgleda da imaš pravo. Na to sam i ja mislio. Zato mi se i žuri. Ko zna. To su Božje tajne. Može se još i ozbiljno razboliti. I u krevet leći. A onda smo obrali bostan.

- Ma dobro, bačo. Ja Vas ne razumijem. Pa kud ćemo s bolesnim čeljadetom? Kud li ću ja s njom od vjenčanja pa do smrti?

- Ta ja, da ti pravo kažem, mislim da Jelica ne će dugo. Baš zato i velim da treba požuriti. Već ja nekoliko godina o tom mislim i nad tim štrepim. Čekao sam da samo barem nešto do godina dođe.

- Ali, ako mi već nakon par godina zbilja umre? - upita Lajčo još uvijek ne shvaćajući kud to otac cilja.

- Zato se upravo i treba požuriti. Treba čim prije misliti na dijete. A kad je jednom dijete tu, onda je i zemlja tu. Ona je jedinica.

- Ali ako umre? - opet će Lajčo.

- Ma ti, Lajčo, danas tako teško shvaćaš. Kao da si cijelog vijeka u zapečku samo krompire gulio. Ako umre, pa ako umre. Pa o tom se radi, da ne umre prije nego li nam dijete dade. A kad je dijete tu, i zemlja je tu. A Jelica onda - hja, pa mi joj ne možemo produžiti život ako to i Gospod Bog na nebu ne će.

Lajčo je dobro poznavao oca. A sad je i jasno čuo. Na tom on nacrtu već godinama radi. Tu kost on već nekoliko godina globa. To nije mušica, koja mu je u ćupu slučajno uletila, pa ne zna van. Tu se čašu mora ispiti. Od toga će ga nauma biti teže odvratiti nego li lišće da s jeseni ne požuti i ne opadne. Trebat će mnogo posla i mnogo - vremena.

Razišli su se ne riješivši ništa. Odnosno Lajčo je odlučio da tu očevu osnovu pokuša porušiti, a gazda Nikola, i ako je vidio da će s Lajčom biti malo okapanja, tim je više bio uvjeren da se to mora baš tako načiniti kako on želi i hoće. Ove će jeseni Jelica biti u kući. Lajčo mu nikad nije ništa križao, ne će ni sad. Malo se uzjogunio, a kasnije će i sam reći: Pa dobro! Pogotovo kad gazda Nikola zna što za Lajču 300 lanaca zemlje znači. Za zemlju bi i zadnju košulju prodao sa sebe, a kamo li se ne bi s Jelicom svezao. A to je važno. To će Lajču i pobijediti.

Za cijelog razgovora teta Ruža nije rekla ni jednu jedinu riječ. To je njen stari običaj. Kad muškarcu razgovaraju o važnim stvarima, onda ona šuti. Tu je, ali ne govori. Samo sluša. A tek kasnije ona učini svoje. Kad se razidu. Kad se sve stiša. Tad se ona kao kradom sjena privuče jednom, pa drugom. I uvijek sve lijepo izgadi. I sad je već mislila što će i kako će s Lajčom, što li i kako li s čovjekom. Vidjela je: stvar je ozbiljna.

I teta Ruža i gazda Nikola su još neko vrijeme sjedili iza Lajčinog odlaska i razgovarali o toj ženidbi. Teta Ruža je kušala izravnati muževljeve nakane sa sinovljevim željama. No slabo joj ovaj put polazilo za rukom.

- Ljubav? Glupost! - govorio je gazda Nikola. To su ženske mušice. Kaka mi je to bila ljubav kad smo se nas dvoje uzimali? Ti si gledala koji je momak najbogatiji, a ja koja djevojka. I kad smo doznali jedno za drugo, onda smo se "zaljubili". Tako će i Lajčo s Jelicom.

PASTIRSKO PISMO

"U jednom Duhu svi smo u jedno tijelo kršteni... I ako trpi jedan ud trpe zajedno svi udovi..." (usp. 1 Kor 12,13. 26)

UVOD

1. Braćo i sestre kao pastiri, koje je izabrao Bog da služe zajedništvu ove mjesne Crkve, ponovo se obraćamo svima Vama, Kristovim vjernicima, riječima pobude, pouke i ohrabrenja, u ovim odgovornim vremenima, želeći s Vama odgovoriti onom očekivanju koje Bog i povijest, u ovom času, očekuju od naših mjesnih Crkava.

2. Stvoritelj svega stvarajući ovaj svijet, kao brižni Otac, pripremio je stan za krunu svoga stvorenja - za čovjeka - na ovoj zemlji. Nju je tako uredio da bude domom svih onih koje će u dugoj povijesti svojom životonosnom, stvoriteljskom snagom pozivati u život. Tako je ova naša zemlja, makar vrlo malena u svemiru, od Boga odredjen zemaljski stan za sve one koji se na njoj radjaju, pozvani od Boga u život. U Božjoj providnosti svaki je čovjek planiran. Naše ime i naše postojanje zapisano je oduvijek u Božjem srcu. U vremenu koje je On izabrao, uz suradnju naših roditelja, pozvao nas je u život u odredjenoj kulturi, u odredjenom narodu i mjestu. Tako nam je sa životom darovao i dom i obitelj i domovinu i kulturu i jezik i sve ono što nam je potrebno da ostvarimo sebe u ovom svijetu. Stoga čovjek ima neotudjivo pravo, iza kojega stoji sam Stvoritelj, na život, obitelj, dom, narod i domovina; sve je to odredjeno voljom Božjom.

3. Braćo i sestre, kada su ovi jasni stavovi, koji se temelje na naravnom pravu, dovedeni u pitanje, mi Vaši pastiri, a i Vi narod Božji ne možemo ostati bez odgovora. Iako nam se osporava da donosimo sud o opravdanosti ovakvog ili onakvog postupka, ne želimo biti suučesnici gaženja onih prava koje Bog jamči svakom čovjeku i zato podižemo svoj glas otvorivši Kristovo evandjelje. Želimo biti odgovorni u kršćanskoj savjesti i Vama poručiti što ovoga časa od nas očekuje Bog.

I. OSTANIMO DA BISMO OPSTALI

4. Ponajprije Bog, a s Božjom pomoću i naši predji koji su rođeni ovdje ostaviše nam ovu zemlju i ovo mjesto u baštinu, kao naš dom i našu domovinu. Kao narod i Crkva ovdje smo stoljećima prisutni, živeći u slozi i prijateljstvu sa svima onima koji drugačije misle, govore ili žive. Mi kršćani živimo kao jedno Tijelo - i to mistično Tijelo Kristovo. Apostol Pavao poučava nas da smo jedno Tijelo i zato smo svi, u suživotu, jedan organizam i upućeni smo jedni na druge (usp. 1 Kor 12,27). Isti Apostol na drugom mjestu upozorava da ako trpi jedan ud trpi cijelo tijelo, ako se raduje jedan ud raduje se cijelo tijelo. Kao mjesna Crkva, dakle, jedno smo Tijelo, i ako trpi bilo koji dio Tijela, trpimo svi. Ovaj čas u dijelovima toga Tijela koji je Crkva nastanio se strah i tjeskoba, te mnogi odlaze napuštajući očinske domove, pod raznim pritiscima, tražeći bolji kutak za bolji život. Vrlo odgovorno poručujemo: **OSTANITE NA SVOJIM OGNJISTIMA!** Boli i to jako boli ako se to Tijelo kida, smanjuje i pada u agoniju. Ne smijemo ni pod kojim pritiskom olako napuštati svoja ognjišta i tako osiromašiti Crkvu i Narod kome stoljećima pripadamo. Dapače, ne smijemo ni talente - darove, koje nam je Bog dao, zakopati i neupotrijebiti ih za izgradnju tog istog Tijela. Isti Apostol nadalje veli: svi darovi koji su nam darovani, darovani su za izgradnju zajednice. Kako izgradjivati bijegom i nestankom. Ne vidimo li da dovodimo i Crkvu i narod olakim napuštanjem u stanje stvarne bolesti i, ne daj Bože, smrtne agonije.

5. Pozivamo Vas sa svom ljubavlju da u sebi potisnete svaki osjećaj tjeskobe i straha, a napose sebičnosti i želje za lagodnijim životom. Bijegom i napuštanjem ostavljate svoje radno mjesto, svoje mjesto u Crkvi, svoje mjesto u zajednici, a napose svoje mjesto u obitelji, te ono ostaje prazno. U tim časovima čovjek možda i ne misli da ta praznina lančano proizvodi nebrojeno puno tragičnih posljedica. Zato svaki čovjek mora znati što čini prije nego se odluči na takav korak. Mora biti posve budan i pred Bogom i svojom savješću dokraja odgovoran!

6. Sa svakim od nás Bog ima svoj plan i za ostvarenje tog plana dobri Otac nam je

namijenio životnu milost da ga ostvarimo najuspješnije i savršeno. Svojevoljnim napuštanjem svojih ognjišta možemo izgubiti taj izvor milosti, jer odlazimo ondje gdje nas Bog nije planirao, te ostajemo vječno stranci, često puta izvrgnuti opasnosti da izgubimo potpuno vlastiti identitet, i postanemo bezimeni, beznačajni, iskorišteni ljudi - bez doma i domovine. Tudi je nebo uvijek je oblačno onom koji ima pravilno rodoljublje. Nerijetko se događa da se u čovjeku koji je od zajednice otrgnut sruši svijet svake vrednote, pa i vlastita vjera. Toliko ljudi je nestalo u sivom bezimenom svijetu kao neprihvaćeni, i vječno tuđinci, osamljeni i duhovno bitno osiromašeni. Dakle, poručujemo - snagom Božje riječi - u ovom povijesnom času: **OSTANIMO DA BISMO OPSTALI.**

II. ŽELIMO BITI "ODRASLI" I ZATO GOVORIMO

7. Crkva kao Božji narod uvijek je iznad i izvan konkretnih političkih opredjeljenja i puteva. Ali kršćanin kao pojedinac i kao čovjek u savjesti je dužan sudjelovati u životu zajednice odgovorno i stvarno.

8. Crkva će svoju ulogu učiteljice božanske Objave uvijek čuvati za izgradnju boljega svijeta. Ona je jasni tumač božanske Objave i zato nikada ne može biti vezana uz pojedini sistem ili režim. Ona služi čovjeku u svim vremenima i svim okolnostima, da postigne spasenje. Ali to ne znači da je Crkva neodgovorna i kao zajednica vjernika u jasnim stavovima božanskoga prava i načela evandjelja. I zato II. Vatikanski sabor baš ovako potiče suodgovornost kršćana: "Zbog same ekonomije spasenja neka vjernici nauče pomno razlikovati prava i dužnosti što na njih spadaju ukoliko su članovi Crkve od onih što im pripadaju ukoliko su članovi ljudskog društva. Neka nastoje da oboje dovedu u sklad, imajući na pameti da se u svakoj vremenitoj stvari moraju voditi kršćanskom savješću... Kao što se mora priznati da se zemaljska država, s pravom predana svjetovnim brigama, upravlja vlastitim načelima, tako se s pravom odbacuje zlokobna nauka koja hoće da društvo izgradi bez ikakva obzira na vjeru te napada i guši vjersku slobodu građana" (Lumen gentium, br. 36). Kada se dakle, pred savjest čovjeka kršćanina postavlja pitanje stava prema dnevnim konkretnim

političkim zbivanjima, on je dužan odraslo i zrelo, u svjetlu evandjelja, odgovorno u savjesti, zauzeti stav. Ne može ostati anonimn i ne može se riješiti odgovornosti za zajedničko dobro i ne može mu biti svejedno kako se s tim zajedničkim dobrom postupa. On kao građanin vjernik mora dići svoj glas. Često smo pozivani i prozivani da na razne načine izrazimo i svoju volju i svoje stavove, kao što su glasovanja, referendum i slična odgovorna izjašnjavanja. Kršćanska nauka je jasna da je vrhovna norma evandjelja ljubav. Zato se povjerenje ne može dati onima koji tu ljubav razaraju, koji siju nepovjerenje, strah, nesigurnost. Ne može se dati povjerenje onima koji ekonomski škode onom bogatstvu koje je Bog podario ovim prostorima. Ne može se dati povjerenje odgovorno onima koji raspiruju mržnju, sukobljavaju ljude i siju smrt.

Ne možemo zatajiti bez riječi veliku bol za nesretnu situaciju u Srijemu, gdje su tolika naša braća pritiscima i strahom bili prisiljeni napustiti svoja ognjišta. Boli nas tjeskoba južne Bačke i Banta gdje vjernici pate i oplakuju svoje obeščašćene ili oštećene Crkve.

Ako bi čovjek vjernik i građanin ostao bez svoga stava pred tim teškim pitanjima primio bi na sebe tešku krivicu suučesnika u svemu onome što se oko nas tragično događa. Stoga s apostolom Pavlom poručujemo svim vjernicima: "Zaklinjem te pred Bogom i Kristom Isusom, koji će suditi žive i mrtve, zaklinjem te Pojavkom njegovim i kraljevstvom njegovim: propovijedaj Riječ, uporan budi - bilo to zgodno ili nezgodno - uvjeravaj, prijeti, zapovijedaj sa svom strpljivošću i poukom. Jer, doći će vrijeme kad ljudi zdrava nauka neće podnositi nego će sebi po vlastitim požudama nagomilavati učitelje kako im godi, ušima; od istine će uho odvrćati, a bajkama se priklanmati, ti, naprotiv, budi trijezan u svemu, zlopati se, djelo izvrši blagovjesničko, služenje svoje posve ispunil" (usp. 2 Tim 4,1-5). Dakle, svaki je vjernik u svojoj savjesti, kao građanin, pozvan na izgradnju boljega društva u potpunoj slobodi i odgovornosti. "Taj se poredak treba neprestano razvijati, temeljiti na istini i izgrađivati na pravdi te je potrebno da ga oživljava ljubav; a u slobodi mora iz dana u dan nalaziti sve čovječniju ravnotežu" (Gaudium et spes, br. 26).

9. Želeći dakle u ovim dramatičnim promjenama biti "odrasli" vjernici potičemo Vas da

u iznošenju svojih stavova budete svijesni svoje odgovornosti za danas i sutra, za svoj narod i svoju domovinu. Želimo potaći i zamoliti tu odgovornost da bude jasna, bez opterećenja straha, kršćanska i zrela, a Bog koji blagoslivlje svako nastojanje neka Vam prosvijetli srca i pameti da izaberete ono što je za Vaše spasenje. Bojimo se: ako tako zrelo ne postupamo, bit ćemo sukrivci u povijesti i pred Bogom za strahovite krive korake, kojima se dovodi u pitanje i naš opstanak i naša budućnost.

10. Gospodin Isus jednako tako poziva da naš stav, osobito kada se radi o očitom sukobljavanju dobra i zla bude vrlo jasan: "da, da" - "ne, ne" (usp. Mt 5,37). Ne možemo služiti dvojici gospodara (usp. Lk 16,13). Zato u ovom očitom sukobu dobra i zla nema mjesta nemoralnoj dvoličnosti. Moramo se odlučiti za dobro! Tko ostane po strani bez zauzimanja jasnog stava opterećuje se grijehom suučesništva. Zato je nemoralno ne podići svoj glas u borbi protiv očite nepravde i zla. Čovjek vjernik i gradjanin ne smije ostati indiferentan prema onomu što se oko njega događa a da time ne bi preuzeo veliku odgovornost, pa i grijeh, na svoju savjest. Apostol Pavao nas poziva da ustrajemo u dobru (usp. Ef 6,11).

III. POĐIMO U SUSRET KRISTU DA BISMO SUSRELI I SEBE

11. Draga braćo i sestre, u svemu ovome što smo iznijeli u gornjim načelima nama je vrlo jasan odgovor vjere što nam ga Gospodin daje. Ponajprije to je poziv Gospodina Isusa na obraćenje. Kraljevstvo Božje je blizu, obratite se dakle i vjerujte Evandjelju! Nama je kao vjernicima vrlo jasno da se sve zlo radja u srcu čovjeka koje je zahvaćeno zlom i da će se pravedno početi rješavati problem zla u svijetu samo onda kada iz ljudskoga srca nestane zla. Zato je naš poziv vrlo ozbiljan: obratite se i vjerujte Evandjelju! Naše obraćenje je trajni proces iskrenosti i nastojanja da ispunimo volju Božju. Kako?

12. Ponajprije vratimo mjesto molitvi kako u osobnom životu, tako i u životu naših obitelji. Svjedoci smo da oni koji su povezani s Bogom u molitvi posjeduju nutarnji mir i snagu da u svim okolnostima ovozemaljskog života

Božjim svjetlom pravo vide, imaju snage pravo odlučivati. Obiteljska molitva toliko je važna. Ako obitelj dnevno ne postaje zajednica molitelja pred Bogom moramo sa strahom postaviti pitanje da li je još uopće zajednica. Naime, sakramentom ženidbe Bog ulazi u svaku obitelj da bi bio temelj i veza zajedništva. U školi zajedničke molitve učimo ljubiti, trpjeti i živjeti.

13. Sakramentalni život jest ono povlašteno sredstvo po kojem kršćani-sinovi Božji povezuju svoj život sa životom božanskog svijeta i tako stvarno postaju znakom Krista Spasitelja koji po sakramentima i danas izvršava djelo spasenja. Napose treba obnoviti duboko prakticiranje što češćega pričešćivanja i aktivnoga sudjelovanja u misi, jer ona je izvor i vrhunac cjelokupne liturgije Crkve. Sakramentalni život je naprosto duša Duha Crkve i zato se ne može govoriti o vjerniku ni o vjerskoj zajednici, ako u njoj ne struji taj milosni sakramentalni život.

Razumljivo je da II. Vatikanski sabor obako naučava: "Tu bračni drugovi imaju svoje zvanje, da budu jedan drugomu i djeci svjedoci vjere i Kristove ljubavi. Kršćanska obitelj glasno proglašuje i sadašnje kreposti Kraljevstva Božjega i nadu u blaženi život. Tako svojim primjerom i svjedočanstvom optužuje svijet zbog grijeha i rasvjetljuje one koji traže istinu" (Lumen gentium, br. 35).

14. Kršćanin je čovjek kojega je Gospodin pozvao da obdaren božanskim darom ljubavi oko sebe širi ljubav i pravednost, ali nas Apostol opominje da ne ljubimo riječju i jezikom nego djelom i istinom. Pred nama je zima u kojoj će, kako se predvidja, mnoga braća i sestre, vrlo blizu nas, biti gladni i živjeti u nimaštini. Sada je čas da kao vjernici pojedinci i kao zajednica vjere budemo na pomoć svoj našoj braći i sestrama i tako svaku pruženu ruku čovjeka u potrebi podvorimo u ime Isusovo. Tako će navještaj evandjelja biti najdjelotvorniji, prema Isusovim riječima: bio sam gladan i nahranili ste me, bio sam žedan i napojili ste me: dodajte blagoslovljeni oca mojega (usp. Mt 25,31-35).

15. U svako vrijeme je osobno proživljena vjera bila najjači znak rasta i vjerske zajednice. Ako ikada onda u našim vremenima naša vjera mora biti osobno proživljena i zrela da bi u

dobru ustrajali i bili živi i odgovorni članovi svete Crkve koja po nama biva prisutna u suvremenom svijetu. Zato poradimo na svom duhovnom životu.

16. Kao zajednica vjernih osobito se moramo suočiti s velikim vrednotama kršćanskog života zajednice. To je ponajprije obnova svetosti obiteljskog života. Koliko je obitelji ranjeno i razoreno jer je u njima zavaladao grijeh i materijalizam. Obnova obiteljskog života, kako rekosmo, počiva na zajedničkoj molitvi, sakramentima i djelima ljubavi. Ali jednako tako treba obnoviti napose ljubav prema djeci i životu po kojemu Bog želi u odgovornom očinstvu i majčinstvu produžiti svoja velika dobročinstva u našim obiteljima. Kako je odgovorno biti roditelj. Susrećemo se, nažalost, u našem vremenu s obiteljima koji izbjegavaju potomstvo samo radi materijalnih interesa. Ne zaboravimo: onaj koji daruje život, daruje i svoj blagoslov. Već smo davno zaboravili da je najtemeljitija i najautentičnija vjerska pouka ona koja se događa u obitelji. Jesu li naše obitelji sposobne katehizirati svoje najmanje?!

17. Odnos mladih i starih je također poremećen, a briga za bolesnike postala je pravi teret. I na ovo područje zazivamo Isusove riječi: obratite se, blizu je Kraljevstvo nebesko. Napose, dakle, na ovo područje obnove života u zajednici vjernika, koja je ponajprije obitelj, a onda župa i biskupija, zazivamo Božji blagoslov.

Dakle pođimo u susret Kristu da bismo susreli i sebe!

ZAKLJUČAK

18. Pri završetku ovog našeg pisma, draga braćo i sestre, obraćamo Vam se riječima utjehe. Živimo teška vremena i šivimo odgovorna vremena. U njima želimo sudjelovati odgovorno, s puno kršćanske nade da je Bog i gospodar upravo nama povjerio da izgradjemo bolji svijet po zakonima njegove pravde i ljubavi. Apostol Pavao piše ovako: "Stoga, braćo moja ljubljena i željkovana, radosti moja i vijenče moj, tako - čvrsto stojete u Gospodinu... Radujte se u Gospodinu uvijek! Ponavljam: radujte se! Blagost vaša neka je znana svim ljudima! Gospodin je blizu! Ne budite zab-

rinuti ni za što, nego u svemu - molitvom i prošnjom, sa zahvaljivanjem - očitujte svoje molbe bogu. I mir Božji koji je iznad svakog razuma čuvat će srca vaša i vaše misli u Kristu Isusu.

Uostalom, braćo, što je god istinito, što god časno, što god pravedno, što god čisto, što god ljubazno, što god hvalevrijedno; je li što kreposti, jeli što pohvala - to nek vam je na srcu! ... to činiti, i Bog mira bit će s vama!" (Fil 4,1.4-8).

19. Krist je došao kao Sapsitelj svih ljudi da nas povede boljem i savršenijem životu. Zato je kršćanin u svim vremenima pun nade, jer je Krist pobijedio svijet i grijeh u njemu svojom smrću i uskrsnućem. Stoga je dobro da poslušamo Apostola koji kaže: "Vrijeme je već da se oda sna prenamo, jer nam je sada spasenje bliže nego kad povjerovasmo. Noć poodmače, dan se približi! Odložimo, dakle, djela tame i zaodjenimo se oružjem svjetlosti" (Rim 13,11-12).

20. Usmjerimo svoj pogled prema nebu, odakle nam dolazi spasenje i molimo zaufano: Dodji Gospodine Isuse. Dodji u naše dane koji su optrećeni. Dodji u naše vrijeme koje je tjeskobno. Dodji u naše živote koji su razoreni. Dodji i spasi ono što je ostalo na slavu svojega Imena. A mi kao vjernici i opet prihvaćamo nauku Apostolovu, te primamo jedan drugoga kao što je i nas Krist primio u slavu Božju. A Bog, izvor svake nade, neka Vam dade potpunu radost i mir u vjeri da napredujete u nadi snagom Duha Svetoga (usp. Rim 15,7-13). Tu snagu Duha Svetoga koji je obećan i obilno razliven u srcima našim zazivamo na sve zajednice naših vjernika, na svakog pojedinog člana naše Crkve i molimo od Boga mir i sigurnost da živimo sa svim ljudima dobre volje u slozi i pravdi, ljubavi i miru, kao jedno stado i jedan pastir, i u to ime podjeljujemo svoj blagoslov svima u ime Boga Oca, Sina i Duha Svetoga.

Subotica - Zrenjanin, 15. listopada 1992.
Na blagdan sv. Terezije Avilske

Vaši biskupi Ivan i Ladislav

Tako je tumačio gazda Nikola teta Ruži, koja je pored sličnih računa s mužem, imala u zalihi još i nešto osjećaja. Znala je koliko je baš ona prepatila kraj Nikole radi te zemlje, dok joj otac nije predao njen dio. Zar da sad još jedno čeljade isto podnese? Jer i u Lajči teče očeva krv. Ne posve čista. Ali slična. Gotovo ista. Tek nešto slabo s njenom razblažena. Ali još uvijek dovoljno jaka da opije razum. A što je pri tom najgore, Lajčo imade također srce. On pored računa i osjeća. Zapazila je to ona još davno. A najjasnija joj je potvrda baš u tome što se, eto, mogao čak do Katicice sniziti. Ni ona ne će dopustiti da joj Katica bude snaja. To nikada. To nipošto. Onda radije i bolesnu Jelicu. Ali opet ni Jelicu ne. Bolesno čeljade u kući. Bolesno cio život. Ili još gore: ni bolesno, ni zdravo, nego cmizdravo. I da Lajčo, njen Lajčo, bude cio život uz nju vezan? To ipak sinu ne želi.

Ipak se nije usudila Nikoli ni spomenuti za Katicu. Kušala ga je samo okolišajući odvratiti od nauma sa Jelicom. Ne bi li ipak bilo pametnije naći zdravo čeljade pa makar i sa nešto manje zemlje? A onda treba misliti i na Lajčino srce - rekla je teta Ruža.

- Ajde, molim te, mani se besposlice. Lajčo je zaljubljen u jutra i livade, a ne u ženske uši, kako vi to suknje sanjate. Kao da smo mi muškarci željni lizati vaše noseve.

Teta Ruža nije baš ništa uspjela.

Lajčo je ipak bio bolje sreće. Pošao je sutradan s ocem k Jelici, ali o zarukama ovaj put nije bilo ni spomena. Niti uopće o prosidbi. Išao je tek da bolje upozna Jelicu. Da je vidi. Da s njom progovori koju riječ. A i stari je bio s tim sporazuman. Njemu se, doduše, žuri, ali, eto, na koncu konca ima Lajčo i pravo. Nek djevojku upozna. Poznanstvo je pola ljubavi. I kad već Ruža neprestano drombulja o nekom Mandićevom srcu, koje da i u Lajči kuca, eto mu onda prilike pa nek kuca. Nek se ugrije. Uostalom cura je još i mlada. Tek joj je sedamnaest godina. Razrast će se. A i bolest će tad lakše prevući. Dok samo prođe te opasne godine u kojima se čovjek razvija. Vidjet ćeš kakva će to biti ljepotica. Ko čelik. Kao i svi Gorićevi. Prava gora. Tako je govorio gazda Nikola Lajči na povratku, premda u to što je Lajči govorio ni sam nije vjerovao. Nego je naprotiv kad ju je sad vidio zaželio još jače, da se sa ženidbom što manje odugovlači.

Gazda Nikola je volio, da njegovi ljudi imaju u njega povjerenja, pa da mu zemlju obrađuju s ljubavlju, razumjevanjem i privrženošću. Nije stoga nikad otezao ili škrtario u plaćanju radnicima. A nije se nikad ni previše natezao sa radnicima oko nadnice. Ljudi se u tom pogledu nisu mogli na njega ništa potužiti. Nikom nije otkidao od ustiju. "Nije to čovjek - znao bi reći - ko od svojih radnika odkida. Takav je čovjek ili običan razbojnik ili već propalica". Pa tako je i radio. Ali je zato i tjerao na posao. Oko mu svagdje bilo. I kad je bilo vrijeme poslu, kod njega se nije izležavalo. Pa ipak nikad na radnike nije vikao. Nikad se ni s jednim nije svađao. On je imao svoj poseban način kako je s lijenčinama svršavao. Samo bi šutio i promatrao rad, a onda bi najednom zaustavio čovjeka u po otkosa ili u po brazde, izvadio novac, isplatio ga i poslao kući. I znalo se. Taj više ne će motikom na gazda Nikolinoj zemlji zakopati. I tu je onda bilo uzaludno svako moljkanje. Riječ

nije povlačio. Tražio je svoje, ali je i davao svakom svoje. I ljudi su ga poštivali.

A volio je nekoliko puta godišnje skupiti svoje ljude na glavni salaš u Masnu Čošu. Bilo je to redovito o njegovom imendanu. To je tad bilo neke vrsti zborovanje. Svi su tad oženjeni muškarci, koji kod njega rade, bili tu na okupu. Počastio bi ih obilnim ručkom. Zalio dobrom kapljicom. I onda s njima razgovarao. Pričali su. Pretresali minulu radnu godinu. Što bi trebalo popraviti, što nabaviti. Što nije bilo dobro. Što bi se moglo bolje. Kako krave, konji, ovce. Svako je tad iznosio slobodno svoje mišljenje i opažanje. A mnogo očiju - govorio bi gazda Nikola - svakako više i bolje vide nego njegova dva. I slušao je. Razmišljao. I činio po savjetu.

Na teta Ružin se opet imendan skupile u Masnu Čošu sve udate ženske. Počastila bi ih lijepim ručkom. Nazivale su to - ženski dan. Jer toga dana na cijelom imanju gazda Nikole ženskadija nije radila ništa što nije bilo nužno. To je bio ženski svetac. Baš kao i o svetom Nikoli muškarci.

Na Lajčin bi imendan došla na red sva djeca. To je bio dječji dan. I svako je dijete dobilo barem po neki dar od Lajče. Neko šešir, neko šareni nož, neko lijepu frulu, neko lutku, neko maramu, neko opet pregačicu. Za svakog se po nešto našlo. "Volim da mi je čeljad zadovoljna" - opetovao bi tad gazda Nikola po stotinu puta, očito i sam razdragan videći kako se djeca vesele dobijenom poklonu.

O svim se tim danima pričalo već i mnogo prije, a i mnogo kasnije. Ali je možda ipak najviše radosti donosila Velika Gospa. To je bio dan kad su svi momci i sve djevojke bili gazda Nikolini gosti. Za taj se dan već davno prije spremalo. O njem se već čitave mjesece unaprijed pričalo. O njem se sanjalo. A tog je dana tu bio i gajdaš. Čak i po više gajdaša. Plesalo se cijelo poslije podne. A najveću je buru veselja izazvao baš gazda Nikola sam kad bi se i on uhvatio među mladež u kolo. Nije bio baš igrač od zanata. Nekako su mu noge slabo želju slijedile. Ali on je igrao onako po svom: skoči gore već ćeš i sam doći dolje! Samo što njemu nije bilo baš najlakše od zemlje se otisnuti. No išlo je kako je išlo, ali je išlo. Mlađarija se valjala od smijeha. A on bi sav oznojen govorio: "Volim da mi je čeljad zadovoljna!" Kolačića se toga dana pojelo na vagone. Pet je žena neprestano samo to pripravljalo.

Tu se većinom i ženidbe sklapale. Ne da bi se tu vjenčavalo. Nego tu se upoznavalo i ugovaralo. Tu se oči prviput zasvijetlile. Tu lica bolje mjerila. I tu se odlučivalo koja će s kim do jeseni pred oltar.

A Lajčo je naravno toga dana bio jednak svima. Govorili su mu "mladi gazda, mladi gazda", ali ga se potezalo za jezikom i šalama baš kao i svakog drugog. A i on nije mario. Šta više i on je sam bio uvijek spreman na svaku vragoliju. Pa ako je trebalo teta Ružu privezati za klupu, sa koje se cijelo poslije podne nije micala, on je bio taj koji je donosio uže. A ako je opet trebalo kojeg momka obući u ovcju kožu pa ga dovesti kao medvjeda, on je i za to bio spreman. Samo nek je veselje. On bi najglasnije vikao, videći da je vino pri kraju: "Gazda Nikola, eno će ti bure rasušiti. Daj ga popari crvenikom!"

Tako je to išlo svake godine.

Međutim ove Velike Gospe Lajčo je neprestano bio natmuren. Gotovo je neprestano sjedio, a ako bi se i pomakao i nastojao da izigrava veseljaka kao nekada, slabo mu je to polazilo za rukom. I sam je to uviđao. A opazili su to i prisutni. I igrao je s ostalima, ali je prisutan bio samo tijelom. Duh mu je bio negdje drugdje.

Gdje?

Djelomice je znao. Kod Jelice. Jer i ona je bila tu. Ali djelomice ni sam nije znao gdje mu misli lutaju. Mislio je na Katicu. A ona nije tu bila. A trebala je i ona tu biti. Drugarica joj Janja veli, da je zdrava. Sinoć ju je vidjela. I jutros je s njom razgovarala. Zvala ju je no nije htjela doći. Nije kazala zašto. Lajči je dan bio predug. Htio je da ta vika čim prije prođe. Da se svijet razide.

Pred večer je mladež posjedala na kola i uz razdraganu pjesmu i svirku razišla se na razne strane po salašima. Lajčo je malo kasnije sjeo na konja i pošao prema Paprenjači. Što je htio ondje? Da nađe Katicu? Ne, nije htio. Bar nije toga bio svjestan. A ipak je išao samo zato onamo jer je ona ondje bila. Da joj bude bliže. Srce ga onamo vuklo. On je radi nje onamo pošao, a da to ni znao nije.

U nedjelju iza Velike Gospe trebao je Lajčo obaviti zaruke sa Jelicom. Dan prije toga na večer bio je kućni dogovor. Lajčo nije bio slabić. Bilo mu je doduše neugodno o tom govoriti jer je znao da će naići na tvrd, neprobojni zid u očevom mozgu. Ali je ipak pokušao.

- Bačo, Vi volite zemlju. I ja je volim. Vi želite našu zemlju povećati. I ja to želim. Vi želite staru djedovinu opet u ruke dobiti. I ja to želim. Mi, dakle, isto hoćemo i isto želimo. Nas dvojica imamo isti cilj. I baš zato jer i ja kao i Vi želim, da naša imovina ne pređe nikad u tuđe ruke, baš Vam zato ovo govorim. Ja se bojim, da će moja ženidba s Jelicom biti ona lopata, kaja će Lamićima iskopati grob. Našoj će se zemlji prikopčati Gorićeva, pa će onda zajedno i naša i njihova otići na bubanj.

- Ti, Lajčo - prekine ga gazda Nikola - kao da si za fiškala izučio. Tako pametno divaniš. A zašto sve to ne bi rekao jednostavno i jasno. Jer ja te baš ništa ne razumijem. Što kaniš kazati s tom dugačkom linijom mudrosti? Kako će to propasti i naša i Gorićeva zemlja samo zato što će se ujediniti?

- Ne će propasti zato što će se zemlje ujediniti, nego zato što ćemo se ja i Jelica svezati. Vi ste i sami nedavno rekli, da se s tom ženidbom treba požuriti jer je Jelica slaba. A što ako ona umre prije nego mi i imamo djece?

- Prije svega, ja sam tebi, Lajčo, već stoputa tumačio, da ja ne želim imati u kući pilića, nego samo jedno dijete. Ne želim zemlju skupiti zato da je ponovo još više ras-komadam. Razumiješ me? Dakle, ne djecu, nego dijete. A, drugo, ako ona umre baš tako brzo, pa onda nismo ništa izgubili. Oženit ćeš se drugiput. To je bar lako!

- To je svakako lakše reći nego izvršiti. Ali šta ćete Vi načiniti, ako Jelica ne umre odmah, a ne bude imala djece, ili ako to jedno dijete - kako Vi želite - umre istom onda kad ja više ne budem mogao imati djece? Što ćete

onda načiniti? Čija će onda biti i Gorićeva i Lamićeva zemlja?

- Kažem ja da si ti, Lajčo, izučio čivutske škole. Nego sve je to što ti tu divaniš za mačke. Kibi, da bi, pa to ti je. Ako bude ovo, ako bude ono. Pa opetako ne bude ovo, ako ne bude ono. Okani se ti tog praznog divana. I pođimo mi sutra na Bikovo, da nas ne preteče ko, koji ne će toliko mudrovati kao ti.

- Znaju li Gorićevi, da ćemo mi sutra doći? - upita najednom odlučno Lajčo prekinuvši oca.

- I znaju i ne znaju. Kako se uzme. Zašto?

- Onda neka nas pričekaju još godinu dana. Sutra ne ćemo ići. Kad sam čekao dvadeset devet, dočekat ću i do tridesete godine. Želim vidjeti kaka će Jelica biti u osamnaestoj godini. A ako ko drugi nju želi imati odmah, prosto mu bilo. Bit ću mu djever, ako želi.

- Ti se, Lajčo, šališ? - upita otac preneražen ovom odlučnošću sina, jer je sad prviput u životu čuo, da mu Lajčo ovako odgovara.

- Nije mi ni na kraj pameti do šale. Stvar je i previše ozbiljna. Radi se o našoj krvi.

- Lajčo, meni se sve čini, da si ti danas ili na lijevu nogu ustao, ili nagazio na kaku vračku. Kako ti to govoriš: "Sutra ne ćemo ići?!" Pa valjda u ovoj kući odlučujem sa zadnjom riječju ja, a ne ti. I kad sam ja rekao da ćemo sutra ići, onda ćemo sutra i otići.

- Kasno je. Idemo spavati. Ljubim Vam ruke. Laku noć!

Pri tom je Lajčo ustao i sa tri koraka bio već na izlaznim vratima. Gazda Nikola je također ustao i gledao za njim zabezeknut. Ovo mu se još nikad nije dogodilo. Nije čovjek naprosto svojim ušima vjerovao. Ma kako to njegov Lajčo danas govori? I što mu je uopće u zadnje vrijeme? Kao da je čovjek, Bože m' prosti, šenuo pameću.

- Ma slušaj ti stara, - obrati se teta Ruži, koja je uznemirena sjedila i čekala kako će se završiti taj zategnuti razgovor - što je to s Lajčom? Već ga duže vrijeme promatram. Izgleda mi, kao da je bolestan, što li mu je. Sve nekud luta. Bježi od kuće. Po cijele dane obilazi imanjem, a ništa ne radi. Malo govori. Ne vidim ga ni da jede. Već ga dugo nisam vidio da se nasmijao. Obavlja poslove bez zamjerke, ali sve nekako bez prave volje. Kao da su mu misli uvijek negdje daleko. Nije on prije takav bio.

Teta Ruža je poznavala svog muža. Zнала je: sad će biti najpametnije ako ga odvede u krevet. Nek se ispava i smiri. Kratko je stoga rekla:

- I ja ga već duže vrijeme pratim. Nešto nije u redu. Možda će biti bolje da se stvar s Jelicom ne prenagli. Lagano. Da prvo vidimo o čemu se radi. I oštar se nož vremenom otupi, a kako ne bi čovječje srce. Hajdemo leći, pa ćemo u krevetu nastaviti.

(nastavit će se)

a ondje - u nebu na nebu - gledat ćemo ga licem u lice.

To je zapravo nebo!

Ovdje tek naziremo,

a ondje ćemo iskusiti u punini

onu milinu koje oko ljudsko nije vidjelo,

što ju uho ljudsko nije čulo

i što ju ljudsko srce još nije osjetilo

i ne može osjetiti ovdje na zemlji.

To, tu milinu, Bog je pripremio onima

koji ljube Njega i bližnjega svoga kao sebe samoga!

To je milina rezervirana za čovjeka-ljubav.

Sv. Terezija od Djeteta Isusa, ta mala miljenica Božja, silno je željela učiniti nešto veliko za Boga i Crkvu, za čovječanstvo. Nikako nije nalazila puta. I svjedoči: "Kad su mi kod razmatranja moje želje zadavale pravo mučeništvo, otvorih poslanice svetog Pavla da potražim kakav odgovor. Padoše mi u oči 12. i 13. glava Prve poslanice Korinćanima". I tako čitajući ova biser-poglavlja ona je razumjela koji je njezin put: "Shvatila sam da jedino ljubav oživljuje udove Crkve, i kad bi se ljubav ugasila, ne bi više apostoli navješćivali evandjelje, mučenici ne bi više htjeli prolijevati svoju krv. Shvatila sam da ljubav obuhvaća sva zvanja, da je ljubav sve, da ona obuhvaća sva vremena i sva mjesta. Jednom riječju, da je ona vječna!

Tada sam u zanosu svoje mahnite ljubavi uzvikunula: O Isuse, moja Ljubavi!! Napokon sam našla svoje zvanje! Moje zvanje je ljubav!... U srcu Crkve, svoje majke, bit ću ljubav. Tako ću ja biti sve. Tako će se ostvariti moj san".

A jedan drugi miljenik Božji, čovjek skromnih intelektualnih sposobnosti, ali čovjek-ljubav, svet svećenik - Ivan Maria Vianey, tzv. župnik arški, jednom je u svom zanosu uskliknuo: "O divne li čovjekove zadaće da moli i ljubi!" I nastavlja: "Moliti i ljubiti evo blaženstva čovjekova na zemlji! Molitva nije ništa drugo doli sjedinjenje s Bogom. Ima li tko srce čisto i s Bogom povezano, zalije ga neka slast i slatkoća što opaja svjetlom koje posvuda rasipa svoje zrake. U tom nutarnjem sjedinjenju Bog i duša jesu kao dvije svijeće što se u jednu stapaju te ih više nitko ne može rastaviti. Divna li je to zbilja to sjedinjenje Boga sa svojim malim stvorom; sreća je to neshvatljiva.

Po sebi smo nedostojni moliti, ali Bog je dobar te je dopustio da se s njim mogemo porazgovoriti. Naša mu je molitva najugodniji kad.

Djeco moja, srce vam je maleno, ali ga molitva širi i osposobljava da ljubi Boga. Molitva nam oguđuje da unaprijed kušamo nebesku sreću, da na nas sidje dio raja. Ona nas nikada ne ostavlja bez slasti, jer je kao med koji teče u dušu i sve zasladjuje. U dobro se obavljenoj molitvi boli rastapaju kao snijeg na suncu...".

Eto, dva primjera ostvarene ljudske egzistencije, dva čovjeka-ljubavi koji su ostavili u povijesti čovječanstva neizbrisive tragove i na nebu svijetle kao sjajne zvijezde da nam danomice poručuju:

I ti možeš biti čovjek!

I ti možeš biti ljubav!

Moli i ljubi!

Budi ljubav - tamo gdje jesi

- i bit ćeš SVE,

i bit ćeš živa slava Božja u svijetu.

Bit ćeš na radost svima i bit ćeš istinski sretan!

Andrija Anišić

TRIBINE MLADIH

Idite po svem svijetu

Tribina mladih u mjesecu listopada održana je u nedjelju 18. listopada 1992. godine, u Katoličkom krugu u Subotici, s početkom u 18 sati.

Budući da je to bila Misijska nedjelja i tema je bila misijska: "Idite po svem svijetu, propovijedajte evanđelje svakom stvorenju". Na ovu temu govorila je s. Eleonora Merković, redovnica Družbe sestara "Kećeri milosrda", profesora hrvatskog jezika u Biskupijskoj klasičnoj gimnaziji "Paulinum" u Subotici i katehista u župi Marije Majke Crkve u Subotici.

Sestra Eleonora, počevši od Isusa, prikazala je u kratkim crtama povijest evangelizacije naroda.

Najzanimljiviji dio bio je svakako onaj kada je ona pričala o doživljajima iz svog misionarskog života i rada u Južnoj Americi.

U diskusiji je bilo razgovora o potrebi navješćivanja evanđelja u našoj sredini, u čemu bi i sami mladi trebali preuzeti dio odgovornosti.

Po plodovima ćete ih njihovim prepoznati

U mjesecu sutednom gost na Tribini mladih bio je vlč. Franjo Ivanković, župnik somborske župe sv. Križa. On je održao predavanje na temu: "Po plodovima ćete ih njihovim prepoznati". U svom predavanju istaknuo je osobito potrebu karitativnog rada i pozvao mlade na konkretne akcije.

U diskusiji su mladi saznali da djeca u mnogim školama nemaju redovitu užinu. Osobito je teška situacija u tzv. "Specijalnoj školi". Stoga su odlučili u svojim vjeronaučnim zajednicama organizirati skupljanje pomoći za tu djecu.

Najljepši plod ove tribine je skupljenih 88000 dinara. Na taj način je za desetero djece osigurana mjesečna pretplata na užinu u školi. Mali, ali vrijedan dar, ako se zna da "Ništa nije maleno što je učinjeno s ljubavlju".

Sigurno je da bi slične akcije trebalo nastaviti, osobito u predbožićnom i božićnom vremenu. Božić je "Blagdan Djeteta" - zar ne?!

A.

MISA MLADIH ZA MIR

Svima je poznato da se svakog prvog petka u mjesecu već dvije godine u kapeli "Crne Gospe" u franjevačkom samostanu slavi sv. misa mladih za mir.

U nastojanju da se ova misa oživi, mladi su predložili da svakog prvog petka ovu misu organizira druga vjeronaučna zajednica.

Misu u mjesecu studenom organizirala je Molitvena zajednica mladih koja se okuplja svake srijede na molitvu u 20 sati u župi Marije Majke Crkve, a u mjesecu prosincu organizatori mise za mir bili su mladi iz župe sv. Jurja. Predvođeni župnikom i s. Veronikom, katehisticom te župe, oni su vrlo lijepo pripremili ovo euharistijsko slavlje. Iz njihove župe okupilo se preko dvadeset mladih. Svih prisutnih bilo je oko 60, što je gotovo duplo više nego u mjesecu studenom.

Sv. misu je predvodio vlč. Andrija Anišić. On je u svojoj propovijedi naglasio kako vjernici, gledajući "očima srca" sve stvari oko sebe doživljavaju sasvim drugačije i zato je potrebno moliti Gospodina da nam otvori oči srca, kako bismo vidjeli Njegova divna djela i prepoznali ga u raznim događajima svakodnevnog života, a osobito u bratu čovjeku i u "lomljenju kruha".

Pjevanje su predvodili mladi iz župe sv. Jurja, a s njima je došla i njihova orguljašica s. Blaženka.

Misa mladih za mir u mjesecu siječnju bit će upravo na Novu godinu, 01. siječnja 1993. godine u 20 sati. Misno slavlje pripremaju mladi iz katedralne župe sv. Terezije.

SVE MLADE SRDAČNO POZIVAMO! Dodite da na Novu godinu, kad se slavi Međunarodni dan mira, zajedno zavapimo Gospodinu - Knezu Mira, da zaustavi sve ratove, uništi svaku mržnju i učini da među ljudima zavlada njegovo kraljevstvo mira, radosti, ljubavi i sreće!

A.

"NE BOJTE SE JA SAM S VAMA"

Počela je nova vjeronaučna godina. U okviru toga u Tavankutu je u nedjelju 27. rujna održana sveta misa na zaziv Duha Svetoga. Sv. misu je održao naš župnik Antun Gabrić, koji je svojom propovjedi potakao djecu i mlade da se odazovu na vjeronaučne časove, što je urodilo plodom, pošto nas je već u nedjelju, istog dana, bilo četrdesetak mladih na omladinskom skupu.

Moto sv. mise bio je "ne bojte se ja sam s vama". Župnik nas u propovjedi podsjeća da je u našim godinama najvažnije slušati Božju riječ, i urezivati je sebi u srce, kako bi nam cijelog života bila svjetlo koje vječno tinja. Molitvu vjernika sastavio je naš prijatelj Petar Vuković, koji zajedno sa nama moli: "da Duh Sveti pomogne da svaki od nas shvati važnost svoga sudjelovanja u zajedničkom životu zajednice, da joj posveti dio sebe, da naša vjeronaučna zajednica bude svjetlo, toplota i kiša, koji su potrebni da dozriju plodovi naše vjere, da naša vjeronaučna zajednica bude jedna od načina zbližavanja mladih i Boga, te potvrda našeg ispravnog puta u vjeri...".

Kako se samo veselimo novoj vjeronaučnoj godini! Znamo da ćemo doživjeti Božju riječ preko naših vjeroučitelja. Sv. misa se doimala vrlo svečano čemu je mnogo doprinijela naša sestra Beata Zebić, sa župnim zborom "Raspjevane zvjezdice". Pjesme su se pjevale, recitirale, a neke od njih je sastavio Petar Vuković. Kraj svete mise završio je malom ritmičkom igrom koju su izvela djeca Tavankuta, što ih je pripremila s. Beata.

Molimo se Duhu Svetom, da još uveća broj djece i mladih na vjeronauku kako bismo svi zajedno činili ovaj svijet ljepšim i boljim!

A. i K. Ž.

POČEO JE VJERONAUK

*Sa toplih proplanaka,
u rujan hrlimo novi,
sa osmjehom na licu premda,
ljetnji su svršeni snovi.*

*I možda je netko još sjetan,
što loptu olovka mijenja,
no stigli su dani kad nama,
draga se nude znamenja.*

*Jer znamo da rujan znači,
početak radosti nove,
znamo da Isus nas sada,
ponovo u klupe zove.*

*Počinje vjeronauk,
i tko god za ljetom žali,
nek znade da će nas miti,
Kristove ljubavi vali.*

PONOVO U VJERONAUČNOJ DVORANI

*Poznata lica prijatelja,
smješe se oko mene,
a i sa mog lica sad zrači,
osmjeh bez ikakve sjene.*

*Ponovo skupa smo sada,
i Isus je prisutan tu.
Učimo da darivamo
srce i ljubav mu svu.*

*Sve je lijepo mi danas,
jer rado tu dolazim ja,
jer svaka o Kristu riječ,
ko najljepša zvijezda sja.*

*Dodi i ti u našu
vjeronaučnu dvoranu,
jer Isus i tebe zove,
da spoznaš mu najljepšu stranu.*

PRVI PUT NA VJERONAUKU

*Meni je ovaj mjesec,
donio mnogo radosti,
jer prvi put ja ću u njemu,
osjetit školske radosti.*

*Tokom ljeta o tome
razmišljam katkada,
i razmišljam hoću li biti
drukčiji neg dosada.*

*Jer ne počinje samo škola,
i druga radost je tu.
Vjeronauk zove i djecu,
iz prvog razreda svu.*

*Ja hrlim vjeronauku,
još rade nego školi,
jer mi djeca tu učimo,
koliko nas Isus voli.*

MATERICE I OCI U DALEKOM SVITU

Za vrime drugog svitskog rata mnogi bunjevački sinovi i kćeri proveli su Materice i Oce daleko od svoje kuće u dalekom svitu u velikoj žalosti.

To je vrlo dirljivo opisao Ivan Kujundžić u svojim pripovijkama "Didin šarov" i "Prve laste".

Na žalost, ta tužna povijest se danas opet ponavlja, jer mnogi naši sinovi i kćeri silom nesritnih okolnosti proslavit će Materice, Oce i Božić daleko od svojih sa tugom u srcu i u čežnji za rodnim zavičajem.

Zato u ovom broju "Bačkog klasja" objavljujemo pripovitke Ivana Kujundžića.

DIDIN ŠAROV

Mladost su proveli zajedno, pa kako čudo da su se volili kao braća! I lajat ga je on učio. Didu je volio zato što je imao takog kera. Bio je koliko jedno dobro tele, crn pa na bile zakrpe. Viran do krajnosti. Koliko puta je samo jašio na njemu!...

Međutim, Ive je pošao u varoš u škulu, a dida je sa Šarovom ostao na salašu. Nadošle su škulske brige, ali nikad nije zaboravljao salaš, Didu i dragog Šarova. Kad god bi mu se pružila zgoda, izlazio bi Ive na salaš Didi u goste.

Šarov bi mu već iz daleka došao u susret, lajući krupnim glasom kao da će ga ugristi. Kad bi se Ive oglasio: "Puso, puso" i pružio ruku da pomiluje velikog šarenog kera, odmah bi Šarov umuknuo, počeo skakati okolo njega, veselo mašući repom, lizao mu ruku, razdragan toliko kao da će, sad na, progovoriti, i pratio bi ga tako do salaša da ga provede od ostalih vašaka.

Tako je to bivalo godinama...

Ive je svršio sedmi razred gimnazije. Tribalo bi dalje, ali kako će? Došao je rat i prevrat; propala je država, a bili salaši sa svojom metropolom došli pod vlast teškog tuđina. U školama je sve mađarski, a Ive ne zna mađarski ni beknit.

Teško mu je. Ne bi volio stati na polovici puta. Voli on svog Didu, voli bunjevačke salaše, voli Bunjevce i želi raditi za njih, za njihovu bolju, slobodnu budućnost, za njihovu slobodu. Hoće da bude čovik, da bude borac za prava potlačenih, prezrenih, pregaženih...

Rat nije svršen. Evropa još nije uređivana. Mir nije sklopljen. Subotica nije konačno izgubljena. Bačka je samo zaposidnuta...

Tako je mislio Ive, kad je stvarao odluku da ostavi sve što mu je srcu drago, da uzme za sobom uspomenu na ono što mu je nekoć ispunjalo cilo njegovo biće, i da pođe da traži slobodu, da nastavi spremanje za borca, koji će snagom svojega uma raditi da sloboda zlatna sa suncem, koje se rađa u zori, opet obasja bile zabate bačkih salaša.

"Žrtava mora biti. One su temelj budućnosti. U taj temelj spuštam eto i ja moju žrtvu. Odlazim..." - govorio je Ive Didi i sebi.

Poljubio je mršavu, punu žuljeva, Didinu ruku, pogladio je Šarova, stavio komadić zemlje u svoj džep i rekao: "Zbogom. Kad vam opet dođem, doći ću sa Slobodom. Ne klonite duhom."

Didi su otpadale krupne muške suze kao da kupi kaplje rose u svoju šarenu maramicu...

Plakao je, što mu se temelj razilazi.

Zagreb je pun izbjeglica iz zaposidnutih krajeva. I Ive je među njima. Dili s njima nesriću i žalost poradi izgubljenog zavičaja. Ali ne očajava. Nada ga drži, ona mu daje poticaja. On radi, pregara, podnosi, sprema se i čeka...

Nije mu lako. Što dalje tim teže. Bolni osičaji mišaju se sa oskudicom koja iz dana u dan biva sve veća i veća. Hrana je u menzama sve slabija, a i krov nad glavom nije mu više uvijek osiguran. Pogled i lice odaju da mu je teško.

Veseli časovi su mu još kad se nađe u društvu svojih zemljaka izbjeglica, kao i on što je. Oni ga razumiju jer je njegova žalost i njihova, bol je njegova i njihova, a nade i čežnje su im jednake... Tamo se čuju i novosti iz onih strana, koje osičaju kako je teško bez Slobode. Čuju se i njihovi uzdisaji i njihov nikad ne prekinuti zov...: Dođite...

Ive je sve to teško, ali ipak voli slušati visti o svom kraju i u duši obnavljati uspomene na njega.

Malo se društvance veseli. Ive časti svoje zemljake izbjeglice. Poslao mu Dida brašna, pa su eto vridne ruke zemljakinja ispekale lakumića nek se barem po tom znade da su danas Materice, već druge u Zagrebu.

Danas nikoga nije tribalo nutkati. Lakumići su divni... Kao da su živi pa da pripovijaju kako je lipo na plodnim bačkim ravnicama, kako matere žale za svojom dicom, kako je Didi teško...

Svi su razumili ovu priču vrućih lakumića i zalogaji u grlu su zastali da dadu maha suzama...

Malo je društvañce ositilo teret koji i najtvrdja srca tare kao žrvanj pšenicu...

A njihova srca nisu bila tvrda. Ona su još mlada, meka, kao što je meko žito, dok je još zeleno...

Molili su svi zajedno Slobodu da već jednom pođe s njima u Bačku, a ona je odbijala njihove molbe i odgađala svoj put, kao da joj se ne žuri, kao da nije željna onog za čim venu srca mladog društva. Obećavala im je da će kasnije poći...

Svi su ćutili. Ive je tronuto rekao:

- "Bože dragi, hoće l' me poznati Didin Šarov kad se vratim Didinom salašu bilom?"...

Ivan Kujundžić

(zbirka "Deran s očima", Subotica, 1969. str. 25 - 27.)

PRVE LASTE

Dva jezera bistrih suza, natrkivena gustim dugačkim obrvama, nosio je Dida vazda sa sobom, otkad mu je Ive otišao za Slobodom u Zagreb. S vrimena na vrime ona bi se izlivala plaveći pri tom okolice, pa bi se opet punila novim biserom.

Didi je bilo teško. A kad su nečujno, kao i njegov unuk Ive, otišle i laste, ositio je zimu u tilu, a još više u duši. Njegova staračka krv teško ju je podnosila. Bio je blažen, kad bi se kroz okno pendžerice iskecilo na njega zubato zimsko sunce, ili kad bi dobio pismo od Ive.

Blagdanima se nije više radovao. Oni su mu samo povećali tugu jer su ga sićali njegova najmilijega gosta koji je sada daleko, digod iza mlogih gora. Blagdani su ga samo sve više približavali grobu, a on se bojao da će umrit prije nego što mu Ive dođe sa Slobodom.

Pun je briga. I kao što se nestašno dite uzvere u vrh vočke pa je savija k zemlji dok ne pukne, sila mu je briga zavrat i savija mu glavu bliže kolinima, ne misleći da će ona pasti kad on padne.

Jednog dana mu je 'ćer Manda pripovidala, kako je čula, kad je bila u varoši, da je umro Bogoljub Kujundžićev, lvin najbolji drug, i da je saranjen u dalekom svitu, a na ukopu mu je bio samo brat i svećenik, koji ga je sa'ranio. Tada se na Didu svalila još teža briga.

Poznavao je on dobro Bogoljuba. Znao je da je on brio zdrav k'o dren, rumen k'o pupa i razvijen kao ritko koji njegov vršnjak. On i lve su bili jedna duša u dva tila. A sad je mrtav...? - i brizne u plač.

"Možda je i lve bolestan, samo neće da piše", govorio je Dida brišući suze. "On se uvijek čvrsti. Taki sam bio i ja kad sam bio mlad. lve, rano, skupa će biti Didina Sloboda ako nam se ti ne vratiš" - jecao je Dida.

lve piše: Faljen Isus, dragi moj Dida! Ritko Vam Vaš unuk piše, premda znadem da je to mom Didi veća dragost, nego da mu se krava oteli. Pisao bih ja Vama, ali znate kako je: ako pišem pa pošaljem poštom, niko ne može nalipiti dosta maraka, a to stoji novaca. Moja opet stipendija jedva dovaća da se podnom malo bolje privatim. A kad opet oda'le kogod ide u Suboticu, čujem u poslidnji čas pa vam ne stignem ništa napisat.

Ja sam, fala dragom Bogu, živ i zdrav, k'o što i Vama svima želim da Vas ovo moje pismo sve zatekne u najboljem zdravlju i veselju.

Dragi moj Dida, danas su kod nas Oci, ali, osim mene i mog malog društva, jedva još kogod za to znade. Možete misliti kako mi je... Želim Vas više nego prije. Kad bih samo jednim jedincatim pogledom mogao zaokružiti salaš i pogledom samo pozdraviti sve na njemu, vratio bih se zadovoljan i ohrabren natrag i bilo bi mi lakše čekati željni onaj čas. Mislio sam otići u Vukovar, pa se na tri dana pribaciti priko granice, skočiti do Vas, vidit Vas i zagrliti, pa odmah natrag. Znam da bi to i Vama bila velika dragost. No, nisam mogao. U prvi kraj nisam imao novaca za put, a kad sam nabavio novaca (prodao sam stare haljine), zaustavljen je promet na željeznici i tako sam, eto, ostao tu 'di sam.

Nek Vam ne bude žao, dragi moj Dida. Dat će Bog, vidić ćemo se mi. Sto nas dulje rastavlja ta nesrićna granica, tim veće će veselje biti kad se ponovo sastanemo. Cesto misim o tom i već unaprid se radujem! Kad bi Šarov znao kad ću doći, izašao bi prida me čak do petog kilometra, a ne samo do drima! Kako on? Je li zdravo omariorio? Ne znam, je l' bi me sad poznao da dođem?!

Vranicino ždribe mora da je već veliko? Kako 'ranjenici? Kad ćete praviti prelo? Moju maramicu ostavite, pa ćete mi dati kad dođem.

Vi bi, dida, cigurno već volili znati kad ću vam se vratiti. Za cigurno ne možem ništa kazati, ali mislim da neće biti dugo posli prvih lasta. Kad vidite prve laste, nadajte mi se. Sad već nije dugo po vrimenu, ali meni je već zdravo dugo... Teško je brez svojega...

A sad Vas još jedared sve pozdravljam i sve one koji upitaju za me i za moje zdravlje. Zbogom! Vaš lve.

Dida je pročitao pismo, poljubio ga i stavio u džep, da ga prvom prilikom izvadi i ponovo čita i čita.

Drago mu je što je lve živ i zdrav i što za sve pita, što još uvijek voli salaš i njega starog na salašu. Plakao bi kad čita kako mu je teško što je prodao 'aljine, da mož' doći do granice, ali mu se usta razvlače na posmih kad je razumio da će lve doći posli prvih lasta. Starac se obradovao, izvadio pismo iz džepa i ponovo čitao ono misto: "... ali mislim, da neće biti dugo posli prvih lasta. Kad vidite prve laste, nadajte mi se..." - Starac od sriće zaplače...

Ivan Kujundžić

(zbirka "Deran s očima", Subotica, 1969. 28.-30.str.)

ČESTITKE ZA MATERICE

1.

Faljen Isus, gazdarice,
Čestitam Vam Materice,
Ja sam došo priko mora
Da mi date malo ora.
Snašla me je strašna muka
Da mi date i jabuka.
Vidijo sam i ovaca
Da mi date i novaca.
Napolju je zdravo zima
Molim jednu čašu vina.

2.

Faljen Isus, gazdarice,
Čestite Vam Materice:
(dalje je isto kao prva pisma)

3.

Stigle su nam Materice
Isto ko i lane.
Čestitam ti, mila nane,
I ja s moje strane.

4.

Faljen Isus, gazdarice,
Čestitam Vam materice:
Ja sam došo priko mora
Da mi date malo ora,
Suvi šljiva i jabuka
I još malo dinarčića.

Bunjevačka nane, nauči svoju dicu i unučad ove čestitke za Materice!

NA MATERICE

Još se sićam bilo je to zimsko 'ladno poslipodne.
Kuće su se pogurile, ko da hoće da se zgriju,
Ajerom je snig letio, spušto se ko sitno brašno
Na zabat i svaku striju.

Sa rukom u ruci s bracom, s mezimicom malom sekomb
Išli smo na kraj sokaka rodaki nam dobroj teti
I u duši svakom od nas velika je cvala radost,
Kao kada iznenada osvane nam blagdan sveti.

Prid kućom bi stali, tiho govorili o tome ko će
Pozdrave od baće, nane i čestitke teti reći
I onda bi posli kratkog šaptanja u sobu pošli,
Polagano mali naprid, pa stariji i sve veći.

"Faljen Isus, gazdarice, čestitamo Materice!"
Mi bi rekli teti glasno. "Vi živi i zdravi bili!"
Odvratila bi nam ona i počela da nas ljubi
Pa u naše maramice jabuke i ora dili.

U jabuke mirišave i rumene zadila bi
Forintu od srebra bilog, koja bi se sva zasjala,
A mi bi joj redom išli i u ruku poljubili,
Pošli kući prije nego što bi 'ladna noćca pala.

Radosnoga toga dana uvijek se ja rado sićam,
Kada sam bez briga bio, a nestašan kao 'tica,
I pitam se, Bože dragi, zašto je sad sve drukčije
I zašto smo samo tako kratko vrimo bili dica...

Aleksandar Kokić

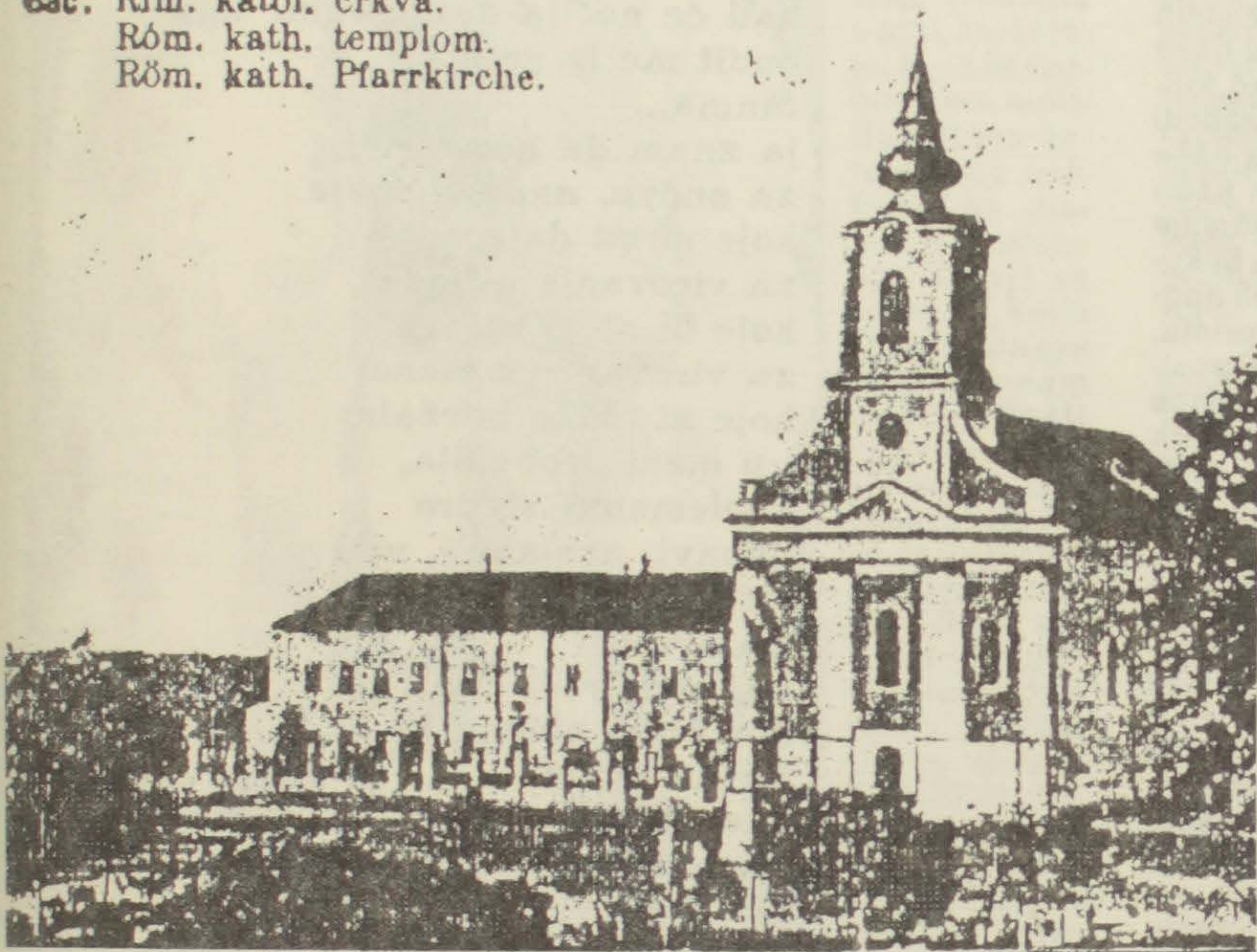

IZ PROŠLOSTI BAČA

Orgulje u bačkoj župnoj crkvi

Već desetak godina župljani bačke župe ne mogu slušati svoje orgulje. Posve je dotrajavao mješt. Orgulje su zanimale. Darežljivi bi Bačlije već davno popravili svoje orgulje, ali je mala zajednica katolika bila pritisnuta izuzetno velikim nesrećama i još većim troškovima. Od 1977. godine do danas trebalo je: porušiti stari župni dvor i preurediti samostan i školu časnih sestara za župni dom i dom duhovnih vježbi, trebalo je olujom porušeni toranj ponovo sagraditi, trebalo je trošni crkveni krov novim zamijeniti, trebalo je urediti kapelu svetoga Antuna u šumi. Ostale su još orgulje. Vape za popravkom. Bačlije su oduvijek voljeli svoju crkvu. Šamo dvije tisuće bačkih katolika brine se i za franjevačku i za župnu crkvu! Između dva svjetska rata Bačlije su nabavili nova lijepa zvana. U tome im je pomogao dobri župnik Dr. Stjepan Tumbas. U vrijeme Drugog svjetskog rata crkva je trebala biti bogato maljana i oslikana. Ali rat je sve pomeo. Još za Prvog svjetskog rata odnesene su neke svirale s orgulja. Ali orgulje su ipak svirale. Na ologa Božića u bačkoj župnoj crkvi svetog Pavla neće zasvirati.

Bač: Rim. katol. crkva.
Röm. kath. templom.
Röm. kath. Pfarrkirche.

Bačka župna crkva svetoga Pavla između dva svjetska rata. Pokraj crkve je samostan časnih sestara Naše Gospe u kojem je bila smještena škola i dječji vrtić. Pred crkvom je poslije Drugog svjetskog rata porušeni kip Presvetog Trojstva.

Kišna 1873. godina

Teška je neimaština zakucala na vrata Bačlijama te, 1873. godine. Tek što je pšenica proklasala, udari tuča i sve uništi. Raž se već bila smrzla. Na preostalim klasovima pšenice i ječma pojavila se bolest, da uništi i posljednji tračak nade zabrinutim Bačlijama. Da nesreća bude veća, te godine po njivama haraju i miševi. Nikada ih toliko nije bilo. Nesreća udarila i u krmpir. Tek ponešto od povrća izdržalo je do zrelog ploda. I baš te godine Bačlije dobivaju nove orgulje. Veliki trošak bio je na pomolu.

Bački župnik Đuro Balogh

U lijepom bačkom selu Kupusini rodio se 1817. godine Gyorgy Balogh. U roditeljskoj kući naučio je slovački, u pučkoj školi mađarski, u gimnaziji latinski, njemački i grčki. Teologiju je studirao u Egeru u Mađarskoj. Svećenički red primio je 1841. godine. Kad je na traženje obitelji Gromonn postao župnikom u Vajskoj, našao se u nemaloj nevolji. Nije znao hrvatski. Zavolio je svoje župljane Hrvate. Toliko je naučio hrvatski, da je i stihove pisao! Od 1850. do 1860. godine bio je župnik u Vajskoj, a onda ga je bačko-kalački nadbiskup imenovao župnikom i ubrzo dekanom u Baču. Bačlije su oplakivale smrt svoga vrloga župnika Stipana Samanovića. Župnik Samanović je rodom iz Vancage (Baja Szent István - danas sjeverni kraj grada Baje). Novi župnik je Bač zavolio velikom ljubavlju. Župnikovao je u Baču od 1860. do svoje smrti 1889. Na svečanost ustoličenja došao je mladi kalački kanonik-lektor: IVAN ANTUNOVIC, veliki rodoljub i preporoditelj bačkih Hrvata. Uvijek se

župnik Balogh na dokumente pisane hrvatskim jezikom potpisivao kao Đuro. Kad je pisao njemački potpisivao se kao Georg. Bio je svima sve! Uživao je veliki ugled kako među pukom, tako i među svećenicima kao dekan. Cijenio ga je i nadbiskup Karidnal Lajos Haynald, koji ga je odlikovao naslovom opata, kad mu je bilo 64 godine. Punih 29 godina stajao je župnik Balogh na čelu župe. Nijedan od svih bačkih župnika nije toliko zabilježio. Ni od jednog se toliko nije sačuvalo, koliko od župnika Balogha. U svemu je iskazivao podršku Ivanu Antunoviću. Bio je dopisnik Bunjevačko šokačkih novina i Bunjevačko šokačke vile. Priredio je mali rječnik za pomoć đacima. Napisao je knjižicu u kojoj je opisao povijest bačke župe. Dopisivao se s istarskim rodoljubom biskupom Jurjem Dobrilom. Župnik Balogh bio je član Hrvatskog književnog društva svetoga Jeronima u Zagrebu. Bač je obogatio velikom dekanatskom knjižnicom. I ne samo to!

Stogodišnjica crkve

Đuro Balogh spremao se da sa svojim župljanima 1873. godine proslavi 100. obljetnicu polaganja temeljca za bačku župnu crkvu svetoga Pavla. Pozvao je za tu zgodu i nadbiskupa Lajosa Haynalda iz Kalače. Već je u crkvi postavljeno dvanaest svijećnjaka i dvanaest križeva za posvetu crkve, no nažalost nadbiskup nije došao. Ipak, crkva je dobila puno. Župnik Balogh je dao sagraditi novi drveni oltar ispod velike slike koja predstavlja obraćenje sv. Pavla, a nalazila se u zidnom udubljenju između dva prozora u svetištu. isti je oltar kasnije župnik dr Stjepan Tumbas toliko povisio, da je slika ostala iza drvenog oltarnog retabla. Rekonstrukcijom svetišta za župnikovanja župnika Slavka Večerina drveni retabl je tako preuređen da je poslužio kao lijepi okvir za staru sliku (slika Pesky-ja). 1864. godine obnovio je mladi župnik Balogh crkvu.

Orgulje

Najveće je djelo župnika Baloga i najljepši dar Baču su orgulje. Unatoč nerodnoj godini krajem srpnja pjevao se u Baču svečani Te Deum. Tebe Boga hvalimo orilo se iz svih grla. Svečanom zahvalnicom radovali su se Bačlije svojim novim orguljama. Josef Muller iz Nove Pešte graditelj je bačkih orgulja. Josef Muller osobno je doputovao u Bač i da ispita ali i da postavi orgulje. Došli su i svi orguljaši iz cijele okolice. Svi su bili zadivljeni. Tako lijepe, tako velike orgulje. Posebnim skupljanjem župljani su uspjeli darovati jedva 139 forinti. Župnik im je dodao 100 svojih i 200 iz crkvene blagajne. Slijedećih 370 forinti namaklo se od posuđenog novca ali i od prihoda groblja. Više od polovice troškova podmirio je sam gospodin nadbiskup. Dao je 2100 forinti. Pomoćni biskup kalački, Ivan Nehiba darovao je 500 forinti. Bio je rođeni Bačlija, pa su ga župljani od milja zvali Milinko. A pokojni kalački kanonik Antun Baraković oporučno je bačkoj crkvi ostavio daljnjih 200 forint. Sveukupni troškovi: sav materijal, gradnja, dovoz Dunavom do Bačkog Novog Sela, pa iz Bačkog Novog Sela kolima do Bača, postavljanje, proba novih orgulja koštala je 4094 forinta i 94 krajcare. Nakon svega ostao je dug od svega 315 forinti.

Tako su požrtvovalni bili Bačlije. Takvi su bili, a još bolji ostali. Nikada nisu žalili ni rada ni novca za svoje crkve. Znali su uza se vezati svakoga svoga župnika. Bilo je u Baču puno više vjernika kad su nastojanjem župnika Balogha nabavili nove orgulje. Od tadašnjeg broja vjernika ostalo je još jedva jedna trećina. Unatoč teškim vremenima i malom broju vjernika, briga za crkve, kapele, križeve na ulici, briga za svećenike i franjevce zadivljuje svakoga. Poželimo Bačlijama, da njihove 219 godina stare orgulje što prije opet zasviraju. Poželimo, da se opet čuje TE DEUM. Tebe Boga hvalimo za mir i za bolja vremena.

Stjepan Beretić

Literatura:

1. "Bačvanin", Bács 28. Srpnja, BUNJEVAČKA I ŠOKAČKA VILA, 14. Kolov. 1873. Broj 20, Godište III, Kalača, 79. str.
2. Ivo Topalić, Katolički kalendar 1979., 21. str.
3. Schematismus cleri archi-dioecesis Colocensis et Bacsensis ad annum Christi 1870.

RAZMIŠLJANJE NAD POEMOM "AVAŠKE GODINE" MILOVANA MIKOVIĆA

Vrijeme, koje je za nama, ostat će u povijesti zabilježeno kao neslavno kada se pokušalo manipulirati sa osnovnim vrijednostima kao što je sama ljudska narav, iz koje proizlaze ne samo njezino dostojanstvo, nego i temeljna ljudska prava, a iz ovih slijede prava obitelji, naroda i čovječanstva uopće. Zato nije čudo da se sve to odražava i na polju umjetničkoga stvaralaštva. Umjetnik - stvaralac je dijete svoga vremena i podložan je svim utjecajima koji u tom vremenu djeluju, zato se u njegovu stvaralaštvu sve to osjeća. No, pravi umjetnik iskreno iznosi svoje viđenje stvarnosti. Nažalost, bilo je talentiranih ljudi, koji su svoje talente znali veoma dobro plasirati u dnevno političke ciljeve, a te uopće ne smatram umjetnicima iako možda imaju darova. Pravi umjetnik iskreno pretače sliku stvarnosti u umjetničke forme i zato je njegovo viđenje stvarnosti realno i pomaže nam da određene tonove te stvarnosti uočimo jasnije i tako upotpunimo sliku konkretne stvarnosti. Zato je prvi postulat svake stvaralačke umjetnosti dijalog onih koji pišu, rišu, skladaju ili istražuju jednu stvarnost. Sretna je misao bila, kada smo se nakon gotovo pola stoljeća, a slobodno možemo reći i daleko više, u okviru Književnog kluba "Mirosljub" našli ljudi različitih svjetonazora koji volimo, promatramo, živimo i pratimo ovu našu bunjevačko - hrvatsku stvarnost, želeći je registrirati i kao kulturnu vrijednost prenijeti na pokoljenja koja nadolaze. Različiti prilazi i različite točke gledanja samo su obogaćenje i ta naša stvarnost biva višestranu osvijetljena i vrednovana. Istom kada se ti stavovi poslažu u jedan mozaik, onda tu stvarnost postaje kompletna, a njezina slika vjernija. Tako vizija Milovana Mikovića, autora fragmenata poeme "Avaške godine" upravo želi naglasiti tu "avaškost" našeg boravka i življenja u ovim prostorima, od vremena do kojih stiže naše kulturno pamćenje, od post-turskih vremena, kada je pod vodstvom bosanskih franjevaca doselila u ove prostore jedna veća skupina bunjevačkih Hrvata pa preko svih nedaća, kojima nas je sudbina udarala na ovim prostorima sve do naših dana. Smjenjuju se tonovi po okusu gorki, a po mirisu "avaški" i ne može im se poreći istinitost, kako u prošlosti tako i u sadašnjosti. Dobro je da nas netko na to upozori u vastitoj kući, jer su nam oni, koji su bili zaslužni da su nam te godine uistinu bile "avaške" redovito nam govorili, kako nam zapravo nikada nije bilo ljepše i kako su oni prošli režimi, carstva i režimi bili nenaklonjeni i neprijateljski, a tek u njihovo doba svanuli su pravi dani istinske slobode i narodnog razvitka, samo da se uklone još neke prepreke, koje se redovito nisu uklanjale. Zato upozorenje na sve to "avaško" u našoj prošlosti i sadašnjosti treba poslužiti jednom osvješćenju. U poslijednjih nekoliko godina u Makedoniji na svim većim narodnim svečanostima pjeva se jedna stara budnica iz vremena turskoga ropstva: "Narode makedonski, sa kakvim mislima si ti? Dosta više probudi se, osvijesti se, ne spavaj ti! Ne znaš tko si, što si, a drugi te poznaju. Velika sramota je za tebe, da se sam ne poznaješ!" ("Narode makedonski"). Toliko puta dok slušam te stihove, spontano mi dolaze misli na naše probleme. I sa našom nacionalnom pripadnošću se manipulira, kao i sa makedonskom, u dnevne stranačke političke ciljeve i to je jedan od vidova te naše uistinu "avaške" stvarnosti, koja je po nekim svojim vidovima jedinstvena ne samo u Evropi, nego čak možda i u svijetu.

Zato bi ova poema, koja nas tako kruto upozorava na te naše "avaške godine", trebala biti poziv: "Dosta više, probudi se, osvijesti se, ne spavaj ti!"

No postoji jedna opasnost, da se na temelju upravo ovih realnosti iznesenih na ovoj poemi, starim arhajičkim jezikom, netko posluži i da nas svjetskoj ili barem ovoj našoj kulturnoj javnosti predstavi kao narod koji samo jadikuje nad svojom prošlošću i sadašnjošću, a u stvari time dokazuje svoju nesposobnost da se uključi u realne tokove života. A da je takovih pokušaja bilo na ovim našim prostorima, dovoljno je sjetiti se nekih televizijskih serijala i prikaza u tisku. Treba nadati se da će se u ovom narodu naći pero, koje će orisati sve ono veliko i plemenito u ovom narodu, koje je i u tim "avaškim godinama" ipak raslo i donosilo plodove, kojima se okoristiše i osladiše mnogi.

Mnogo je toga već napisano, uglazbljeno, kistom i dljetom u sliku i skulpturu utisnuto, ali je pred nama, osobito u vremenima u kojima bismo željeli odahnuti od more zla koje nas pritište, veliki zadatak iznijeti i iznositi ono vrijedno pozitivno i plemenito, koje je sposobno čovjeka zahvatiti i ponijeti u službi Dobru, ali vrlo konkretno u svakoj osobi koju susretnemo, kako bi godine, koje su pred nama, bile manje "avaške". Da budu vedrije i okrenute prema Dobru, za kojim čezne svako ljudsko srce.

Lazar Ivan Krmpotić

MOJOJ MAMI

Dan, obasjan suncem
za mene je svaki dan
koji si ti pomilovala
svojim blagim pogledom.
Dan, zlatan i topao,
nježnosti i radosti pun
svaki je dan
kad Tvoje ruke
laganim dodirrom
bude mene
i vraćaju u svit stvarnosti.
Takvo buđenje
je najlipče od svih.
Čudno, da to vidim
sada
kad blizu je vrime
kad više
nećemo hodati istim stazama
kad će nečija druga ruka
buditi me iz snova.
Mama...
ja znam da nema riči
za snove, nade i ideale
koje si mi dala,
za virovanje u ljude
koje si njegovala,
za virovanje u mene
koje si teško održala
i u meni probudila,
ti plemeniti stvore
ljubavi, nevinosti, vire
i života pun.
Za sve to
ne, neću reći ono
što drugi obično kažu,
jer ni Ti nisi
kao drugi.
Zato znaj,
svi ti snovi
pa i Ti sama
uvik ćeš živiti u meni
i nikad
nećeš biti sama

17.II 1970.

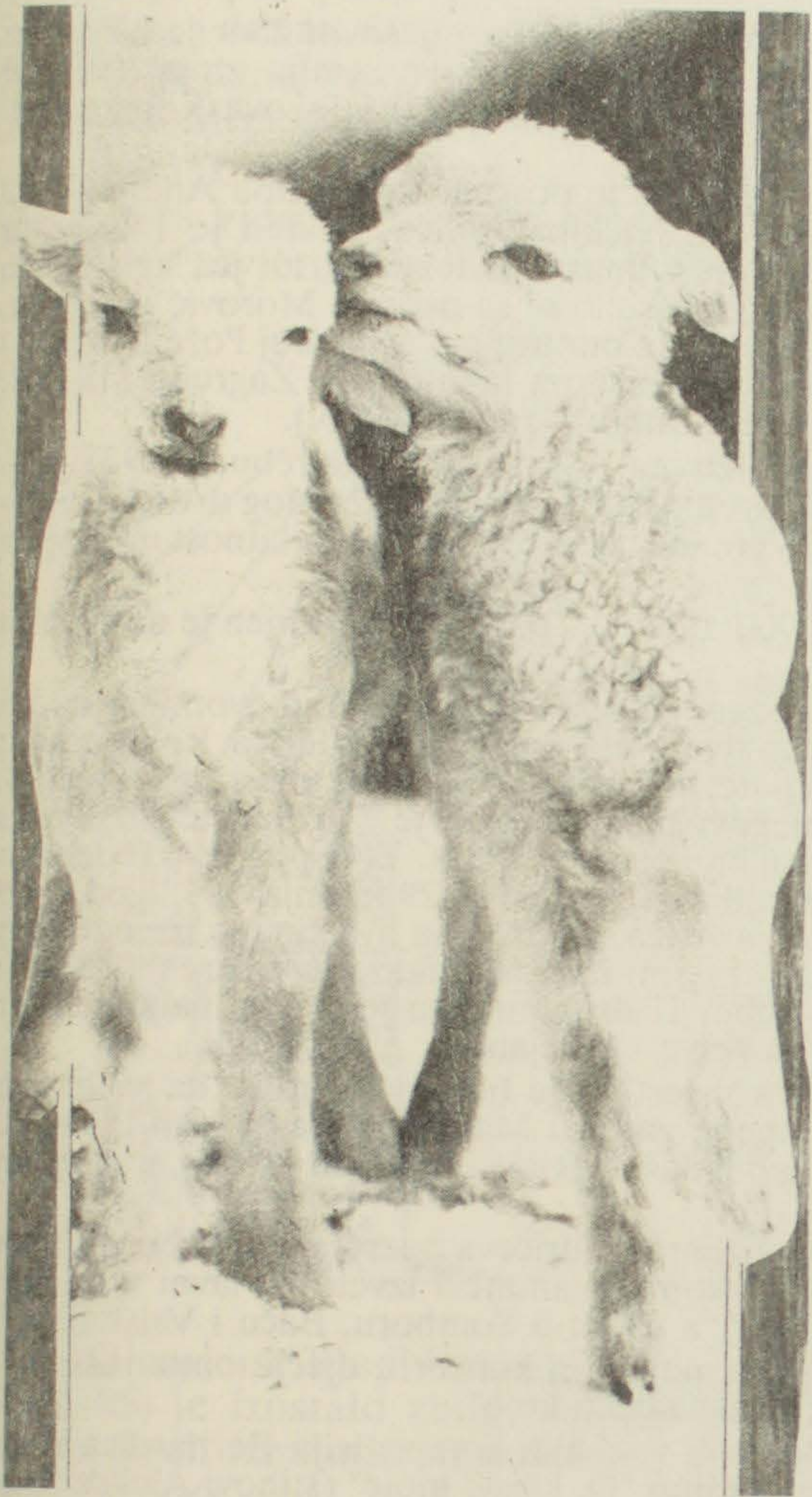
Sanja

BRIGA ZA NAŠE LJUBIMCE U RATNOM VIHORU

Bio sam ogorčen i rastužen, kada sam čuo vijest, da na jednoj poljani u Baranji, leži preko stotinu krava i teladi, koji uginuše od gladi i žeđi, jer su njihovi vlasnici na brzinu protjerani ostavivši otvorene štale i košare, gdje su njihovi ljubimci imali svoja skloništa. Tužnim srcem i suzama u očima opraštali su se vlasnici od svoga blaga, koje predadoše na milost i nemilost prirodi, da od sada vodi brigu o njima. Te krave su im davale mlijeko i sir, a telećim mesom, oni u varoši, uživali to kao najukusniju poslasticu.

Takove misli odvedoše me na naše salaše na Bikovo, Ž e d n i k , Đurđin, Tavan- kut, Malu Bosnu, Klisu i Pavlovac, gdje se "josag" (Hrvati kažu blago) smatra dio salaša. Pomislih u sebi, što bi bilo, kada bi sudbinu ovih naših ljubimaca zatekle one sudbine sa baranjskih poljana. Konji sa ždrabadi, kojih je sve manje (sada bi nam dobro došli kad nema nafte i benzina), krave sa teladi, ovce sa jaganjcima, krmače sa prasićima, koze sa jarima. Sve su to živa bića i dio čovječjeg života. Ne treba zaboraviti ni pse čuvarke naših salaša, kao i mačke, koje čuvaju salaše od miševa i pacova.

Ovo nemilo nestajanje životinjskog carstva, posebno u Bosni i Hercegovini, potaklo je Svjetsku organizaciju za zaštitu životinja sa sjedištem u britanskom glavnom gradu, da pošalje u Bosnu i Hercegovinu dvočlanu delegaciju i prouči, kako da se pomogne životinjama, što stradaju u ratom opustošenom području bivše Jugoslavije.

Na put su krenuli Britanac Neil Trent i Amerikanac John Walch, koji su trebali stići na ugroženo područje. Namjeravali su obići 16 gradova i sela, gdje će vjerovatno naići na tisuće napuštenih kućnih ljubimaca i domaćih životinja. Namjeravali su posjetiti i sarajevski zoološki vrt. Organizacija je dobila podršku i nekih drugih svjetskih organizacija, jer su u javnost sve više stizali izvještaji o milijunima životinja, koje zbog nedostatka hrane i vode umiru na cijelom području. Izvještaji su stizali o psima lualicama, koje otkopavaju svježe grobove da pronađu hrane. Amerikanac Walch već je prije htio pomoći životinjama, nakon što je američka televizijska mreža objavila reportažu svoje novinarkice iz Sarajeva o gladnim i preplašenim životinjama u sarajevskom zoološkom vrtu. Ova novinarka je upozorila, kako nema tko da hrani životinje, jer su čuvari ubijeni, pa to sada čini jedan dobrovoljac, riskirajući svoj vlastiti život.

Reportaža američke televizije izazvala je toliku pozornost, da su u gradu Bostonu počeli prikupljati životinjsku hranu, koje oni imaju u izobilju, da se pošalje u Bosnu izglednijim životinjama. Upravo je Amerikanac Walch tražio načine kako bi se ta hrana dostavila u Bosnu i Hercegovinu. No u tom nije uspio, jer su mu u Ujedinjenim narodima rekli, da se avionom šalje samo hrana za ljudsku ishranu.

Amerikanac Walch i dalje agitira i dokazuje, da briga za životinje nije luksuz u vrijeme kada tako strašno stradaju i ginu toliki ljudi. U tom smislu želimo dodati, da delegacija ovog društva za zaštitu životinja i može upotpuniti sliku o strašnom stanju u Bosni i Hercegovini.

Zaštita životinja u tom kontekstu zaštita je i životne baze ljudi, posebno na selu, dodao bih im na našim salašima, jer su brojni slučajevi, da su ljudi, posebno starije osobe, izgubile život, jer nisu za etničkog čišćenja, željeli napustiti svoju stoku, svoje blago, glavni ekonomski oslonac i neraskidivi dio našeg svakidašnjeg života.

Š-d-c

MEĐU BOSANSKIM ČOBANIMA NA "KLISI"

Poznato je da zimi bosanski ovčari dovode svoja stada na široke bačke ravnice na ispašu. U svom kraju nemaju dovoljno hrane, posebno kada padne snijeg, pa da sačuvaju svoje ovce, traže hrane, makar i oskudne na drugim područjima.

Tamo od Zenice krenuše tri brata porodice Mehić, na sjever Bačke, zakupiše od Kombinata površinu od Gabrića sve do nasipa ispod kojeg je trasirana cesta za teretna vozila, koja više neće prolaziti međunarodnim putem kroz Suboticu. Oko 2 kilometra od asfaltnog puta prema Cantaviru nalaze se posječene stabljike kukuruza i nešto klipova, koji ostadoše ispod kombanjna.

Boraveći na Klisi, pokušao sam doći u vezu kako s ovčarima, tako i s njihovim stadima na tom prostoru. Posebno su me interesirali jaganjci, koji se ojnagnišu na tom prostoru. I uspjelo mi je, preko dosta blata, doći do ovčara i do njihovog stada, koje se raširilo po velikom prostoru, a jedan dio bio je upravo na kanalu na pojilu. Iznenadeni mojim posjetom brzo smo se sprijateljili, kad sam im predao nekoliko kutija cigareta. Predstaviše mi se kao tri brata iz okolice Zenice, koji već više godina dovode svoja stada na ovo područje. Svoj centar im je šator, koji opkoliše kukuruzovinom, da im bude toplije. Najveći problem im je pojilo za 300 ovaca, a sada i približan broj jaganjaca. Svako jutro i poslije podne dovode svoje stado na kanal u kojem još ima čiste vode.

Započeh razgovor i oni: odakle sam i što me zanima na ovom prostoru gdje oni muku muče i sami i njihovo stado. Dok tako razgovaramo, odjednom se skupe tri mala jaganjca, gotovo da nam se umiljavaju, čak i meni došljaku. Rekoše mi ovčari da su to jaganjci od ovaca koje su se prvi put ojnagnjile, pa malo mare za mlade, te se oni u toj masi izgube. No ovčari točno znaju koje su im majke, pa ih onda njima podmetnu da ih nahrane. Slaba je ispaša ovdje, rekoh im, jer se hrane sa lišćem od kukuruzovine i nešto zrna sa klipova, koje ostade ispod kombajna. Naše ovce dobro podnose i ovo, jer kod kuće nemaju ni toga.

Jedno malo janje toliko se pridružilo meni, da ga je pastir stavio u moje ruke. Cisto bijelo s kuštravom vunom, divne čiste oči, ali slabašno, kao da želi da mu nešto podarim. Okolnim salašarima prodaju tako malene za 1500 dinara koje onda salašari mlijekom kod kuće hrane i vele da dobro i brzo napreduju.

Kako se hranite, bilo je moje pitanje? Uglavnom suhom hranom. Koji put skuhamo grah, koji put zakoljemo veće janje, a kruh i ostalo nabavljamo u Višenjevku ili Bikovu, jer na Klisi nema nijedne prodavnice. Svratimo i na koji salaš recimo kod majke Eržike, da se bolje ugrijemo i da malo poslušamo vijesti sa radia ili televizije. Upravo smo zamolili majku Eržiku, da nam na pijaci kupi duge i tople gaće, jer pod šatorom se ne može najbolje ugrijati. Imamo i toplu bosansku ćebad, ali zima i kroz šator probija. Svaki od nas trojice bude dežuran, kad se ovce jagnje. Onda za majku i mladunče načinimo malo sklonište, da se mlado ne smrzne, a kad malo ojača, kreće sa svojim stadom. Ove godine je još dobro, ali kada padne snijeg, onda nam ovce i jaganjci ujutro osvanu po snijegom, dok ih zimsko sunce malo ne ogrije.

Ostaćemo ovdje do 1. travnja, a onda krećemo kući. Amo smo došli iz Bijeljine sa pet vagona, a sada će nam radi jaganjaca trebati još više. Znaete, mi smo muslimani, pa ne jedemo svinjetine, a kada dodemo kući, sve će proći kao alva. Od ovaca prodajemo vunu, a pravimo i dobar sir koji ne zaostaje za onim travničkim.

Sada nastaje preokret u razgovoru, kad im rekoh da sam travnički dak i da sam nekoliko puta bio na Vlašiću. Zadnji put sam bio na Vlašiću prije deset godina, gdje smo sa kolegama u krasnom hotelu proslavili 50 godina mature. Tako smo se okrepili i vlašićkim sirom. To im je bilo veoma drago čuti. Možete doći kod nas i mi ćemo Vas isto tako počastiti. Rekoše mi na rastanku i jednu nezgodu: lisice im ukrale šest jaganjaca i pojele.

Kako su ovce sa jaganjcima krenule sa pojila prema šatoru oprostih se od njih sa riječima "Dovidenja nagodinu". Odgovoriše: Ako nas čelnici ne razdvoje!

Zamišljen sam se vraćao salašu, ali mi janje koje držah u rukama podsjetilo na onog Pastira iz Palestine, koji reče "Ja sam Pastir dobar". Njegova je želja, posebno u današnjem svijetu, da cijelim svijetom zavlada jedan Pastir i jedno stado.

Š-d-c

KONCERT "STABAT MATER"

Prošlog mjeseca subotička publika, ljubitelji ozbiljne glazbe, imali su priliku prisustvovati koncertu kamernog hora, sastavljenog od bivših i sadašnjih članova Muzičke škole u Subotici, pod ravnateljstvom Alena Kopunovića, također učenika Muzičke škole, sada već studenta Muzičke akademije u Zagrebu.

Koncert je održan u Franjevačkoj crkvi, a u okviru programa izvedena je "Stabat Mater" od Pergolesia. Hor je pratio orkestar Muzičke škole, a kao solisti nastupili su: Gordana Kostić (sopran), Kalmar Timea (alt), Žiga Jožef (koncert majstor) i Klajn Mikloš (continuo).

Lijepa glazba i još ljepše pjevanje stvorili su divnu atmosferu topline i ugodaja. Crkvom je odjekivao sklad tonova čija se melodija činila božanskom.

Za Subotičane, koji inače nemaju baš puno mogućnosti da prisustvuju ovakvim koncertima, ovo je bila prilika da uživaju u krasnoj glazbi.

Ovo nije bio prvi nastup hora, jer je hor već nekoliko mjeseci ranije nastupao po okolnim mjestima Subotice, pa i šire. Neki od njihovih koncerata održani su u Bačkoj Topoli, Adi, Kanjiži i drugdje.

Veliku pohvali upućujemo svim mladim učesnicima koji mogu biti primjer omladini našeg grada, a osobita pohvala Alenu za izvrsno dirigiranje kao i za njegov trud. Njemu, kao "budućem" dirigentu i sadašnjem orguljašu, za što je zaslužna i naša s.Mirjam svojim besprekornim zalaganjem, poželimo još puno uspjeha na studijima i u daljem muzičkom radu i stvaralaštvu.

Silvana Bilinc

SPOMEN KONCERT

Katedralni zbor "Albe Vidaković" je priredio spomen koncert u povodu 75.godišnjice rođenja maestra milana Asića i 25.godišnjice smrti dr Josipa Andrića. Ova muzička svečanost je održana u petak, 27.studenog 1992.god. sa početkom u 19 sati u velikoj čitaonici subotičke Gradske biblioteke.

Prvi dio koncerta je posvećen muzičkom stvaralaštvu Milana Asića. On je rođen 1917.god. u Zagrebu, gdje je završio srednju muzičku školu i zatim muzičku akademiju. Počeo je svoju umjetničku djelatnost u Zagrebu na Radio stanici i kao pomoćnik dirigenta u Hrvatskom narodnom kazalištu, ali 1.listopada 1945.god. je došao u Suboticu. Kao dugogodišnji dirigent Subotičke filharmonije i Opere (1950.-1954.), a zatim kao dirigent orkestra Narodnog pozorišta imao je tokom više decenija velik utjecaj i zasluge u muzičkom i kulturnom životu Subotice. Osim brojnih kompozicija za pojedine pozorišne prestave, komponirao je nekoliko simfonija i svita. Kad je M.Asić 15.svibnja 1972.god. proslavio 35.godišnjicu svoga umjetničkog rada, izvedeno je u subotičkom Narodnom pozorištu njegovo najljepše djelo, kantata "Zemlja krša, zemlja ravni" za solo sopran, mješoviti zbor i orkestar. Za sadržaj kantate uzet je motiv iz povijesti bačkih Hrvata. Napustili su kršnu Hercegovinu, praćeni olujom i uz plač žena i djece. Došli su u ravnu Bačku, gdje ih nije čekao lak život, ali tvrde i žuljave ruke zaorale su dugačke brazde i njive naše ravnice su se zazelenile, a pozlatili su ih zreli klasovi žita.

Poslije toga nastavio je stvaralački rad sve do svoje bolesti. Umro je 19.rujna 1986.god. u Subotici, a sahranjen je u Zagrebu, na Mirogoju, 24.rujna 1986.god.

Ovom prigodom želimo istaći korisnu i plodnu suradnju Milana Asića sa našim Katedralnim zborom "Albe Vidaković".

Komponirao je niz duhovnih kompozicija. Prva je bila "Psalam 150.", posvećena s.Mirjam Pandžić, a posljednja "Psalam 136.", posvećena Katedralnom zboru.

Na ovom koncertu izveo ih je mješoviti zbor, a solo dionice pjevale su s.Karmela Kovačević, Katica Čović, Nevena Kujundžić i Dominika Krečak uz pratnju Jasne Jegić na električnim orguljama.

Posebno želim istaći kompoziciju sa vrlo lijepim i produhovljenim stihovima Ante Jakšića "Gospode, ti si dopustio da budem pjesnik..." u izvedbi mješovitog zbora.

Također vrlo lijepu solo dionicu ima kompozicija "Domine, aut pati, aut mori" ("Gospode, ili trpjeti, ili umrijeti" - geslo sv. Terezije Avilske, zaštitnice subotičke katedrale i Subotice). Na ovom koncertu je to pjevala Terezija Buljovčić Jegić uz mješoviti zbor i pratnju Jasne Jegić na električnim orguljama.

Iz spomenute kantate mješoviti zbor je pjevao dva odlomka: "Dani prije žetve" (stihovi Alekse Kokića) i "Tamburica kad zasniva" (stihovi Jakova Kopilovića) uz klavirsku pratnju Jasne Jegić.

Uz duhovne kompozicije M.Asić je komponirao pojedine pjesme naših bačkih pjesnika kao što su Ante Evetović Miroљub, Aleksa Kokić, Ante Jakšić, Stipe Bešlin i Jakov Kopilović.

Od tih brojnih kompozicija mješoviti zbor je na ovom koncertu pjevao "Blagoslovljena ova zemlja moja" (stihovi Ante Jakšića) i "Subotica mila" (stihovi Jakova Kopilovića).

Drugi dio koncerta je posvećen dr Josipu Andriću kao muzičaru. On je sin bačkih ravnica. Rođen je 14.ožujka 1894.god. u Bukinu (danas Mladenovo), ali još kao dijete poslije smrti majke preselio se sa ocem u Morović u Srijem. Poslije gimnazije i velike mature u Slavonskoj Požegi (1913.) završio je studije na Pravnom fakultetu u Zagrebu (1917.), gdje je stekao titulu doktora prava (1920.).

Najveći dio života je proveo u Zagrebu, a 1921.god. postao je glavni urednik Hrvatskog književnog društva sv. Jeronima i kroz 33 godine razvio je bogatu djelatnost uređujući brojna izdanja.

Umro je 7.XII 1967. u Zagrebu i sahranjen je na groblju Mirogoj.

Uz njegov bogat kulturni i književni rad ovom prigodom ističemo muzičko stvaralaštvo dr Josipa Andrića. Komponirao je brojna kola i svite, posvećene pojedinim mjestima u Bačkoj. Najpoznatije njegovo muzičko djelo je "Dužijanca". To je prva i za sada jedina bunjevačka opera. Prvi put je izvedena u subotičkom Narodnom pozorištu 29.travnja 1953.god. pod ravnanjem Milana Asića. Opera ima dva čina, a između njih je intermezzo. U prvom činu je prikazana priprema risara i risaruša za kosidbu. U drugom činu je prikazana svečanost na salašu poslije žetve - dužijance.

Na ovom koncertu nije bilo mogućnosti da se izvede odlomak iz te opere, zato su Marina Pećerić i Ivan Piuković pročitali dijalog bandašice Ruže i bandaša Blaška, u drugom činu.

Također je poznata Andrićeva opereta iz šokačkog života "Na vrbi svirala", koju su amateri izveli u Plavni od 1. do 5.veljače 1956.god. a zatim u Somboru, Baču i Vajskoj.

Iz te operete na ovom koncertu dječji tamburaški orkestar je izveo "Plavanjsko kolo".

Od Andrićevih vokalnih kompozicija Bernardica Evetović je pjevala pjesmu "O, klasje moje" (stihovi Alekse Šantića) uz pratnju dječjeg tamburaškog orkestra.

Poznatu njegovu kompoziciju "U bašči procvali orasi" pjevao je ženski zbor mladih uz pratnju dječjeg tamburaškog orkestra, a dječji zbor je pjevao "Žedničko kolo" uz pratnju istog orkestra.

Od brojnih kola dr Josipa Andrića dječji tamburaški orkestar je izveo "Kolo kraj bunara".

Sve točke programa znalački je uvježbala i vodila s.Mirjam Pandžić i tako sa svim izvođačima doživjela velik uspjeh, a slušatelji su bili obradovani i nagrađeni lijepim kulturnim doživljajima.

Ovim koncertom data je zahvalnost i priznanje Milanu Asiću i dr Josipu Andriću, našim muzičkim stvaraocima koji su mnogo doprinijeli razvoju i uspjehu hrvatske muzike u Bačkoj. Zasluga je našeg Katedralnog zbora "Albe Vidaković" što se njihova djela njeguju i čuvaju.

Na kraju koncerta s.Mirjam Pandžić je zahvalila upravi Gradske biblioteke što je omogućila održavanje ove muzičke svečanosti uz želju za daljom suradnjom.

Zahvalila je Stipanu Jaramazoviću za stalnu pomoć i suradnju. Zahvalila je svim učesnicima u programu, koji su svojom požrtvovanošću pomogli uspjehu koncerta. Također je izražena zahvalnost i vjernoj publici na iskrenoj podršci.

Prije izlaska svi zajedno su otpjevali pjesmu "Dobri kralju mira" kao našu žarku molitvu za mir u srcima, u obiteljima, narodima i cijelom svijetu.

Bela Gabrić

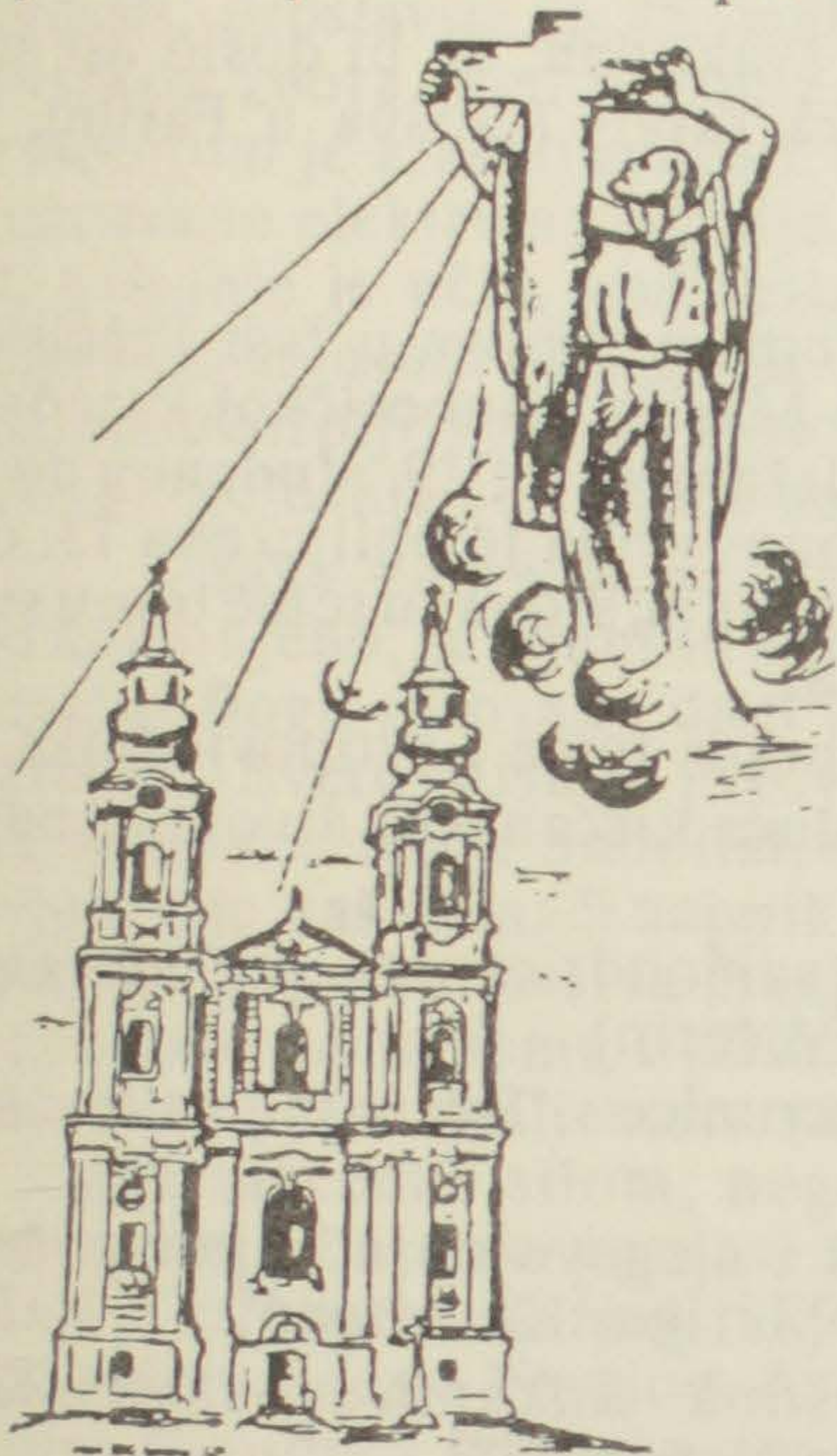
VIJESTI - ŠIROM RAVNE BAČKE

Bački Monoštor

GOSPA FATIMSKA

Prošlo je 75 godina od ukazanja Gospe u Fatimi. Naša biskupija željela je obilježiti taj datum malo svečanije, kako bismo oživjeli sjećanje na te milosne događaje i podsjetili se Gospinih poruka koje su vrlo aktualne i danas. Stoga je g. Biskup odredio da proslava toga dana bude za sve vjernike naše biskupije u Bačkom Monoštoru i u Martonošu.

U Bačkom Monoštoru se već godinama toga dana okupljaju vjernici te župe ali i iz drugih krajeva na svoj tzv. "zavjetni dan" Gospi Fatimskoj. Ovogodišnje

slavlje u svjetlu jubileja 75. obljetnice Gospinih ukazanja u Fatimi započelo je u 10 sati sv. misom na mađarskom jeziku. Sv. misu je predvodio biskup, mons. Ivan Penzes, a propovijedao je preč. Andrija Kopolović, biskupski vikar za pastoral.

U 12 sati je bila svečana koncelebrirana sv. misa koju je predvodio naš biskup Ivan. Propovijedao je također preč. Andrija Kopolović.

Okupio se lijepi broj vjernika. No masovnije hodočašće je izostalo zbog nedostatka benzina, jer se nisu mogli iznajmiti ni autobusi, a ni autima se nije moglo doći.

Poslije sv. mise g. Biskup je pred likom Gospe Fatimske u ime svih izmolio posvetnu molitvu Bezgrešnom Srcu Marijinu.

Poslije podne u 17 sati slično slavlje održano je u Martonošu za vjernike Mađare.

A.

Senta

KAMEN TEMELJAC ZA KAPELICU U BOLNICI

U nedjelju, 25. listopada u 15 sati u krugu bolnice u Senti subotički biskup mons. Ivan Penzes u prisustvu mnoštva vjernika, te odgovornih osoba bolnice, kao i predstavnika Srpske Pravoslavne Crkve, blagoslovio je kamen temeljac za novu kapelu.

Iako je gradnju kapele inicirala Katolička crkva, ona će imati ekumenski karakter i bit će posvećena sv. Luki i sv. Ladislavu.

Kapela se gradi darovima i doborovljnim radom vjernika i sponzorstvom raznih poduzeća.

U svemu tome treba osobito istaći zauzetost senčanskog dekana preč. g. Nagy Józsefa. Usput spominjem da se on osobito zauzima za priskrbivanje humanitarne pomoći za senčansku bolnicu. Bez te pomoći (u ovim teškim vremenima) Bolnica, koja je bolesnicima toliko potrebna, vjerojatno ne bi mogla normalno funkcionirati.

A.

Bačka Topola

KAMEN TEMELJAC ZA NOVU CRKVU

U utorak, 24. studenog 1992. godine u 15 sati subotički biskup mons. Ivan Penzes blagoslovio je temeljni kamen za novu crkvu. Slavlje je započelo koncelebriranim sv. misom u nazočnosti preko tisuću vjernika. Sv. misa je slavljena na otvorenom, na gradilištu nove crkve. Ova nova crkva bit će posvećena Srcu Isusovu.

Dolaskom mons. Lener Istvána za župnika u Bačku Topola ta je vjernička zajeoživjela. Ovo je samo jedan znak njezine životnosti.

A.

CARITAS SUBOTIČKE BISKUPIJE

U srijedu, 25. studenog 1992. godine, na spomendan sv. Katarine, subotički biskup mons. Ivan Penzes osnovao je Središnji odbor Caritas Subotičke biskupije.

U Dekretu osnivanja između ostalog stoji: "Caritas je svojevrsno uprisutnjenje Krista Spasitelja među ljudima i ostvarenje Crkve u svijetu, zajedno s navještanjem Evanđelja i liturgijom. Temeljni je vid spasenjskog poslanja Crkve kroz sva vremena njene povijesti.

Središnji odbor Caritas Subotičke biskupije imat će svoje sjedište u Subotici u Domu biskupije, a radom započinje objelodanivanjem ovog dekreta.

U svrhu organiziranijeg rada Središnji odbor Caritas Subotičke biskupije imat će svoje područne jedinice u Subotici, Novom Sadu, Somboru i Senti".

Biskup je predsjednikom Središnjeg odbora imenovao mons. Istvána Koncza, a zamjenikom mons. Belu Stantića. Ovjerovljenim članovima Središnjeg odbora imenovani su: gg. Dobai István, Lazar Novaković, Nagy József, Utasi Jenő, Miroslav Orčić, Sztrikovits János, Pekanović Josip i Fuderer László.

Zadaća ovog odbora je oživjeti i organizirati župske Caritas. Iz centrale će se samo koordinirati rad, a svaki pojedini župnik formirat će u okviru svoje župe posebni Caritas, za rad na terenu.

Neka se svi zainteresirani jave svojim župnicima. Potrebno je puno radnika, jer je rad zamišljen tako da aktivisti Caritas pojedinih župa raznose pomoć pojedincima i obiteljima kojima je ona potrebna.

U nedjelju 29. studenog 1992. godine Caritas Subotičke biskupije primio je prvu pošiljku pomoći od Austrijskog Caritas. Ova pomoć razdijeljena je u četiri centra, a odatle u pojedine župe, koje će ju prosljediti onima kojima je ona i namijenjena, a to

su siromasi i svi potrebni, koji od svoje plaće i mirovine ne mogu preživjeti.

Neka Bog obilno nagradi sve dobročinitelje i sve one koji s ljubavlju i zauzeto rade u Caritasu.

A.A.

DESET GODINA NOVE CRKVE U ALEKSANDROVU

Velika je bila radost kada je na spomen 20. obljetnice početka II. Vatikanskog sabora naš grad dobio novu crkvu u Aleksandrovu. Na spomen toga događaja je i posvećena u čast Marije Majke Crkve, na dan kada je započeo II. Vatikanski sabor (11. listopada 1962.).

Župska zajednica podsjetila se tog radosnog događaja, sada nakon deset godina, prikladnom župskom proslavom. Uoči toga datuma koji je ove godine pao u nedjelju, održana je trodnevica.

Prvi dan je bio posvećen pastoralnim radnicima i molitvom za njih. Prethodilo je jednosatno klanjanje, a nakon toga, svečana misa za sve pokojne svećenike i časne sestre, koje su djelovale na području današnje župe Marije Majke Crkve. Na početku mise je župnik izrijekom spomenuo njihova imena. Drugog dana je misao vodilja bila pokornička, jer je organizirano pokorničko bogoslužje i prilika za osobnu ispovijed, a nakon toga je slijedila svečana misa za sve pokojne župljane koji su preminuli otkad je ta župa osamostaljena (1926.).

Trećega dana je bila svečana akademija u čast Blaženoj Djevici Mariji, koja je bila protkana molitvom krunice i prikladnim lirskim tekstovima, uz kratku scenu i pjesmu. Nakon toga je bila svečana misa za duhovna zvanja i za žive pastoralne djelatnike župe.

U nedjelju na sam dan desete obljetnice posvete crkve misu je prođvodio, sa svećenicima iz dekanata Subotica-donji grad, biskup mons. Ivan Penzes. Propovijed je na oba jezika imao preč. Stjepan Beretić, župnik katedralne župe. Glavna tema je bila o živoj zajednici, koja je Crkva i koja se raduje što se okuplja u svom domu. Misa je bila prikazana za sve vjernike župe Marije Majke Crkve.

Posjet vjernika bio je lijep kroz sve dane. Bila je to prava duhovna obnova za ovu najmlađu crkvu grada Subotice.

Župnik

"FATIMSKI DAN" U ŽUPI MARIJE MAJKE CRKVE

13. listopada 1992. godine je 75. godišnjica Fatimskih ukazanja. U cijeloj biskupiji je taj datum na prikladan način obilježen. Pastoralni radnici župe Marije Majke Crkve predložili su zanimljivu inicijativu za ovaj dan, koju su vjernici rado prihvatili. Naime, crkva je bila otvorena od 7 do 19 sati i svaki sat se oglasilo melodično zvono i izmijenila se grupa molitelja. U svakoj grupi je trebalo biti barem 15 vjernika da bi se kroz jedan sat izmolilo svih 15 otajstava Gospine krunice. Tako je u toj Marijinoj crkvi, pred njenim likom, kroz sve sate cijeloga dana barem po 15 vjernika (a nekad i znatno više) molilo Gospinu krunicu, prikazujući je za mir. Moljenje krunice završeno

je sv. misom i propovijedu u čast Blaženoj Djevici Mariji. Inicijativa se vjernicima toliko svidjela da su odlučili svake godine u listopadu ovaj datum, ovako, proslaviti cjelodnevnom molitvom Gospine krunice, po grupama, koje se izmjenjuju svaki sat. Nije veliko, ali je značajno uočiti kako i najobičnija inicijativa urodi plodom kada su vjernici spremni poslušati sugestiju, a napose Božji poziv na molitvu.

Župnik

Subotica

DUHOVNA OBONOVA U ČAST PREČISTOM SRCU MARIJINU

"Molite krunicu svaki dan, da bi došlo do mira u svijetu i do svršetka rata!" (Gospa u Fatimi, 13. svibnja 1917).

Ovogodišnja Duhovna obnova u čast Prečistom Srcu Blažene Djevice Marije u subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije održana je od 29. studenog do 08. prosinca. Duhovna obnova bila je obilježena 75. obljetnicom fatimskih ukazanja, stoga su teme bile u svezi s fatimskim porukama.

Donosim ovdje popis tema i propovjednika.

29.11. - Molitva pluća kršćanskog života (Andrija Anišić)

30.11. - Žrtva i samoodricanje - put kršćanske solidarnosti (Slavko Večerin)

01.12. - Molitva krunice - "Evandjelje siromaha" (Antun Gabrić)

02.12. - Grešnik i njegovo obraćenje - početak obraćenja svijeta (o. Marijan Kovačević)

03.12. - Zadovoljština - kršćanin suobličen Kristu Otkupitelju (Lazar Novaković)

04.12. - Mir u srcu i savjesti - put pomirenja svijeta (Franjo Ivanković)

05.12. - Trpljenja, progonstva, ratovi - znak vremena, borba sa Žlim (Stjepan Beretić)

06.12. - Prva subota i posveta Srcu Marijinu - put k slavnoj pobjedi (Andrija Kopilović)

07.12. - Marijina pobjeda kroz povijest i najava ove pobjede - Marija suradnica našega spasenja (Lazar Ivan Krmpotić)

08.12. - Marija - znak nade našega vremena (mons. Ivan Penzes, biskup)

Svaku večer okupljeni vjernici su zajednički molili krunicu. Moljenje krunice je lijepo organizirala s mladima i prisutnim vjernicima s. Mirjam Pandžić. Između pojedinih desетки maladi su čitali Marijanske pjesme naših pjesnika, a pjevane su i marijanske pjesme.

Valja konstatirati da ozbiljnost vremena, nažalost, nije potakla veći broj vjernika da se okupe na ovu stoljetnu pobožnost grada Subotice. No treba reći da se svaku večer, ipak, okupljao lijepi broj vjernika, ali onih "standardnih" - rekao bih.

Neka nam Gospa svima izmoli Božje smilovanje i bude nam pomoćnica na putu doborote i svetosti!

A.A.

SREBRNI JUBILEJ

U današnje vrijeme se sve češće hvata prašina po crkvenim orguljama u našim župama. U koliko divnih crkava nema tko da dotakne crne i bijele dirke i zapjeva "Jaganjče Božji"? Kako su samo tužne i beživotne takve orgulje. Ovo, međutim, nije slučaj u župi Presvetog Trojstva u Maloj Bosni. Na blagdan Krista Kralja i sv. Cecilije naša kantorica, Jelena

Demšedi, proslavila je 25. godina sviranja i vođenja pjevačkog zbora. Pod prstima naše kantorice i stari harmonijum je krasno zvučao. Prije godinu dana župi su darovane električne orgulje, što je Jeleni olakšalo rad. Sviranje je učila kod sestara Naše Gospe u Subotici a usavršavala u Zagrebu. Posebno možemo pohvaliti njen strpljivi rad sa djecom. Na svakoj "Zlatnoj harfi" sudjelovala su i djeca naše župske zajednice.

Iako nam vrijeme tog nedeljnog jutra nije bilo naklonjeno, župljani su se okupili u lijepom broju zahvaliti Bogu za ovako dugi i neprekinuti rad naše kantorice. Svetu Misu je predvodio gvardijan franjevačkog samostana u Subotici, o. Andrija Matić. Propovjedaio je naš domaći župnik vlč. Lazar Novaković. Govorio je o Kraljevstvu Božjem, tumačeći Isusove prisposode na tu temu i potičući nas da se sami zauzmemo za rast Kraljevstva među nama. Krist Kralj ne vlada mačem i silom, nego kraljuje ljubavlju i praštanjem. Svi smo pozvani da sudjelujemo u izgradnji Kraljevstva Božjeg. Slijedeći Kristov primjer, nadahnjujući se sv. Franjom Asiškim, mila nam Jelena svojim životom i žrtvovanjem doprinjela rastu Kraljevstva Božjeg u našoj župi.

Pri kraju sv. Mise slavljenici smo uručili prik-ladan dar - "Salaš u Bačkoj". Autorica ove slike - gospođica Cecilija Milanković - i sama je bila prisutna i sa nama slavila imendan. Slavlje su svojim prisustvom uveličali Jelicina sestra sa mužem kao i narodni odbornik Slavko Bačić.

Za slavljenicu, pjevački zbor i uzvanike nakon sv. Mise priređen je ručak u vjeronaučnoj dvorani. Za dobro raspoloženje pobrinuli su se tamburicama gospodin Ago Prčić i Stipan Dulić. Koliko je ovaj duet lijepo zvučao govori i činjenica da je g. Ago po drugi put osvojio drugo mjesto u takmičenju slijepih u sviranju na tamburici.

Razišli smo se sa željama da druženje s našom kantoricom nastavimo. Nek u našoj župi proslavi i zlatni jubilej.

Ivanka Ivković
Mala Bosna, studeni 1992.

50. GODIŠNJICA MATURE

Naš župnik vlč. Antun Gabrić proslavio je pedesetu godišnjicu velike mature. Ratni vihor odnio ga je 1941. godine u Zagreb, gdje se sa ostalim matu-

rantima iz Bačke upisao u III realnu gimnaziju, u Križanićevoj ulici. Tu je u ljeto 1942. položio ispit zrelosti. Mladi maturanti razišli su se svaki na svoju stranu, da ostvare ideale za kojima su žudjeli. Tako je prohajalo i 50 godina. Zagrebački zubar dr Željko Kregar, organizirao je proslavu 50. godišnjice u Zagrebu u restoranu "Pri Zagorcu" u Frankopanskoj ulici br.15. Od 36 maturanata došlo ih je samo 13. Desetak ih je pomrlo, jedan dio se raselio širom Europe i Amerike, a neki su nastanjeni u Jugoslaviji, pa ili nisu mogli ili nisu htjeli doći. Naš župnik se odlučio da ode na sastanak i evo njegovih dojмова:

"Teška srca sam se odlučio na put. Već je mjesec studeni, dani kratki a mora se putovati preko Mađarske. Ipak želja da vidim svoje školske drugove nadjačala je. I nisam se pokajao. Susret je bio dirljiv, a pomalo sa sjetom tuge jer su neki već pokojni, a neki nisu mogli doći. Jedva smo se prepoznali. Pitali smo jedan drugog: "To si ti Branko, Marjane?". Za pedeset godina smo se i fizički promjenili. Nekadašnji golobrudi mladići sada proćelavi, sa naočarima, povijenih ramena, astmaši. Svaki je pričao svoju životnu priču. Sjećanja na školu, profesore, đачke nestašluke, bila su popraćena šalama. Vrijeme je brzo teklo i približavala se ponoć, pa smo se počeli rastajati s nadom da ćemo proslaviti 55 godišnjicu. Mogu reći da sam kao svećenik bio veoma lijepo primljen, sa puno poštovanja, a neki su bili toliko otvoreni da su mi počeli iznositi svoje duševne i duhovne probleme.

Moji dojmovi za tri dana u Hrvatskoj su vrlo impresivni. Svećeniku, časnoj sestri se sva vrata otvaraju sa punim poštovanjem. S. Tarzicija koja je bila u Subotici 6 godina u župi Isusova Uskrsnuća, sada je vjeroučiteljica u Čučerju. Sada je u svom elementu jer ima 800 đaka! Inače, puno sam joj zahvalan, jer mi je svesrdno pomogla, kada sam pred Zagrebom imao kvar na automobilu. Posjetio sam i sestre Dominikanke, koje sada puno rade u Caritasu na zbrinjavanju izbjeglica. Bio sam gost zagrebačke bogoslovije, koji su me veoma lijepo primili. U zagrebačkoj bogosloviji sada ima 150 bogoslova koji se spremaju za svećeničku službu. Svi ostavljaju veoma lijep utisak svojim ponašanjem i pobožnošću."

I mi smo našem župniku čestitali 50 godišnjicu mature sa željom da proslavi i 55 godišnjicu.

Tavankučanin

OKRUGLI STOL O VELIKOM PRIJATELJU HRVATA

14. studenog 1992. godine u organizaciji Matice Slovenske i prijatelja i poštovalaca, obavljena je bratislavskoj isusovačkoj crkvi spomen svečanost na Vilijama Kovara, koji je umro prije deset godina u slovačkom gradu Trnavi. Euharistijsko slavlje na kojem su se okupili ugledni kulturni, društveni i politički djelatnici slovačkog glavnog grada, slovačke inteligencije, kako iz same Slovačke, tako i iz inozemstva kao npr. profesor slavistike sa padovanske univerze dr Milan Đurica, predvodio je mr Lazar Ivan Krmpotić na slovačkom jeziku, koji je i bio jedan od inicijatora da se ova spomen svečanost i okrugli stol o tom čovjeku održi. Poslije Mise u prostorijama Matice Slo-

venske, u refektoriju franjevačkog samostana u Bratislavi održan je razgovor o djelu i životu prof. Viliama Kovara. Preko tridesetak sudionika uzelo je riječ na tom razgovoru, osvjetljujući svaki pojedini detalj njegovog plodnog kulturnog, vjerskog i narodnog djelovanja u teškom razdoblju komunističke diktature. Bio je to učenik, sljedbenik i suradnik pokojnoga dr Josipa Andrića i živa spona hrvatske i slovačke kulture u teškim vremenima komunizma. Opsežno i dokumentirano izlaganje o vezama Vila Kovara, sa hrvatskim svijetom kulture, iznio je Lazar Ivan Krmpotić, njegov dugogodišnji suradnik i prijatelj. Taj skup je iznio na vidjelo niz izvanrednih ljudskih i kršćanskih kvaliteta toga čovjeka, stoga je netko duhovito primjetio: željeli smo otkriti Vila Kovara, kao kulturnog i društvenog djelatnika, a otkrili smo Vila Kovara kao sveca. Radi toga je odlučeno da se za tri godine organizira znanstveni skup o tom izvanrednom čovjeku, koji je svojim djelom uvelike zadužio svoj slovački narod i Crkvu. Z.K.

SMJENA ŽUPNIKA U BAČKOJ PALANCI

Župnik Lazar Ivan Krmpotić je kroz 28 godina svog župnikovanja u Bačkoj Palanci njegovao, orezivaao, zalijevao i birnuo se o Gospodnjem vinogradu u ovom zabačenom kutku naše Crkve. Došao je k nama u jesen 1964. godine i već je svojim prvim nastupom osvojio simpatije zajednice vjernika. Generaciji tadašnjih srednjoškolaca i mladih radnika bilo je najprivlačnije to što nas je znao okupiti i zadržati u zajednici, prije svega na večerima diskusija, vjeronauka, koje su održavane u radnoj sobi, u neposrednoj, prijateljskoj atmosferi. Onih 8-9 svećeničkih i nekoliko ženskih redovničkih zvanja, koliko ih je krenulo iz Palanke, možemo zahvaliti upravo takvom njegovom ophođenju prema nama, odnosno osobno njemu. Dvije od tih djevojaka sada su redovnice Družbe Služavki Maloga Isusa, jedan u Zagrebu, druga u Zrenjaninu.

Rezultat župnikova rada s mladima je i pojava župskog lista - biltena "Horizonti", koji je pokrenut 1970. godine i koji se vremenom razvio u list biskupijskog značaja. Sada izalzi pod naslovom "Bačko klasje".

Naš župnik imao je aktivnu ulogu i kod uvođenja i oživotvorenja nove, pokoncilске liturgije na jezicima naroda, kao i u ekumenskim naporima Crkve na području cijele zemlje.

Pored bogoslužja i sakramenata, posvećivao je veliku brigu i karitativnom radu. To se očitovalo već 1965. godine u vrijeme velike poplave Dunava. Pored materijalne skrbi za potrebne, značajno je spomenuti da je na blagdan Srca Isusova te 1965. godine, nad nabujalim valovima Dunava, koji su prijetili katastrofom, molio za Palanku i sve njezine stanovnike, te posvetio grad i sve njegove žitelje Presvetom Srcu Isusovu. Od tada Palančani osobito časte Srce Isusovo, a njegov blagdan slave kao zavjetni blagdan župe.

U vezi karitativnog rada spomenimo samo jednu pojedinost: Svake godine na dan Srca Isusova, članovi karitativne grupe organiziraju prijevoz starih, bolesnih, nepokretnih osoba do crkve, na svetu misu koja se prikazuje za njih.

Pored svih dušobrižničkih obaveza u tri župe i dvije filijale, otac Lazo bavio se poslovima i na širem polju. Jedno od najistaknutijih njegovih djela je, na primjer, organiziranje prevođenja i izdavanja Ilustirane Biblije mladih na slovačkom, ruskom, poljskom i bugarskom jeziku. Prijevod na slovački jezik uradio

je osobno s mons. Michalom Zolarekom, selenačkim župnikom.

Palanački vjernici iskrena srca zahvaljuju mu za njegov rad među nama, i njegovu očinsku skrb za nas.

Ujedno s ljubavlju pozdravljamo među nama vlč. g. Antuna Kopilovića, novoimenovanog župnika. Želimo mu da uspješno nastavi djelovanje svoga pret-hodnika u našoj sredini, i obećajemo da ćemo mu, u granicama naših mogućnosti, u tome biti na pomoći.

Obojici želimo obilje Božjeg blagoslova u radu u novim sredinama.

M.J.

"ANTUNOVIĆEV DAN" U ALJMAŠU

Prošle godine u predvečerje svetkovine Krista Kralja, na poticaj Instituta "Ivan Antunović" sa sjedištem u Subotici i "Bunjevačke katoličke čitaonice" iz Baje, organiziran je prvi "Antunovićev dan", koji se sastojao od svečane sv. Mise u aljmaškoj župnoj crkvi sv. Križa i predavanja o životnom djelu biskupa Ivana Antunovića, koje je održao predsjednik Instituta "Ivan Antunović" mr Lazar Ivan Krmpotić, te dobrotvornog koncerta, koji je održao u mjesnom Domu kulture subotički Katedralni zbor "Albe Vidaković". Sav prihod je išao u korist naših izbjeglica i prognanika.

I ove godine na poticaj spomenutih ustanova aljmaški Bunjevački klub "Divan", Upraviteljstvo Kulturnog centra u istom gradu i Rimokatolički župni ured sv. Križa iz Aljmaša, organizirali su ovogodišnji, drugi po redu, "Antunovićev dan" dne 21. studenog 1992. godine. Program ovogodišnje proslave se sastojao od svečane sv. Mise koju je predvodio mr Lazar Ivan Krmpotić, uz prigodnu homiliju, o sudjelovanju biskupa Ivana Antunovića u izgradnji Kraljevstva Božjeg u našem narodu. Liturgijsku pripremu izvršila je mjesna katehista, orguljaš i pjevači, koji i inače pjevaju, na ono malo hrvatskoga bogoslužja, što je još preostalo. Aljmaškim pjevačima su se pridružili pjevači iz drugih mjesta gdje žive Hrvati u Bajskom trokutu, osobito iz Santova. Puk se toliko raspjevao tokom Mise, da su poslije Mise ostali još gotovo petnaest minuta pjevajući hrvatske pučke i liturgijske pjesme. U Kulturnom centru Aljmaša mladi hrvatskog podrijetla izveli su kratki, ali vrlo dobro uvježbani kulturni program, koji se sastojao od sviranja na tamburici, pjevanja bunjevačkih narodnih i hrvatskih liturgijskih pjesama te recitacija stihova Alekse Kokića i Ante Miroljuba Evetovića posvećenih biskupu Ivanu Antunoviću. Predavanje o "živom Antunoviću" to jest o djelu biskupa Ivana Antunovića, o institutu koji nosi njegovo ime govorio je predsjednik iste ustanove Lazar Ivan Krmpotić. Nakon veoma pozorno saslušanog izlaganja razvila se diskusija o mogućnostima daljnje suradnje kluba "Divan" i drugih hrvatskih ustanova u Mađarskoj sa Institutom. Posebno je izražena želja građana Aljmaša, da bi trebalo organizirati i nekakvu kulturnu manifestaciju u čast Ante Miroljuba Evetovića, koji je također rođen u ovom gradiću, što je sa radošću prihvaćeno i obećana svesrdna pomoć, dakako nakon temeljitih dogovora.

Z.K.

ZAVRŠIO JE JEDAN "VOLJENI ŽIVOT"

U subotnje poslijepodne 21. studenog, kad se Liturgija sjeća spomendana "Prikazanja Marijina u hramu", oko 15 sati umrla je naša s.M.Božidarka u Subotičkoj bolnici na kardiologiji. Javljujući telegromom njezinu smrt osoblje te ustanove izrazilo nam je iskreno saučešće. Hvala im na toj pažnji!

Tko je bila s.M.Božidarka Šokac?

Sestra Božidarka potječe iz obitelji bogate vje-

rom i djecom. Rođena je 17.4.1921.godine u Sonti. Na krštenju je dobila ime Ruža. Ono joj je dobro pristajalo uz njezin živahan karakter. U rodnome mjestu svršila je osnovnu školu. Vrlo mlada odlučila se za samostanski život. Stupila je u Družbu ss. Naše Gospe sa sjedištem u Subotici. Bila je nekoliko godina u kandidaturi kao pripravni-

ca, a 1939. je primljena u Novicijat. Na kraju te intenzivne formacije u Novicijatu, godine 1940. položila je prve redovničke zavjete zajedno s drugih pet novakinja.

Kao zavjetovana sestra vršila je razne dužnosti po Družbinim kućama u Bačkoj i u Hrvatskoj. Jako je volila rad na župama. Nije izbjegavala nikakav posao ali čini se da joj je najviše prijalo raditi vani u vrtu, s cvijećem i povrćem. Tamo se osjećala ugodno, poput ptice u slobodi Božje prirode. Rado se i družila s pticama. Kroz par godina svoje bolesti imala je u sobi dva papagaja u kavezu. Ona se s njima dobro razumjela. Zabavljala ih je i onda kad joj je bilo veoma loše...

Da, naša s.Božidarka je toliko toga voljela u životu. A najviše je voljela sam život. On joj je davao prilike da voli dragog Boga i sve ljude. Tu ljubav željela je i praktički posvjedočiti na mnogo načina: darovima, uslugama, smiješkom, pogledima...

Uz ostalo, voljela je ptice. A one su joj tu ljubav nastojale uzvraćati dolazeći na njezin prozor. Priča sestra koja je do zadnjega dvorila s.Božidarku, dirljiv prizor: Prije zadnjeg polaska s.Božidarke u bolnicu, dakle samo 4 dana prije smrti, zaletjele su se tri grlice u njezin prozor i snažno lupile krilima o staklo. Jedna od njih je tu vježbu načinila tri puta. A onda su sjele na susjedni zid i tužno zurile u zatvoreni prozor njihove prijateljice koja je bila na odlasku iz kuće...

Među ljubavima naše s.Božidarke mogli bismo na prvo mjesto staviti djecu i svećenike. Velika njezina briga bila su i svećenička zvanja. Upravo zato je ona toliko toga htjela učiniti za crkvu, za župu, za djecu, ministrante. U tome joj je puno pomogla njezina sposobnost za ručni rad. Pa i kad je ozbiljno oboljela, prsti su joj se uvijek micali. O tome svjedoče na primjer stotine i stotine ukrasnih jaja za Uskrs. Samo da svako dijete dobije po jedno, mislila je.

U nadgrobnoj riječi čuli smo od preč.g. Bele Stantić da je s.Božidarka posljednje 22 godine proživjela baš u župi Isusove Uskrsnuća. Tu je osobito razvila karitativnu djelatnost na sebi svojstven način. Dok je mogla obilazila je ulicama, zalazila u kuće, posjećivala stare, bolesne, potrebne. U toj

brizi za druge mogli smo je vidjeti i neurednu i slabo obučenu, malo je marila za se. Pa možda dobivala i prigovore, glavno da ona čini dobro drugima.

Kad je toliko onemoćala da je samo sa štakama mogla hodati, dolazila bi na sv.Misu i smjestila se u kutu zadnje klupe kraj debelog stupa desno. Tu bi joj prije i poslije sv.Mise dolazili njezini "klijenti", kako su to sestre u šali nazvale. Ona bi primala narudžbe, odgovarala na pitanja, davala informacije. Sve je to činila s toliko radosti, da je upravo radi toga popimalo posebnu vrijednost.

U tijeku takvih aktivnosti i pogoršanog zdravlja došao je i njezin ZLATNI JUBILEJ, koji je proslavila 1990.godine zajedno sa svojom susestrom s.M.B.P. Tada je već bila toliko oslabila, da su je morali s kolicima unijeti u crkvu na svečanu Misu i prigodni Program. Vrhunac njezine radosti je bio momenat kad je nakon 50 godina službe Bogu opet obnovila svoju posvetu po tri redovnička zavjeta preko ruku sadašnje Časne Majke M.Admirate.

Ubrzo iza toga s.Božidarka se morala odreći i tih svojih mučnih odlazaka u crkvu. Kroz posljednje dvije godine postala je zarobljenica svoje bolesničke sobe kao njezini papagaji u krletki. Hvala Bogu, današnja tehnika je omogućila da iz svoje sobe može pratiti Misu. A dobrotom g.župnika dnevno se hranila sv.Pričesti.

Njezino zdravlje se rapidno rušilo i kompliciralo. Otkazale noge, pomalo i ruke, astmatične smetnje, srce, bubrezi, žuč i sve ostalo. Ali s.Božidarka bi i u tim mukama znala reći: "Neka boli, samo da živim".

Kad se više nije moglo pomoći u kućnoj njezi, onda su je u srijedu 18. studena hitno odvezli na kardiologiju. Tu su vrsni liječnici primijenili svu stručnu terapiju da s.Božidarki pomognu. Ali kalež života se prelio i naša s.Božidarka je izdahнула okružena bolničkim osobljem i svojim supatnicama iz bolesničke sobe.

Sestrica SMRT je došla da ispaćeno tijelo oslobodi muka, a Blažena Gospa u pratnji sv.Andela došla je da povede dušu svoje kćerke u krajeve vječne RADOSTI.

"U raj odveli te Anđeli" pjeva Crkva kod ispraćaja svojih vjernih u vječnu domovinu...

Sprovodni obredi na groblju i u crkvi bili su svečani u utješni. Predvodio je sam g.biskup Ivan Penzes uz prisutnost četrnaest svećenika. Mnogi su od njih s biskupom koncelebrirali i Misu zadušnicu odmah iza sahrane.

Bile smo sretno što su uz gotovo sve naše sestre iz tri Subotičke zajednice bile prisutne i naše sestre iz Zagreba na čelu sa časnom Zamjenicom M.Consolatom. Uz mnogo naših župljana s.Božidarku su došli otpratiti i njezini iz'Sonte. Uz brata Franju i sestru Mandu sa obiteljima stigli su i mnogi prijatelji iz Sonte. Oni vole članove svoje župske zajednice koji su se posvetili Bogu u duhovnom staležu.

Drugi dan smo se mi njezine sestre opet okupile u zajedništvo na grobu sestara, koji je okićen svježim buketima jesenskog cvijeća i ovlažen svetom vodom pobožnih vjernika.

Još nam je odzvanjao u ušima utješni pripjev ispraćaja:

"U dom ćemo Gospodnji radosni ići!..."

Na osminu smrti.

s.M.Andelina Kujundžić

In memoriam

+ JUNG TAMÁS, biskup

U subotu, 05. prosinca 1992. godine umro je u Zrenjaninu mons. Jung Tomás, biskup u miru.

Mons. Jung rodio se 10. prosinca 1911. godine u Skorenovcu. Za svećenika je zaređen u Zrenjaninu 12. srpnja 1936. godine. Kao svećenik obavljao je razne službe. Bio je upravitelj župe u Jazovu, Novom Miloševu, Mužlji a od 1949. godine bio je župnik u Zrenjaninu.

Apostolskim administratorom Banata i naslovnim biskupom Castellane u Numidiji imenovan je 22. prosinca 1971. godine. Službu je preuzeo 25. siječnja 1972. godine, a za biskupa je posvećen u Zrenjaninu 13. veljače 1972. godine.

Neka mu Gospodin udijeli vječnu radost u svome Kraljevstvu!

A.

+ Ibolja Balažević

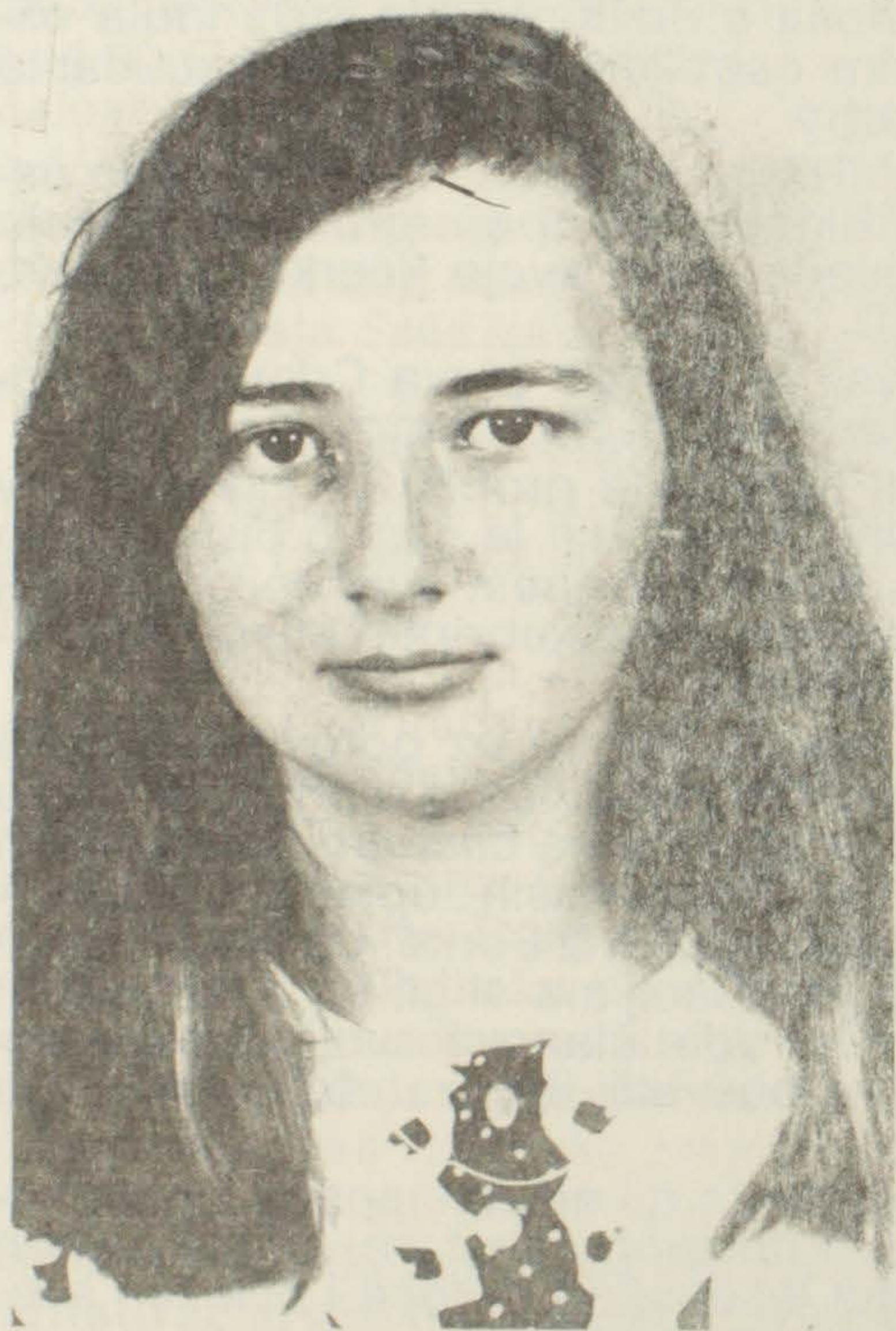
Vijest o Iboljinoj smrti brzo se raširila Tavankutom. Nije bilo srca koje se nije ražalostilo i oka koje nije zasuzilo. Ta u subotu je još bila u berbi i redovito išla u školu. Opaka bolest srušila ju je samo za 7 dana. Kao krizantema oprijena jesenjim mrazom, njezina mladost od 16 godina, nenadano je uvenula.

Rodila se u Ljutovu od oca Tomice i majke Julijane Vidaković. Krštena je u tavankutskoj crkvi. Tu je primila i prvu svetu Pričest i sakrament svete krizme. Redovito je pohađala vjeronauk. Osnovnu školu je svršila u Tavankutu, zatim je pohađala drugi razred srednje škole u Subotici. Međuvremeno, njeni roditelji su se preselili u Gornji Tavankut, pa je svaki dan putovala u Suboticu. Bila je odličan učenik.

Imala je i umjetničkog dara, pa je bila najbolja učenica slamske sekcije u klasi Ane Crnković. bila je veoma poslušna roditeljima a neizmjereno je voljela mladu sestru Tabitu.

Ukop je bio tužan i veličanstven. To je pokazivalo koliko smo je voljeli i cijenili. Kod roditeljske kuće s njom se oprostio govorom župnik Antun Gabrić. Mnoštvo svijeta otpratilo ju je

do obiteljske grobnice u Novom groblju. U organiziranoj povorci s vijencima išao je njezin razred predvođen razrednom nastavnicom. Za njima je išao Tabitin razred iz tavankutske škole, također u pratnji razredne nastavnice. Posebno su bile zapažene vjeroučenice predvođene s. Beatom. One su u bjelini nosile cvijeće i znakove: krunu, slomljenu svijeću, srce i buket cvijeća. Bajmočki trumbešaši svirali su posmrtnu marševu.

Kod groba se Snežana Cvijin u ime vjeroučenica oprostila govorom koji je sastavio Petar Vuković. Taj oprosni govor donosimo u cjelini. Na kraju smo svi otjpevali Kraljice neba raduj se, i djevojčice su polagale jedna po jedan cvijet na kovčeg.

Ibolja, počivaj u miru.

Teška je i sama pomisao da te više nema. Teško je povjerovati da više nikad nećemo vidjeti tvoj osmijeh koji si pružala svima oko sebe i po kom ćemo te pamtiiti. Ali, to je bolna istina. I ako od sad netko kaže da je život ne samo težak već i dug, svatko će mu se od nas usprotiviti. Život je često prekratak kao tvoj... Poput slomljenog pupoljka ruža poslije oluje, ti si otrgnuta od ovozemaljskog života, premda su ljudi bili uvjereni da si ga tek započela. Svi smo mi tvojim odlaskom izgubili ogromno bogatstvo vrlina koje si posjedovala. Zato sada tugujemo, jer smo te voljeli. Tugujemo premda znamo da će te dragi Bog uzeti sebi, premda znamo da će ti tamo gdje si biti ljepše nego da si ostala ovdje. Ali nama će bez tebe biti teško. Uvijek ćemo se sjećati da si bila kao pahulja što se spušta na dlan, na svoj način osobita, dobra i plemenita toliko da se svijet oko tebe gotovo nije mogao priviknuti na to, ali je i tvoje obitavanje u njemu bilo kratko, kao obitavanja pahulje u njemu!

Draga Ibolja neka ti Gospodin udjeli pokoj vječni i svjetlost vječna nek ti svijetli.

Tvoji prijatelji iz vjerske zajednice župnik i sestra Beata opraštaju se od tebe stihovima Edvarda Alana Poa:

**GASNU - SVA SVIJETLA GASNU!
DOK PREKO TIJELA SE LEDENIH
UZ GRMLJAVINU GROMOGLASNU
POKROV SPUŠTA, ISPRED NJIH
ANDJELI, OD SAD I DOVIJEK
POTVRDIT ĆE, OBRAZA BIJELIH
DA TO BI TRAGEDIJA, ČOVJEK!**

PRELJSKE PISME U KNJIŽEVNOM PRILOGU U BAČKOM KLASJU

Prvo "Veliko prelo" priredila je Pučka kasina na Marin, 2. veljače 1879. godine u Subotici. Ovoj javnoj zabavi i priredbi dali su ime prema obiteljskom prelu koje su dide i majke priređivale svojoj duci i unučadima.

Za prvo "Veliko prelo" Nikola Kujundžić (1861 - 1906.) napisao je poznatu preljsku pismu "Kolo igra, tamburica svira" koju je komponirao Stipan Mukić (1838 - 1903.) i na toj svečanosti pjevana je uz pratnju 24 tamburaša. Poslije toga tokom godina N. Kujundžić sastavio je još pet "preljskih pisama" i sve ih je objavila Pučka kasina u maloj zbirci "Pisme preljske" u Subotici, 1893. godine povodom održavanja petnaestog "Velikog prela".

"Bačko klasje" u ovom broju objavljuje te "preljske pisme" u posebnom Književnom prilogu br. 7, da današnji čitaoci mogu upoznati te pjesme iz naše kulturne baštine.

KUD "Bunjevačko kolo" priredilo je "veliko prelo" u Subotici u veljači 1990, 1991. i 1992. godine i za te svečanosti naši pjesnici napisali su "preljske pisme": Vojsilav Sekelj (za 1990.), Ivan Pančić (za 1991.), Jakov Kopilović i Blaženka Rudić (1992.).

I te pjesme smo pridodali u ovoj zbirci u "Književnom prilogu" u ovom broju "Bačkog klasja".

Poštovani čitaoci, listove "Književnog priloga" izvadite iz sredine novina i presavijte ih, a zatim iznad pjesama razrežite pa ćete imati malu knjižicu naših rodoljubnih pjesama.

Redakcija

SVETI NIKOLA U "BUNJEVAČKOM KOLU"

U subotu, 05. prosinca 1992. godine u 18 sati, uoči blagdana sv. Nikole, biskupa, u organizaciji KUD "Bunjevačko kolo" održan je prigodni program u čast sv. Nikole, biskupa.

Prvi put je to valjda u posljednjih pedeset godina da se ovakva priredba održala javno. Prvi je to pokušaj da se, barem u vjerničkim sredinama, istisne "Deda Maraz" (komunistički "sv. Nikola"), i vrati pravo značenje proslavi blagdana sv. Nikole i običajima vezanim uz taj dan.

Voditelj i glavni organizator programa bio je g. Stipan Bašić, a sudjelovale su dramska, tamburaška i folklorna sekcija "Bunjevačkog kola".

Program je imao zabavni i obrazovni dio. Čuli smo tamburaše, vidjeli "igrače" male i velike. No, glavno je bilo ono što su izveli članovi Dramske sekcije. Njihov prikaz "običaja" vezanih za blagdan sv. Nikole, biskupa ("Nikulaš") imao je veliku i duboku poruku: Svoju ulogu predstavili su Poštari koji skupljaju pisma za sv. Nikolu, zatim Krampusi (vragovi) koji su prisutnima izložili svoj program: to je pljačka, laž, nemoral, mržnja na Boga... - "Rđava dica" se s njima družel!

A bunjevačka nana je u bunjevačkoj sobi svojoj duci protumačila tko je bio sv. Nikola i zašto se uoči njegovog blagdana meću u pendžere oglančane cipele. Sv. Nikola bio je dobar biskup, daleko poznat po svojoj darežljivosti. Jednom je vidio kroz pendžer zabrinute roditelje koji nemaju duci što dati za večeru i čuo je plač gladne dice. Izvadio je svoj budelar i sve novce je uzeo iz njega i ubacio kroz prozor za dar siromašnoj obitelji. Zato roditelji, sjećajući se darežljivosti dobrog biskupa Nikole, o njegovom blagdanu, darivaju svoju ducu raznim darovima, koje meću u cipele na pendžeru. Uz darove stavi se i prut koji ducu podsica da moraju biti dobra. A dobra dica su ona koja slušaju svoje roditelje, poštuju starije, dobro uče, ne stide se svog jezika - ikavice mile, niti svoje pripadnosti bunjevačkoj grani hrvatskog naroda; dobra dica i mole i vole dragog Boga...

Vrhunac večeri bio je kad se na pozornici pojavio sv. Nikola s darovima. Djeca su s nestrpljenjem čekala taj trenutak. Zahvaljujući darovateljima: ZZ "Salaš", "Drvari Bane" i "Poljoopskrbi" oko stotinu prisutne djece dobilo je prigodne darove od sv. Nikole. Valja istaći da je zanimanje za ovu priredbu bilo veliko, te je iznenadilo i same organizatore, pa su neka djeca ostala bez dara. Neka, naći će se i za njih nešto. Važno je da su bili, vidjeli i čuli... A imali su što i vidjeti i čuti, ali i naučiti. Bila je to priredba za pamćenje, ali i s velikom, tako potrebnom porukom! Hvala svima koji su na bilo koji način sudjelovali u organizaciji ove divne proslave sv. Nikole, biskupa!

A. A.

MEĐUNARODNO PRIZNANJE UMJETNICI SLAMARKI KATI ROGIĆEVOJ

Internacionalni susret stvaralaca "RAD - MIR - SLOBODA" na kojem je prošlog ljeta izlagala naša najstarija umjetnica radova od slame Kata Rogić iz Đurđina dobila je posebno pismo priznanje, puno pohvala od strane kritičara, novinara, posvjescičara umjetnosti i 350 000 posjetilaca. Mnogi u njoj vide "Generalica slame". Tim priznanjem počašćena je umjetnica, kao i svi ostali pregaoci i stvaraoci na polju toga umjetničkog stvaranja, ali i narod iz kojeg je potekla, te Crkva koja ju u tom poslu poticala, hrabrila, odala joj priznanje učinivši je počasnim članom Instituta "Ivan Antunović". Iskrena čestitka, a u slijedećem broju opširnija reportaža.

APEL ZA BUNARIĆ

Nažalost nemamo gotovo nikakvih pisanih dokumenata o tom svetištu. Uljudno molimo svakoga tko bilo što zna o prošlosti našeg subotičkog svetišta Bunarića, da bude ljubazan napisati ono što je čuo od svojih starijih o počecima i razvitku toga svetišta ili je negdje nešto o tome pročitao, i javiti te podatke u pismenoj formi. Ako je riječ o starijoj osobi ili osobi koja nije u stanju to napisati neka se obrati na Uredništvo lista (Subotica, Trg žrtava fašizma 19) ili na telefon (024) 768-100. Unaprijed zahvaljujemo na trudu, a Bog i presveta Djevica će Vam se za to dostojno odužiti.

U PRIPREMI JE „SUBOTIČKA DANICA”,
NAŠ KALENDAR ZA 1993. GODINU.
USKORO GA OČEKUJEMO! NABAVITE
GA I ČITAJTE!

IZDALI SMO ZIDNI KALENDAR ZA
1993. GODINU. MOŽETE GA NABAVITI
U ŽUPNIM UREDIMA!

**SRETAN BOŽIĆ
I
NOVA GODINA!**

"BAČKO KLASJE" - izdaje Institut „Ivan Antunović”, Subotica, GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK mr. LAZAR IVAN KRMPOTIĆ, 21400 Bačka Palanka, Trg bratstva i jedinstva 28. Telefon: (021) 740-468. Uređuje UREDNIČKO VIJEĆE. Suradnju i dopise slati na adresu odgovornog urednika. ADMINISTRACIJA LISTA: Župni uređ Isusova Uskrsnuća, 2400 Subotica, Gajeva 2, Telefon: (024) 21-496. Narudžbine i uplate slati administraciji. List izlazi šest puta godišnje. List je oslobođen od poreza za promet na osnovu mišljenja Republičkog sekretarijata za informacije, Beograd, br. 413-01-272/91-01 od 28. II. 1991. Tisak: LOGOS-grafička radnja, 24426 Totovo Selo, Zlatiborska 4.